Актуализиран документ за изпълнение на Областна стратегия за развитие на област Враца 2009-2013 г., приет с Решение №1 на ОСР от 30.03.2010 г. и съгласуван от Регионалния съвет за развитие на СЗР с Решение №3 от 07.12.2010 г.

АКТУАЛИЗИРАН ДОКУМЕНТ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ВРАЦА 2009-2013

СЪДЪРЖАНИЕ

ТЕМА	**СТРАНИЦА**
ВЪВЕДЕНИЕ	4
АНАЛИТИЧНА ЧАСТ	
1.ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЛАСТ ВРАЦА	6
2. ИКОНОМИКА И СОЦИАЛНА СФЕРА	8
2.1. Брой и териториално разпределение на населението	8
2.2. Движение на населението	12
2.3. Икономическо развитие	23
2.4. Земеделие	34
2.4.1 Растениевъдство	34
2.4.2 Животновъдство	41
2.4.3. Хидромелиоративни системи и съоръжения	52
2.5. Горско стопанство	56
2.6. Туризъм	59
СОЦИАЛНА СФЕРА	69
2.7. Пазар на труда	69
2.7.1.Безработица	71
2.7.2.Мерки за насърчаване на заетостта	76
2.7.3.Посреднически услуги по заетостта	78
2.8.Социални дейности	79
2.9.Здравеопазване	83
2.9.1.Състояние на системата за медицинска помощ	83
2.9.2.Детски ясли и яслени групи	97
2.10.Образование	99
2.11.Спорт	103
2.12.Култура и културно наследство	107

3.ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ 109

3.1.Транспортна инфраструктура 109

3.2.Техническа инфраструктура 113

3.2.1.Водни ресурси 113

ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ 117

4.Околна среда и основни компоненти на околната среда 117

4.1.Въздух 117

4.2.Вода 119

4.3.Почви 124

4.4.Подземни богатства 126

4.5. Отпадъци 126

4.6.Шум 128

4.7.Радиационен контрол 128

4.8.Защитени територии 129

4.8.1.НАТУРА 2000 131

Актуализиран SWOT анализ 134

СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ 136

ВИЗИЯ 136

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ПОДКРЕПА 137

ОБЩИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ 140

ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И МЕРКИ 141

Финансиране на Областната стратегия 153

Критерии за оценка на изпълнението на стратегията 153

Индикатори за наблюдение на реализацията на ОСР 154

Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие 157

Описание на необходимите действия за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност 159

Областната стратегия за развитие (ОСР) е средносрочен документ за стратегическо планиране на регионалното развитие на съответната област, който се разработва в съответствие с регионалния план за развитие (РПР) на района от ниво 2. С областната стратегия за развитие се определят целите и приоритетите за устойчиво интегрирано регионално (областно) развитие, като се отчитат специфичните характеристики и потенциалът на областта. Актуализирането на областната стратегия за развитие се налага в резултат на настъпилите съществени изменения във вътрешната и външната нормативна и институционална среда, в която стратегията предстои да се изпълнява, както и в резултат на реформиране и нова стратегическата ориентация на кохезионната политика в Европейския съюз .

Причини за актуализацията, законосъобразност, съгласуваност с други документи:

1.Пълноправното членство на Република България в Европейския съюз от 1.01. 2007 г.

2.Новите цели и принципи на общностната политика на сближаване

/ сравнение със старите от предишния програмен период/:

2002-2006

Цел 1 Насърчаване на развитието и структурното приспособяване на регионите с изоставащо развитие

Цел 2 Подкрепа на икономическото и социалното сближаване

Цел 3 Развитие на човешкия капитал

2007-2013

Цел 1 Сближаване

Цел 2 Регионална конкурентноспособност и заетост

Цел 3 Европейско териториално сътрудничество

Принципи

Опирайки се на принципа на солидарността между хората и идеята за всеобщ икономически и социален прогрес, страните-членки на ЕС провеждат европейска

регионална политика, финансирана от фондовете на ЕС, като по този начин се оказва влияние и върху планирането на развитието на регионално и местно ниво.

Принцип на партньорство

Принцип на координация

Принцип на децентрализация

Принцип на допълняемост

3. Ново национално законодателство в областта на регионалното развитие, включващо Закон за регионалното развитие (ЗРР) и Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие (ППЗРР) – в сила от 31.08.2008 г., което отговори на нуждите от:

- съгласуваност с политиката и законодателството за регионално развитие на Европейския съюз;
- създаване на по-ефективна система от стратегически планови документи за управление на регионалното развитие в България;
- оптимизиране на институционалната рамка от органи и структури, свързани с дефинирането, прилагането, наблюдението и оценката на политиката за регионално развитие и подобряване на координацията с партньорите;
- изграждане на ефективна система за наблюдение и оценка на прилагането на регионалната политика;
- ефективно взаимодействие на националната и европейската законодателна рамка за регионално развитие, осигуряващо добро управление и ефикасност на инструментите, подпомагащи регионалното развитие.

4. Съгласуваност със Стратегическите насоки за развитие на Общността

- Инвестиране в зони с висок потенциал за икономически растеж – висока възвръщаемост на инвестициите е валидна за инвестиции в региони с висок потенциал, които могат бързо да достигнат развитите региони в ЕС,но местните финансови ресурси са недостатъчни;
- Инвестиране в двигателите на икономическия растеж и заетостта -кохезионната политика е фокусирана върху инвестициите във физически и човешки капитал, които са възлови за икономическия растеж и потенциала за заетост, включващи физическа и ICT инфраструктура, научен и иновационен капацитет, образование, обучение и адаптивност на работната сила;
- Подпомагане изпълнението на кохерентни стратегии - средносрочни и дългосрочни;
- Постигане на синергия и допълняемост с други политики на Общността;
- Мобилизиране на допълнителни ресурси и подобряване на управлението;
- Подкрепяне и прилагане на интегриран подход по отношение на териториалното сближаване**.**
- Регламент № 1083/2006 от 11 юли 2006 год., съдържащ основните разпоредби относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд (отменя Регламент № 1260/1999);
- Регламент № 1080/2006 от 5 юли 2006 год. относно Европейския фонд за регионално развитие (отменя Регламент № 1783/1999);
- Регламент № 1081/2006 от 5 юли 2006 год. относно Европейския социален фонд (отменя Регламент № 1784/1999);

- Регламент № 1082/2006 от 5 юли 2006 год. относно Европейските обединения за териториално сътрудничество;
- Регламент № 1084/2006 от 11 юли 2006 год., създаващ Кохезионен фонд (отменя Регламент № 1164/1994).
- Регламент (ЕО) № 176/2008 на Европейския Парламент и на Съвета от 20 февруари 2008 за изменение на Регламент (ЕО) № 1059/2003 относно установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), поради присъединяването на България и Румъния към Европейския съюз.

5.Национална стратегия за развитие
6.Регионален план за развитие
7.Национална стратегическа референтна рамка
8.Оперативни програми 2007-2013

1.ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЛАСТ ВРАЦА

Област Враца е създадена с Указ № 1 от 05.01.1999 г. на Президента на Република България. Разположена е в Северозападната част на страната и в нейните административни граници са включени десет общини - Враца, Борован, Мездра, Криводол, Хайредин, Мизия, Бяля Слатина, Оряхово, Роман и Козлодуй с общо 123 населени места.

Област Враца се простира от река Дунав на север до Стара планина на юг. Релефът е разнообразен - от равнинен покрай река Дунав, хълмист, с преобладаваща надморска височина 150-300 м - в посока север и на юг – планински, включващ Врачанската планина. На север област Враца има международна граница с окръг Долж, Румъния. На запад областта граничи с област Монтана, на юг със София Област и на изток с областите Ловеч и Плевен.

През територията на област Враца минават международни транспортни коридори: IV – международен път Е - 79 и VII – река Дунав.

Област Враца заема площ от 3 619,8 кв.км. Разпределението й съгласно данни на НСИ, е както следва: земеделски територии, горски територии, водни течения и водни площи,територии за добив на полезни изкопаеми, населени места и други урбанизирани територии, и територии за транспорт и инфраструктура.

NUTS	EKATTE	Статистически зони, статистически райони, области и общини	Общо Total	Територия по вид Territory by type								
				Земеделска Agricultural			горска	населени места и други урбанизирани територии	водни течения и водни площи	за добив на полезни изкопаеми	за транспорт и инфраструктура
				общо	в т.ч. обработваема площ of which: Arable land						
					Общо	в т.ч. поливна площ					
				Total	Total	of which: Irrigated land	Forest	Urbanized	Water flows and territories	Mining and digging raw materials	Transport and infrastructure
BG	**BG**	**България**	111,001,902	63,764,817	49,769,279	7,453,548	37,157,538	4,603,416	2,010,385	2,710,867	754,879
BG3	**BG3**	**Северна и Югоизточна България**	68,330,407	44,651,282	37,116,162	4,493,501	17,790,425	2,912,540	1,303,294	1,175,230	497,636

BG31	**BG31**	**Северозападен**	19,070,308	13,282,060	10,898,795	1,456,650	4,197,524	816,019	430,382	236,915	107,408
BG313	**VRC**	**Враца**	3,619,769	2,717,362	2,279,441	245,515	570,993	209,818	67,059	33,766	20,771
	VRC05	Борован	210,729	184,804	167,405	0	5,837	15,253	2,284	123	2,428
	VRC08	Бяла Слатина	572,343	479,782	429,995	119,335	46,738	35,269	6,830	1,007	2,717
	VRC10	Враца	679,403	444,709	366,277	17,784	153,773	57,221	8,021	11,277	4,402
	VRC20	Козлодуй	284,874	238,190	224,876	76,955	11,566	15,219	17,673	1,134	1,092
	VRC21	Криводол	326,857	266,144	225,573	0	36,439	18,135	3,004	1,315	1,820
	VRC27	Мездра	519,112	283,460	187,403	0	196,110	20,041	3,210	12,337	3,954
	VRC28	Мизия	209,309	180,399	163,475	29,179	10,999	13,433	3,089	314	1,075
	VRC31	Оряхово	326,549	274,041	244,476	0	20,728	11,744	18,282	509	1,245
	VRC32	Роман	301,524	194,906	120,239	0	85,224	11,783	2,718	5,490	1,403
	VRC35	Хайредин	189,069	170,927	149,722	2,262	3,579	11,720	1,948	260	635

Баланс на територията / декари/

източник НСИ /от Агенция по геодезия, картография и кадастър към Министерството на регионалното развитие и благоустройството /

Баланс на територията по видове територии към 31.12.2000г.– източник НСИ /от Агенция по геодезия, картография и кадастър към Министерството на регионалното развитие и благоустройството /

Баланс на територията по Общини – източник НСИ /от Агенция по геодезия, картография и кадастър към Министерството на регионалното развитие и благоустройството /

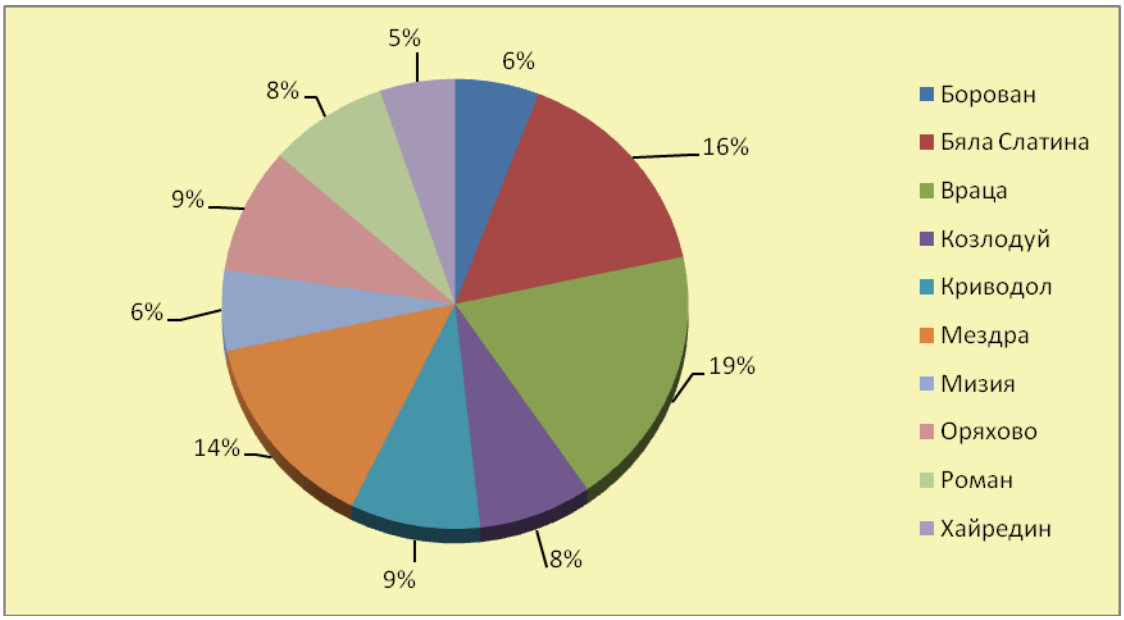

2. ИКОНОМИКА И СОЦИАЛНА СФЕРА

2.1. Брой и териториално разпределение на населението

Към края на 2008 г., в резултат на естествения прираст и миграционните процеси, постоянното население на Северозападния район е 916054 жители, което е 12.04 на сто от населението на страната (7 606 551) и е намаляло със 112 199 души спрямо края на 2005 г.

Население на СЗР по области и по пол към 31.12.2005 г. и към 31.12.2008 г. Прираст на населението, по данни на НСИ

	2005			2008			Прираст м.12.08г/12.05г	
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	брой	%
РБългария	7 718 750	3 743 327	3 975 423	7 606 551	3 681 280	3 925 271	- 112199	- 1.5
Северозапад	957 947	466 825	491 122	916 054	444 546	471 508	- 41893	- 4.6
Област Видин	117 809	56 820	60 989	110 310	53 157	57 153	- 7499	- 6.8
Област Враца	**209 124**	**101 978**	**107 146**	**199 702**	**96 870**	**102 832**	**- 9422**	**- 4.7**
Област Ловеч	159 214	78 036	81 178	153 474	74 924	78 550	- 5740	- 3.7
Област Монтана	166 775	80 886	85 889	158 291	76 396	81 895	- 8484	- 5.4
Област Плевен	305 025	149 105	155 920	294 277	143 199	151 078	- 10748	- 3.7

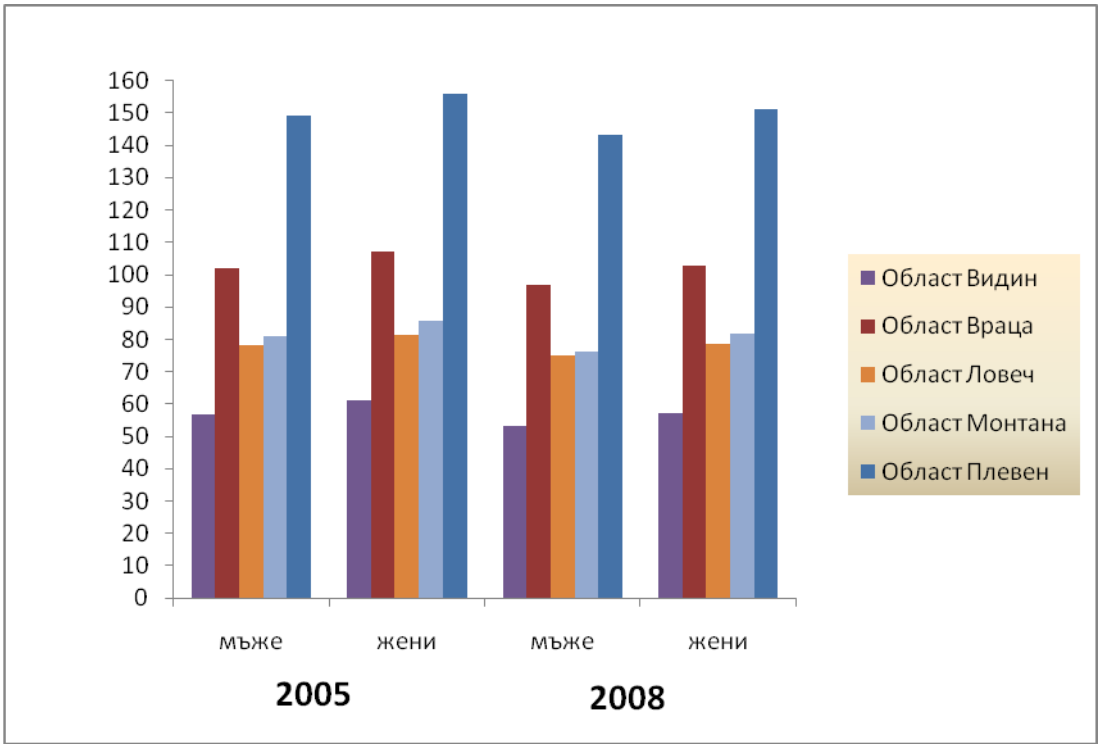

Към 31.12.2005 г. населението на СЗР е 957 947 жители. Към 31.12.2008 г. населението е 916 054 жители и е намаляло с 1,5 на сто, в сравнение със същия период на предходната година и с 4,6 на сто за периода 2005 г. - 2008 г.. По райони, за цялата страна, се наблюдава спад на населението. Според официалната статистика в област Враца населението е намаляло от 209 124 жители към 31.12.2005 г. на 199 702 жители към 31.12.2008 г. , т.е. с 9 422 жители (-4,7 на сто).

За периода 2005 г. – 2008 г. естественото движение на населението и в петте области се намира под влиянието на негативните процеси, свързани с ниската раждаемост и високата смъртност. Отрицателният естествен прираст и вътрешната миграция са основните причини за намалението на населението в СЗР. През 2007 г. около 2/3 от мигрантите са във възрастовия диапазон 10-39 години. Развитието на миграциите на населението се очертава чрез: продължаваща концентрация на населението в развитите центрове - поради по-добрите (или считани за по-добри) възможности за работа, нарастване на относителния дял на миграциите в градовете с посока „град-град" и „град-село", преразпределение на населението между градовете и продължаваща концентрация в големите градове за сметка на малките и средните.

В края на 2008 г. в СЗР 62.11 на сто от населението живее в градовете, а 37.89 на сто – в селата. Близко до тези стойности е разпределението на населението в градове и села в област Видин – 61.04 на сто в градовете и 38.96 на сто в селата и в област Ловеч – 61,73 на сто в градовете и 38.27 на сто в селата. В областите Монтана и Плевен живеещите в градовете също са повече от живеещите в села и са съответно 63.08 на сто и 65.40 на сто. По тези показатели област Враца е с най-нисък дял от населението в градовете – 54.70 на сто е населението в градовете, а 45,30 на сто – в селата.

По брой на населението област Враца е втора по големина в СЗР, което представлява 2.63 % от населението на страната и 21,80 % от населението на СЗР.

Дяловото разпределение на населението на СЗР по области се запазва за периода 31.12.2005 г. – 31.12.2008 г., като най-голям е делът на населението в област Плевен – 32 на сто.

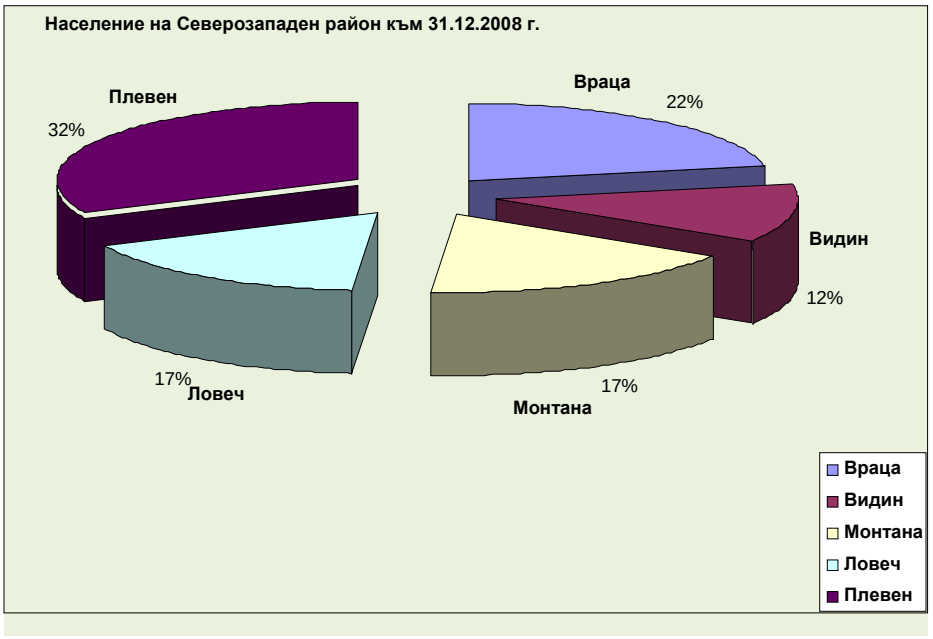

Гъстотата на населението към 31.12.2005 г. средно за страната е 69.5 чов./ кв. км, а за СЗР – 50.2 чов./ кв.км, т.е. с 19.3 пункта по-ниска от тази за страната. Най-голяма е гъстотата на населението в област Плевен – 65.6 чов./ кв. км, следвана от област Враца – 57.8 чов./ кв. км.

В периода 2006 г. – 2007 г. година се наблюдава намаляване на гъстотата на населението във всички пет области от СЗР, като тази тенденция следва общата за страната, поради отрицателния естествен прираст и механичното движение на населението. Към 31.12.2007 г. този показател за страната е 68.8 чов./ кв. км, а за СЗР – 48.2 чов/кв.км (с 20.6 пункта по-ниска от тази за страната). Най-голяма продължава да бъде гъстотата на населението в двете най-големи области в района: област Плевен – 64.0 чов./ кв. км и област Враца – 56.0 чов./ кв. км.

В края на 2008 г. този показател е съответно, за област Плевен - 63.2 чов./ кв.км и за област Враца - 55.2 чов./ кв.км, при 50.2 чов/ кв.км за СЗР и 68.5 чов/ кв.км за страната. Така гъстотата на населението в областта е с 5.0 пункта по-висока от средната за СЗР и с 13.3 пункта – по-ниска от тази за България.

Градско и селско население

Население на СЗР по области, местоживеене и пол към **31.12.2005** г., по данни на НСИ.

	общо			в градове			в села		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
РБългария	7718750	3743327	3975423	5416564	2608103	2808461	2302186	1135224	1166962
Северозападен	957947	466825	491122	586482	285876	300606	371465	180949	190516

район									
Област Видин	117 809	56 820	60 989	70 661	34 156	36 505	47 148	22 664	24 484
Област Враца	**209 124**	**101 978**	**107 146**	**118 664**	**57 762**	**60 902**	**90 460**	**44 216**	**46 244**
Област Ловеч	159 214	78 036	81 178	97 018	47 837	49 181	62 196	30 199	31 997
Област Монтана	166 775	80 886	85 889	103 186	49 970	53 216	63 589	30 916	32 673
Област Плевен	305 025	149 105	155 920	196 953	96 151	100 802	108 072	52 954	55 118

Население на СЗР по области, местоживеене и пол към **31.12.2008** г., по данни на НСИ.

	общо			**в градове**			**в села**		
	всичко	**мъже**	**жени**	**всичко**	**мъже**	**жени**	**всичко**	**мъже**	**жени**
РБългария	7 606551	3 681280	3 925271	5407105	2598114	2808991	2199446	1083166	1116280
Северозападен район	916 054	444 546	471 508	568 993	275 996	292 997	347 061	168 550	178 511
Област Видин	110 310	53 157	57 153	67 336	32 488	34 848	42 974	20 669	22 305
Област Враца	**199 702**	**96 870**	**102 832**	**114 630**	**55 285**	**59 345**	**85 072**	**41 585**	**43 487**
Област Ловеч	153 474	74 924	78 550	94 732	46 510	48 222	58 742	28 414	30 328
Област Монтана	158 291	76 396	81 895	99 852	48 192	51 660	58 439	28 204	30 235
Област Плевен	294 277	143 199	151 078	192 443	93 521	98 922	101 834	49 678	52 156

Към 31.12.2008 г. в градовете на СЗР населението е 568 993 души, а в селата – 347 061 души. В процентно съотношение това разпределение е 62.11 % : 37.89 %.

По данни на НСИ към 31.12.2008 г. в градовете на област Враца живеят 114 630 души (57.4 на сто) , а в селата – 85 072. Общините с преобладаващо градско население са Враца и Козлодуй. В останалите общини от областта над 50 % от населението живее в села. В две общини Борован и Хайредин, 100 % от населението живее в населени места от селски тип. За периода 2005 г. – 2008 г. най-съществено е намаляло населението на областния център – град Враца от 63 260 на 61 501 или с 1 759 човека, а за периода 2002 г. – 2008 г. – с 20 301 човека.

Разпределение на населението на област Враца към 31.12.2008 г. по местоживеене и по общини, по данни на НСИ

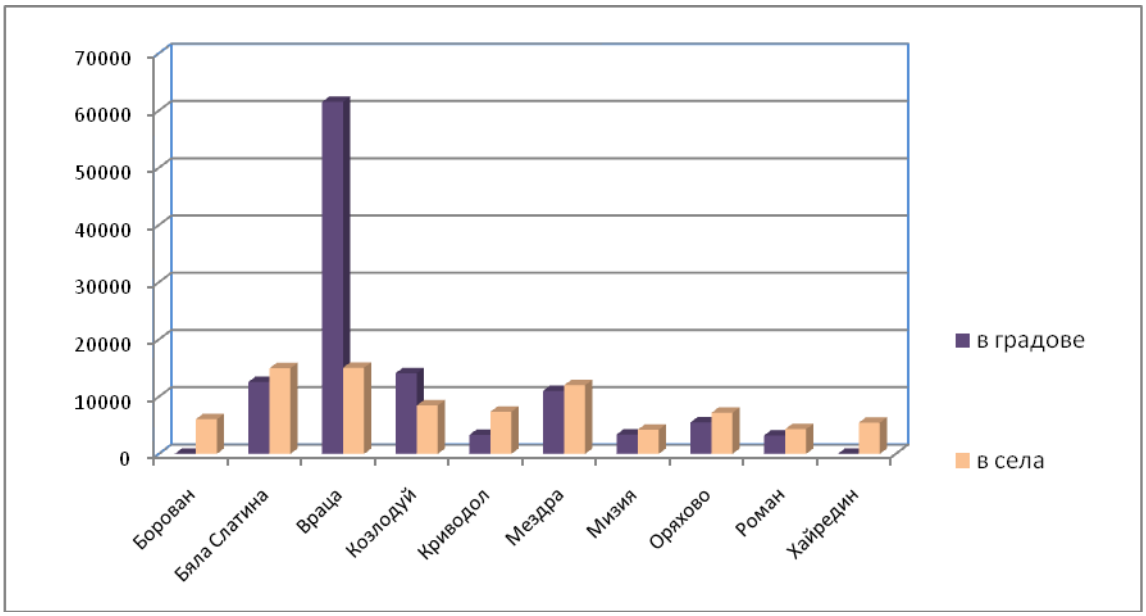

община	в градове	в села
Борован	0	6 053
Бяла Слатина	12 567	14 965
Враца	61 501	15 056
Козлодуй	14 113	8 458
Криводол	3 319	7 365
Мездра	11 015	11 999
Мизия	3 404	4 233
Оряхово	5 493	7 175
Роман	3 218	4 312
Хайредин	0	5 456
Всичко за Област Враца	**114 630**	**85 072**

2.2. Движение на населението

В област Враца за периода 2005 г. - 2008 г. се наблюдава спад на населението. Спадът е различен за различните общини, като най-голям е за община Враца – 2 476 жители, следван от община Бяла Слатина – 1545 жители, община Козлодуй – 1003 жители и община Мездра – 968 жители.

Движение на населението за периода 31.12.2005 г. – 31.12.2008 г. по общини

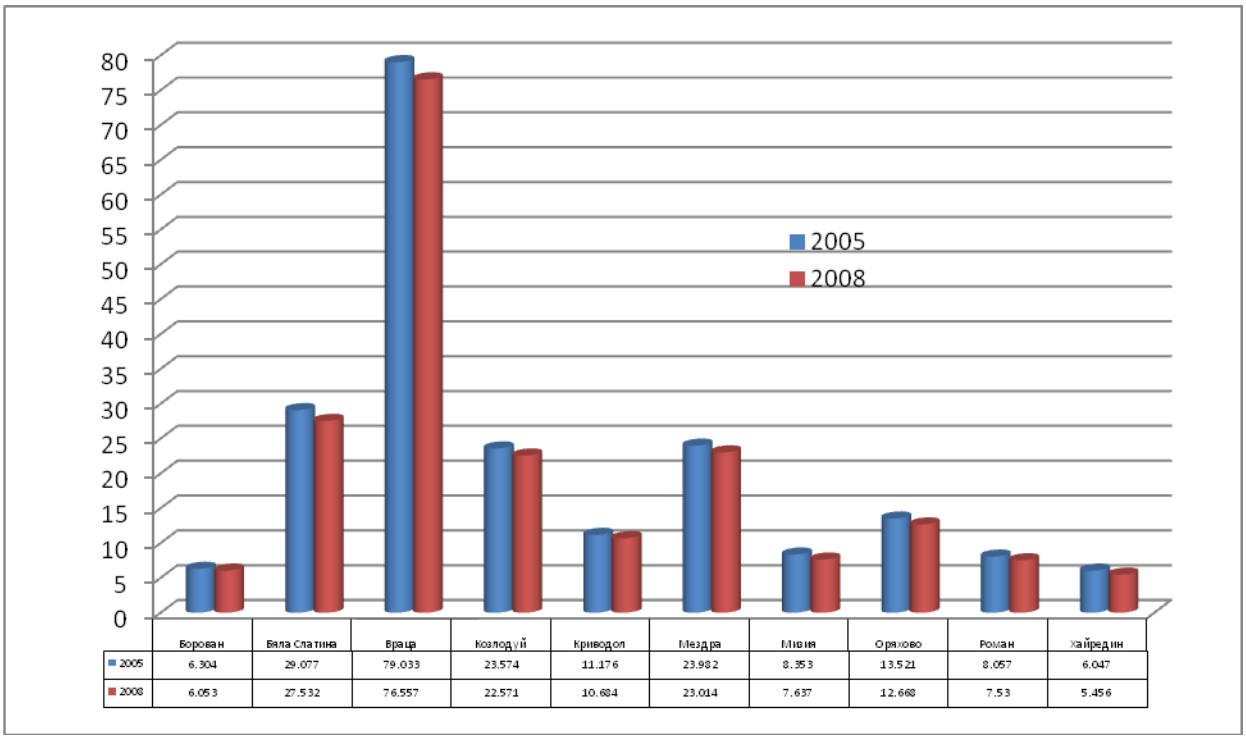

	Бороване	Бяла Слатина	Враца	Козлодуй	Криводол	Мездра	Мизия	Оряхово	Роман	Хайредин
2005	6.304	29.077	79.033	23.574	11.176	23.982	8.353	13.521	8.057	6.047
2008	6.053	27.532	76.557	22.571	10.684	23.014	7.637	12.668	7.53	5.456

Естествено движение на населението

След 1990 г. естественият прираст на населението в България е отрицателен, в резултат на което населението на страната непрекъснато намалява. От -0.4 ‰ през 1990 отрицателната стойност на коефициента на естествения прираст нараства на -5.0 ‰ през 1995 г. и достига най-високата си стойност през 1997 (-7.0 ‰). През 2008 г. абсолютният брой на естествения прираст е 32 811 души (-4.3 %). Северозападният район следва тази тенденция. В резултат на увеличената раждаемост отрицателната стойност на коефициента на естествения прираст за района към 31.12.2008 г. намалява спрямо края на 2005 г. с 1.3 пункта и от -11.1 ‰ е -9.8 ‰. Разликата между стойностите на коефициента в градовете и селата на СЗР продължава да е много голяма, като в селата достига - 7.5 ‰, а в градовете е -2.3 ‰.

За област Враца естественият прираст продължава да бъде отрицателен и към 31.12.2008 г. той е по-нисък с 0.4 пункта от средния за СЗР, но е по-висок с 5.1 пункта от този за страната.

С най-висок отрицателен естествен прираст са общини Криводол и Хайредин с по -23.4‰, следвани от Бороване (-19.0 ‰), Мизия (-17.5 ‰) и Оряхово (-14.5 ‰). В общините Роман и Мездра той е малко над средния за областта. В останалите общини –Бяла Слатина, Козлодуй и Враца той е под стойностите за областта, като в община Враца е с 0.3 пункта по-висок от средния за страната, а е по-нисък с 5.2 пункта от средния за СЗР и с 4.8 пункта по-нисък от този за област Враца.

Естествено движение на населението от СЗР през 2008 г. по области, по данни на НСИ

Области	Раждаемост	Смъртност	Естествен прираст	Брачност	Бракоразводност	Детска смъртност на 1 000 живородени
	на 1 000 души от населението					
РБългария	10.2	14.5	-4.3	3.6	1.9	8.6

Северозападен район	8.7	18.5	-9.8	2.5	1.9	-
Видин	7.3	21.8	-14.5	2.2	1.8	9.8
Враца	**8.6**	**18.0**	**-9.4**	**2.5**	**2.0**	**6.3**
Ловеч	9.0	17.3	-8.3	2.1	1.6	7.2
Монтана	8.6	19.4	-10.8	2.6	1.7	12.4
Плевен	9.2	17.6	-8.4	2.8	2.0	9.9

Естествен прираст на населението на СЗР към 31.12.2008 г. по области

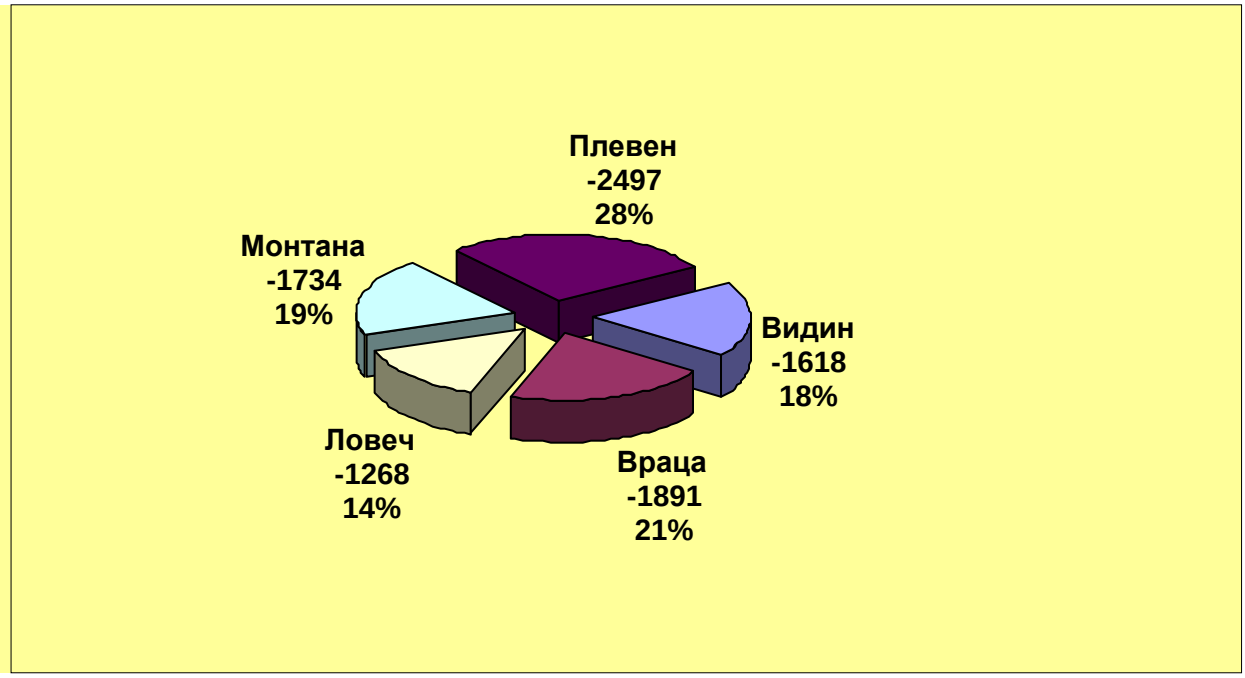

Върху териториалното разпределение на населението влияние оказва неговото естествено и механично движение. Както общо за страната, така и за отделните райони и областите е характерен отрицателен естествен прираст.

За 2008 г. по абсолютен брой най-голямо е намалението на населението в област Плевен – с 2 497 души, следвано от област Враца - с 1 891 души, област Монтана – 1 734 души, област Видин – 1 618 души и област Ловеч - с 1 268 души.

Както е видно от данните и през 2008 г. естественият прираст остава отрицателен, както за страната, така и за целия СЗР и в частност –за област Враца.

В област Враца продължава нарастването на броя на ражданията и повишаване на равнището на раждаемостта. През 2008 г. в демографската статистика са регистрирани 1 734 живородени деца. В сравнение с 2005 г. техният брой се е увеличил с 45 новородени. Коефициентът за раждаемост за областта за 2008 г. е 8.6 ‰, при среднен за страната 10.2 ‰ и 8.7 за СЗР. Формира се тенденция на нарастване на раждаемостта през последните три години. От всички живородени в област Враца 871 са момчета и 863 са момичата, като момчетата са с по-висок относителен дял – 50.23 % спрямо общия брой. В общата смъртност сред населението на област Враца не настъпват съществени изменения. През 2008 г. броят на умрелите е 3 625 души и е близък до този за 2005 г. – 3 851. Коефициентът на общата смъртност (18.0 ‰) е с 0.3 пункта по-нисък от този през 2005 г. Той е с 0.5 пункта по-нисък от този за СЗР, но е по-висок от средния за страната с 3.5 пункта.

Смъртността сред мъжете продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените. Продължават и изразените различия в смъртността сред

градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата, отколкото в градовете.

Естествено движение на населението на област Враца през 2008 г. по общини, по данни на НСИ

	Раждаемост	Смъртност	Естествен прираст
РБългария	10.2	14.5	-4.3
Северозападен район	8.7	18.5	-9.8
Област Враца	**8.6**	**18**	**-9.4**
Борован	8.3	27.3	-19
Бяла Слатина	10.6	18.7	-8.1
Враца	9.1	13.7	-4.6
Козлодуй	8.7	15.4	-6.7
Криводол	6.9	30.3	-23.4
Мездра	7.3	18.1	-10.8
Мизия	7.5	25	-17.5
Оряхово	7.7	22.2	-14.5
Роман	7.1	18.9	-11.8
Хайредин	6.7	30.1	-23.4

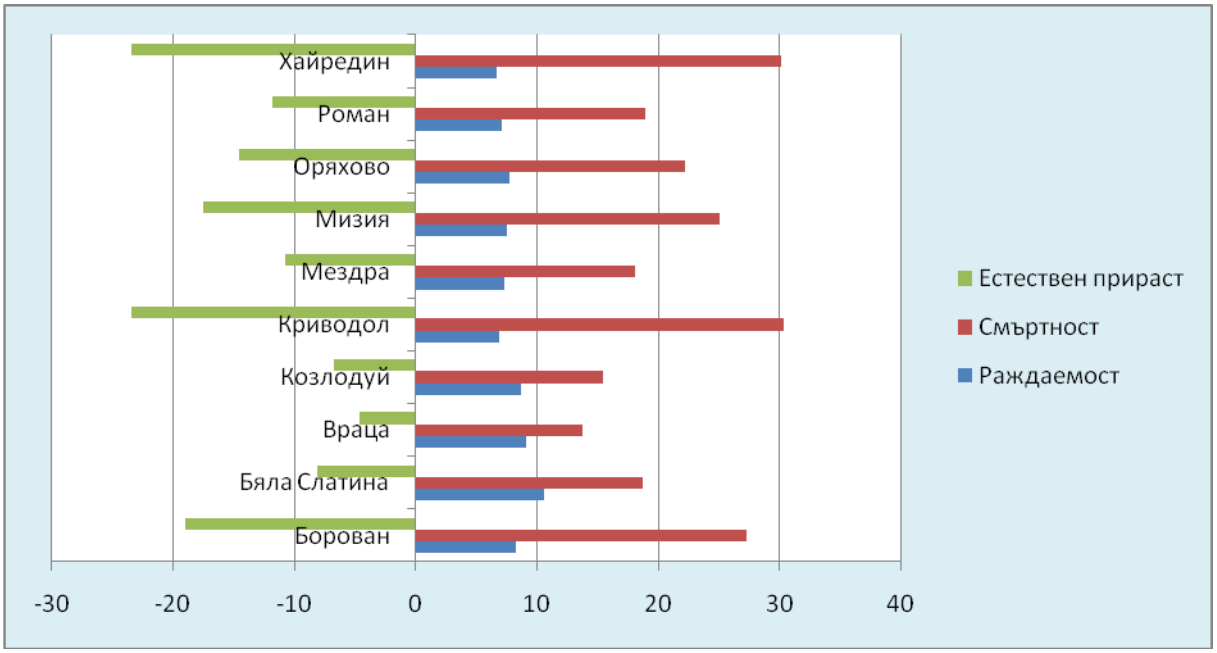

Въпреки намалението на детската смъртност и увеличаването на раждаемостта, демографски проблем в България е все още високото ниво на общата смъртност. Основен фактор, обуславящ динамиката в общата смъртност е процесът на демографско застаряване. Този процес се характеризира с промени във възрастовата структура на населението и се свежда до намаление на относителните дялове на младите лица и увеличаване на дела на по-старите.

Както общо за страната, така и за отделните райони и области продължава да е характерен отрицателния естествен прираст.

В област Враца с най-малки по абсолютна стойност коефициенти на отрицателен естествен прираст са общини Враца (-4.6 ‰), Козлодуй (-6.7‰) и Бяла Слатина (-8.1 ‰). С отрицателен естествен прираст над –10.0 ‰ са всички останали общини, като с най-голямо намаление на населението вследствие на високия отрицателен естествен

прираст са общини Криводол и Хайредин, където той достига стойност от –23.4 ‰. Област Враца е трета по отрицателен естествен прираст в СЗР, след област Монтана -10.8 ‰ и област Видин -14.5 ‰ .

Резултатите показват, че може да се очаква формирането на тенденция за подобряване на показателите за раждаемостта и детската смъртност. В същото време обаче продължава поддържането на високо равнище на общата смъртност.

Механично движение на населението

През 2008 г. от СЗР са се изселили 17 042 души, а заселили - 8034 души, като коефициентът за механичния прираст е отрицателен -9.8 ‰ и е с 5.5 пункта по-висок от този за страната. За област Враца този коефициент е -5.5 ‰, т.е. с 1.2 пункта по-висок от средния за България.

Най-голямо териториално движение има по направлението «град-град». Значително по-малки по брой и относителн дял са мграционните потоци по направлението «село-село». Броят на преселилите се от селата в градовете е по-малък отколкото в обратното направление – «град-село».

Механично движение на населението през 2008 г. по общини и пол

Общини	Средногодишно население	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
		всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
РБългария	**7623395**	**77712**	**39986**	**37726**	**110523**	**58303**	**52220**	**-32811**	**-18317**	**-14494**
Северозападен район	**922962**	**8034**	**4088**	**3946**	**17042**	**7952**	**8090**	**-9008**	**-4864**	**-4144**
Област Враца	**201 206**	**2 968**	**1 308**	**1 660**	**4 086**	**1 890**	**2 196**	**-1 118**	**- 582**	**- 536**
Борован	6 117	134	68	66	146	65	81	-12	3	-15
Бяла Слатина	27 780	389	162	227	659	281	378	- 270	- 119	- 151
Враца	76 790	1 191	553	638	1 304	639	665	- 113	-86	-27
Козлодуй	22 724	330	123	207	486	224	262	- 156	- 101	-55
Криводол	10 854	135	67	68	222	95	127	-87	-28	-59
Мездра	23 204	330	140	190	461	219	242	- 131	-79	-52
Мизия	7 760	96	37	59	205	92	113	- 109	-55	-54
Оряхово	12 802	152	64	88	235	99	136	-83	-35	-48
Роман	7 618	118	57	61	203	91	112	-85	-34	-51
Хайредин	5 557	93	37	56	165	85	80	-72	-48	-24

През 2008 г. най-голям е броят на заселилите се в община Враца (1 191 лица). След него се нареждат общини: Бяла Слатина – 389 лица, Козлодуй и Мездра – с по 330 лица, но въпреки това прирастът остава отрицателен. Причината е, че именно в тези общини броят на изселените също е най-голям, в община Враца – 1304 лица, а за останалите общини, съответно: 659 лица, 486 лица и 461 лица.

Механично движение на населението през 2008 г. по общини, по данни на НСИ

Области	Заселени	Изселени	Механичен прираст
	на 1 000 души от населението		
РБългария	10.2	14.5	-4.3
Северозападен район	8.7	18.5	-9.8
Област Враца	14.8	**20.3**	**-5.5**
Борован	21.9	23.9	-2.0
Бяла Слатина	14.0	23.7	-9.7
Враца	15.5	17.0	-1.5
Козлодуй	14.5	21.4	-6.9
Криводол	12.4	20.5	-8.1
Мездра	14.2	19.9	-5.7
Мизия	12.4	26.4	-14.0
Оряхово	11.9	18.4	-6.5
Роман	15.5	26.7	-11.2
Хайредин	16.7	29.7	-13.0

През последните години започна подобряване на демографската ситуация в страната. Положителните тенденции се изразяват в забавяне темповете на намаляване на населението, повишаване на раждаемостта, намаляване на детската смъртност, увеличаване на средната продължителност на живота, намаляване на външната миграция и други. Все още значими проблеми продължават да бъдат високите равнища на детската смъртност, преждевременната смъртност, по-ниската средна продължителност на живота и отрицателното външномиграционно салдо. Независимо от това може да се обобщи, че страната излиза от тежката демографска криза, в която се оказа през последното десетилетие на миналия век. До голяма степен тези основни тенденции са изразени и в демографската характеристика на област Враца за периода 2005 г. – 2008 г.

Разпределение на населението по етническа принадлежност

По данни на НСИ от последното преброяване, броят на населението на област Враца е 225 957 души - от тях 208 578 са определили своята принадлежност към българската етническа група, 13 779 са се самоопределили като част от ромската (циганска) етническа група, 1 370 души от турския етнос, 579 човека са определили своята принадлежност към други етнически групи, 837 не са се самоопределили към нито една етническа група и 814 човека не са посочили своята етническа принадлежност.

Структура на населението в област Враца по етническа принадлежност, по данни на НСИ от последното преброяване на населението, жилищния фонд и земеделските стопанства в РБългария през 2001 г.

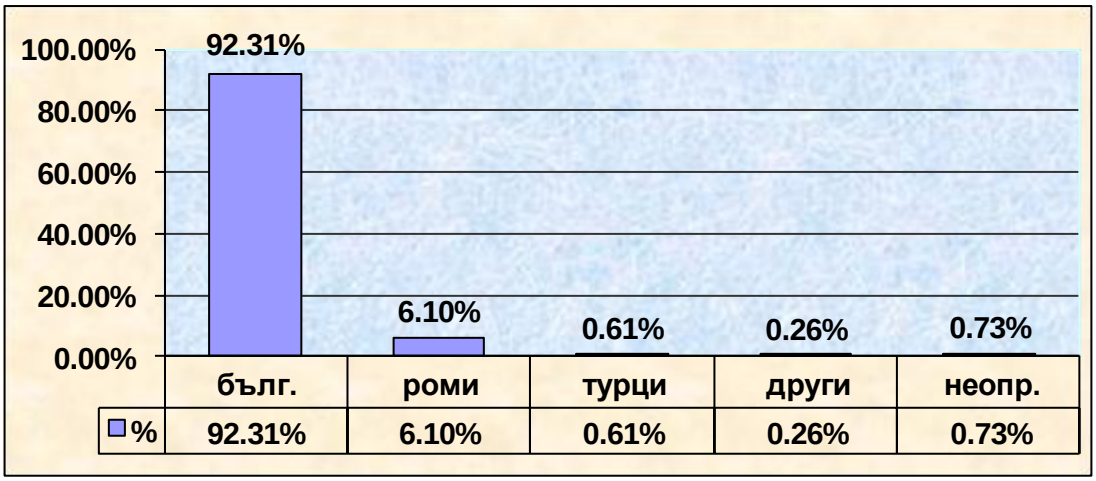

Графики № 1 и № 2 за разпределение на ромското и турско население, по общини в

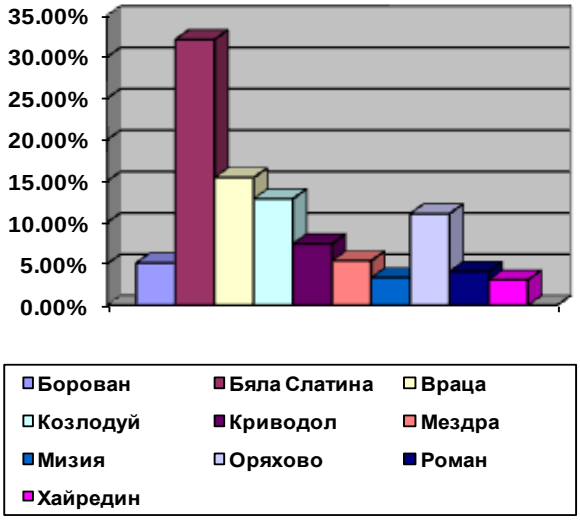

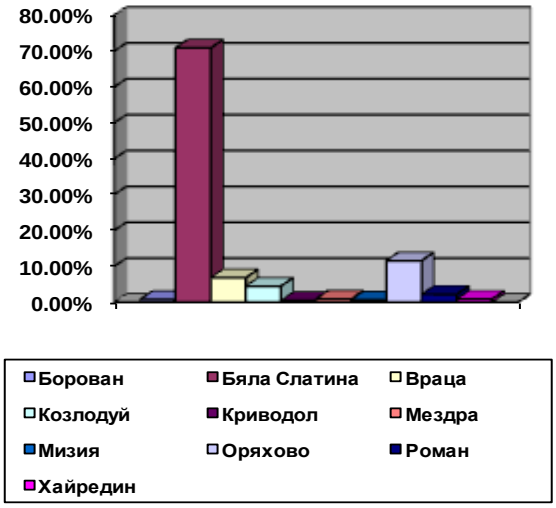

област Враца, по данни на НСИ от последното преброяване на населението, жилищния фонд и земеделските стопанства в РБългария през 2001 г.

От двете графики е видно, че в община Бяла Слатина живее 32,12 % от цялото ромско население на област Враца и 70,88 % от турското малцинство. Друг откроващ се район е община Оряхово, в която живеят около 11,08 % от ромското и 11,61 % от турското малцинства на областта. В общините Враца и Козлодуй живеят съответно 15,44 % и 12,88 % от цялото ромско и 6,86 % и 4,53 % от турското население в областта. В тази връзка е логично да се предположи, че това ще са районите (без да се подценяват и останалите общини) на приоритетно въздействие по отношение на интеграцията на малцинствата в област Враца.

Разпределение на населението в област Враца по етническа принадлежност и възрастови групи /по данни на НСИ от последното преброяване на населението, жилищния фонд и земеделските стопанства в РБългария през 2001 г./

Област /етнос	Общо	0-4 г.	5-9 г.	10-14 г.	15-19 г.	20-29 г.	30-39 г.	40-49 г.	50-59 г.	над 60 г.
Област Враца	**225957**	**9500**	**11880**	**14229**	**14791**	**27461**	**29625**	**29756**	**31223**	**57492**
Българска	208578	7915	10157	12665	12115	24918	27609	28112	29728	55359
Турска	1370	62	76	102	105	208	196	209	188	224
Ромска	13779	1385	1542	1337	2414	2003	1519	1084	1075	1420
Друга	579	9	17	17	41	70	113	173	66	73
Не се самоопределя	837	54	77	96	69	129	122	116	85	89
Непоказано	814	75	11	12	47	133	66	62	81	327

По данни на общините в област Враца, към 30.07.2008 г. в област Враца живеят общо 28 915 роми, разпределени по общини, както следва:

Община	Общ брой на населението	Брой на ромите	% роми от общия брой на населението	Разпределение по пол – роми	
				мъже	жени
Борован	6327	2449	38,71%	1184	1265
Бяла Слатина	29660	7415	25,00%	3601	3814
Враца	89844	4417	4,92%		
Козлодуй	24059	3980	16,54%	1890	2090
Криводол	10149	2432	23,96%	1020	1412
Мездра	24369	1832	7,52%	867	946
Мизия	8110	939	11,58%	438	501
Оряхово	14375	2786	19,38%	1367	1419
Роман	8148	1408	17,28%	690	718
Хайредин	5681	1257	22,13%		
общо	**220722**	**28915**		**11057**	**12165**

Общините с преобладаващо ромско население са Борован - 38,71% роми от общия брой на населението в общината, Бяла Слатина - 25,00%, Криводол - 23,96% и Хайредин - 22,13%. Броят на представителите на ромския етнос в Област Враца от последното преброяване, проведено от НСИ, е 13 779. Към 01.08.2004 г. броят на представителите на ромския етнос е 22 773 жители, а към 30.07.2008 г., по данни на общините, 28 915 човека са определили своята принадлежност към ромското етническо малцинство. Оттук става ясно, че за последните 4 години броят на ромите в Област

Враца е нараснал с 6 142, а за периода от 2001 г. до 30.07.2008 г. – с 15 136, т.е. с 52,3 на сто.

Основни възрастови структури на населението

Промените във възрастовата структура за страната се изразяват в непрекъснато намаляване на броя и относителния дял на населението до 15 години и нарастване на дела на населението над 65-годишна възраст. Подобна е промяната и във възрастовата структура на населението в двете по-големи категории, включващи и посочените по-горе групи – лица под трудоспособна възраст и в над трудоспособна възраст.

В това отношение през периода 2005 г. – 2008 г. в област Враца се наблюдава намаляване на броя и относителния дял на населението и в трите категории – лица под трудоспособна възраст, лица в трудоспособна възраст и лица над трудоспособна възраст. По този начин в областта е налице тенденция на преодоляване на негативния ефект от увеличаване на броя и дела на лицата от третата категория.

Застаряване на населението

Формиралите се в продължение на повече от две десетилетия негативни тенденции в развитието на демографските процеси в страната доведоха до значими промени във възрастовата структура на населението и до задълбочаване на процеса на неговото застаряване. Процесът на застаряване е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете.

В област Враца относителният дял на жените под трудоспособна възраст е 30.7 %, а на мъжете – 19.1 %. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея – по-ниска средна продължителност на живота им.

Средната продължителност на живот общо за населението на страната, изчислена за периода 2004 - 2006 г. е 72.61 години, като през 2006 г. средната продължителност на живота при мъжете е 69.07 години, а при жените тя е със 7.3 години по-висока (76.32 г.). Същевременно средната продължителност на живот е с 1.5 години по-висока за населението в градовете (73.00 г.) отколкото за населението в селата (71.50 г.). Остаряването на населението води до покачване на средната възраст на населението, която от 40.4 години през 2001 г. нараства на 41.5 години в края на 2007 г. Процесът на остаряване се проявява както в селата, така и в градовете, като в селата средната възраст е по-висока в сравнение с градовете – съответно 45.4 години в селата и 39.9 години в градовете. Към края на 2008 г. населението в трудоспособна възраст в област Враца е 120 296 души. В сравнение с 2005 г. тази категория население е намаляла с 2 946 души.

Таблица - Област Враца - население под, във и над трудоспособна възраст по общини към 31.12.2008 г., по данни на НСИ

	Общо			Под трудоспособна възраст			В трудоспособна възраст			Над трудоспособна възраст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Област Враца	**199702**	**96 870**	**102 832**	**29 343**	**14 976**	**14 367**	**120 296**	**63 437**	**56 859**	**50 063**	**18 457**	**31 606**
Борован	6 053	2 958	3 095	926	471	455	3 081	1 688	1 393	2 046	799	1 247
Бяла Слатина	27 532	13 368	14 164	4 543	2 358	2 185	15 911	8 411	7 500	7 078	2 599	4 479
Враца	76 557	36 952	39 605	11 165	5 713	5 452	50 210	25 891	24 319	15 182	5 348	9 834

Козлодуй	22 571	11 063	11 508	3 886	1 985	1 901	14 687	7 666	7 021	3 998	1 412	2 586
Криводол	10 684	5 178	5 506	1 350	677	673	4 925	2 767	2 158	4 409	1 734	2 675
Мездра	23 014	11 109	11 905	3 018	1 495	1 523	13 741	7 272	6 469	6 255	2 342	3 913
Мизия	7 637	3 689	3 948	1 020	536	484	4 172	2 273	1 899	2 445	880	1 565
Оряхово	12 668	6 115	6 553	1 765	888	877	6 819	3 675	3 144	4 084	1 552	2 532
Роман	7 530	3 810	3 720	1 023	542	481	4 152	2 339	1 813	2 355	929	1 426
Хайредин	5 456	2 628	2 828	647	311	336	2 598	1 455	1 143	2 211	862	1 349

За страната населението в трудоспособна възраст към края на 2005 г. е 4 814 000 души или 62,4 % от цялото население, а към 31.12.2007 г. – 4 817 100 души, 63,1 %. За периода тази категория население се е увеличила с едва 3 100 души.

Населението в над трудоспособна възраст през 2005 г. е близо 1 762 000 души, а към края на 2007 г. – 1 717 305 души и е намаляло с 44 695 души. Това се дължи не само на смъртността, но и на изключването от тази категория на част от населението поради покачването на възрастовата граница за пенсиониране и отнасянето й към категорията „население в трудоспособна възраст".

Сред населението в под трудоспособна възраст се очертава трайна тенденция на намаление. Спрямо 2005 г. намалението е с 37 167 души и в края на 2007 г. тази категория население наброява 1 105 833 души.

В област Враца населението в трудоспособна възраст към края на 2005 г. е 123 242 души или 58,9 % от цялото население, а към 31.12.2008 г. – 120 296 души (60,2 %). За периода тази категория население е намаляла с 2 946 души.

Населението в областта в над трудоспособна възраст през 2005 г. е 53 438 души, а към края на 2008 г. – 50 063 души и е намаляло с 3 375души.

Подобно на статистиката за страната и в област Враца, при населението в под трудоспособна възраст се очертава трайна тенденция на намаление. За периода 2005 г. – 2008 г. намалението е от 32 444 души на 29 343 души, т.е. с 3 101 души.

Област Враца - население под, във и над трудоспособна възраст по общини към 31.12.2008 г**.**

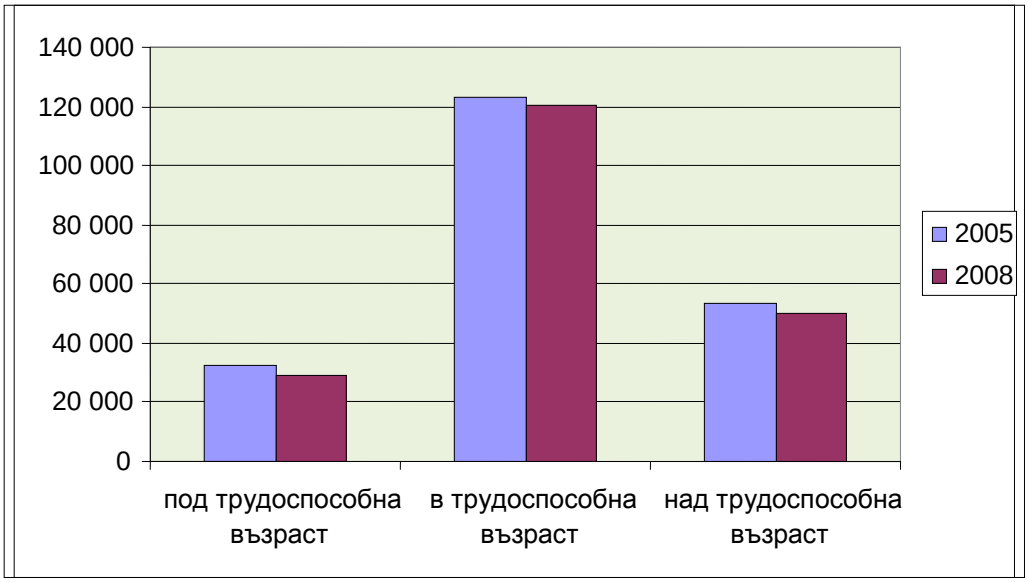

Област Враца	Година	
	2005	2008

под трудоспособна възраст	32 444 (15.51 %)	29 343 (14.69 %)
в трудоспособна възраст	123 242 (58.93 %)	120 296 (60.24 %)
над трудоспособна възраст	53 438 (25.55 %)	50 063 (25.07 %)

През последните години в България съществува тенденция на задълбочаване на процеса на застаряване на населението. Северозападният регион не прави изключение от тази тенденция. Влошаването на възрастовата структура се дължи на мащабните емиграционни процеси, предимно сред младите възрастови групи, което доведе до увеличаване на относителния дял на възрастните сред населението. В резултат от процеса на демографско застаряване на населението, сериозни изменения претърпя неговото разпределение в трите възрастови групи – под, във и над трудоспособна възраст, което оказва негативно отражение върху икономическата и социалната сфера.

Върху обхвата на населението във и над трудоспособна възраст влияние оказваше както застаряването на населението, така и направените законодателни промени в определянето на възрастовите граници на населението при пенсиониране.

Населението в трудоспособна възраст в област Враца към края на 2008 г. е 120 296 души или 60.24 % от цялото население. В сравнение с 2005 г. тази категория население е намаляла с 2 946 души. Същевременно е намалял броят на населението и от другите две категории – с 3 101 души са намалели лицата под трудоспособна възраст и с 3 375 души – лицата над трудоспособна възраст. Запазва се и тенденцията на намаление на общия брой на населението на областта, като спадът е за всички категории.

В област Враца населението над трудоспособна възраст през 2008 г. е 50 063 души.

Общини	**Процент**				
	0-14/15-64	65+/15-64	0-14, 65+/ 15-64	65+/0-14	60-64 / 15-19
Борован	26,1	49,9	75,9	191,3	126,2
Бяла Слатина	24,2	32,5	56,7	134,1	87,8
Враца	19,0	19,4	38,3	102,4	89,3
Козлодуй	24,0	19,9	43,9	82,8	64,2
Криводол	22,1	68,5	90,5	310,2	189,7
Мездра	19,2	31,8	51,0	165,9	103,9
Мизия	20,8	41,7	62,6	200,1	136,2
Оряхово	21,2	41,8	63,0	197,6	135,7
Роман	20,5	40,5	61,0	197,5	89,1
Хайредин	21,8	66,4	88,2	304,8	121,2

От 2005 г. то е намаляло с 3 375 души.

Сред населението под трудоспособна възраст се очертава трайна тенденция на намаление. В края на 2005 г. тази категория население наброява 32 444 души, а към 31.12.2008 г. – 29 343 души. Намалението за периода е с 3101 души.

Условното разпределение на населението на област Враца на „под трудоспособна", „в трудоспособна" и „над трудоспособна" възраст показва, че в периода 2005 – 2008 година, едновременно с намаляването на общия брой жители в област Враца, се наблюдава и процес на намаляване на броя на лицата и в трите категории.

По отношение на възрастовата структура на населението, най-важният показател за бъдещото икономическо и социално развитие на област Враца и отделните й съставни единици, е съотношението между броя на жителите в дадена община и общия брой на лицата, които са в „в трудоспособна" и „под трудоспособна възраст". При по-високи стойности на процентното съотношение, демографският потенциал за развитие в дадената община е по-голям. Според официалната статистика, в края на 2008 г. водещи общини в това отношение са: Козлодуй, с 82.29 % население в „под" и „в трудоспособна" възраст, Враца – с 80.17 %, Бяла Слатина – със 74.29 % и Мездра - със 72.82 %. Би могло да се предположи, че в недалечно бъдеще по-големи проблеми, по отношение на качествени трудови ресурси, ще имат общините с най-ниски стойности на показателя - Криводол и Хайредин, при които относителният дял на това население спрямо общия брой жители е малко под 60 %.

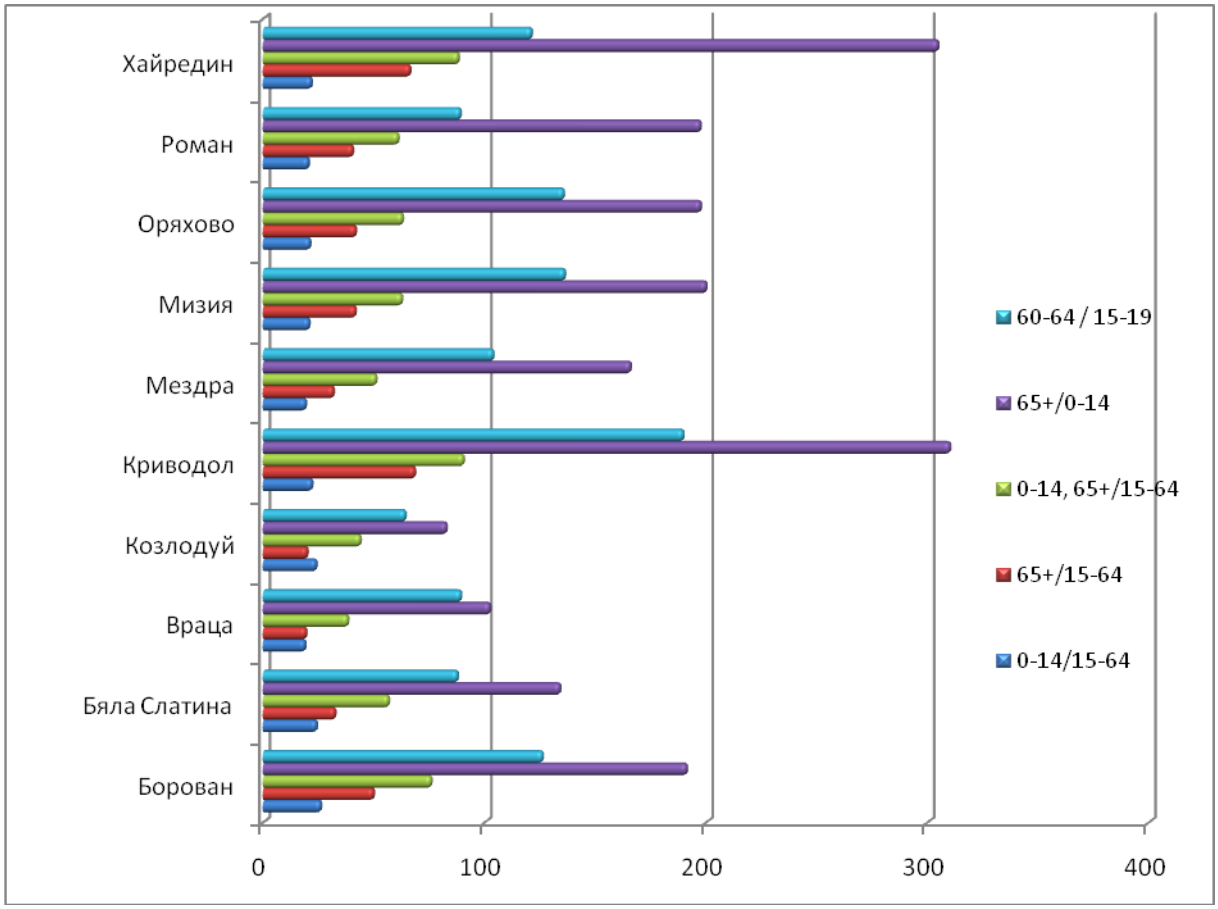

2.3.ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Структура на икономиката

NUTS	EKATTE	Статистически зони, статистически райони и области	Население към 31.12. брой Population as of 31.12. number		Коефициент на безработица % Unemployment rate - %		БВП на човек от населението по текущи цени - левове GDP per capita at current prices - levs	
			2002	2007	2002	2007	2002	2006
BG	**BG**	**България**	**7,845,841**	**7,640,238**	**16.8**	**6.9**	**4,118**	**6,411**
BG3	**BG3**	**Северна и Югоизточна България**	**4,151,356**	**3,979,885**	**19.6**	**9.2**	**3,586**	**5,102**
BG31	**BG31**	**Северозападен**	**1,007,734**	**929,872**	**19.9**	**9.0**	**3,473**	**4,461**
BG311	VID	Видин	125,158	112,604	24.4	13.4	3,025	3,865
BG312	MON	Монтана	165,456	161,161	18.0	10.9	4,506	3,940
BG313	VRC	Враца	219,830	202,711	25.8	10.0	2,946	5,305
BG314	PVN	Плевен	320,327	297,928	18.1	6.2	3,265	4,251
BG315	LOV	Ловеч	176,963	155,468	14.1	7.6	3,409	4,741

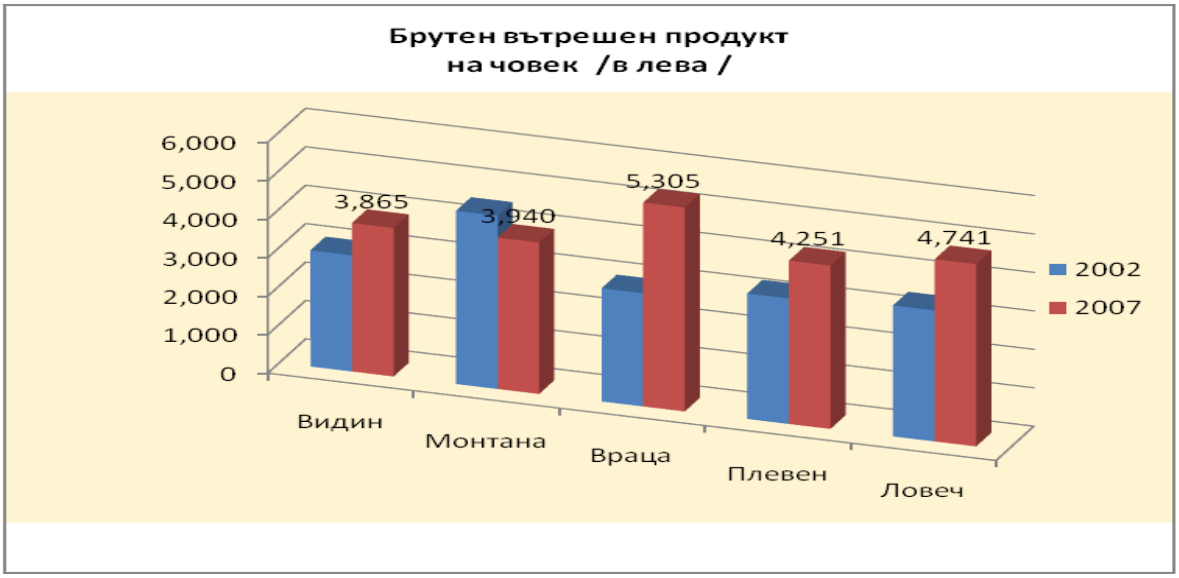

Основните показатели, които могат да дадат представа за икономическото развитие на област Враца, са **Брутния вътрешен продукт** и **Брутната добавена стойност по текущи цени**. Съгласно статистическите данни за 2005, брутният вътрешен продукт на човек от населението е 5 348 хил. лева, а за 2006 г. – 5 305 хил. лева. Забелязва се макар и лека тенденция на намаляване на БВП и БДС/източник ТСБ Враца/.

БДС, БВП по сектори и общо за 2005година

Райони за планиране и области	БДС по икономически сектори - хил.лв.			БДС хил.лв.	БВП хил.лв.	БВП на човек - лв.
	Селско стопанство	Индустрия	Услуги			
Северозападен	**568 277**	**974 597**	**1 804 302**	**3 347 176**	**4 067 256**	
Видин	83125	44 058	233 416	360599	438 175	3 682
Враца	**123 044**	**416 401**	**388 777**	**928 222**	**1 127 910**	**5 348**
Монтана	114 752	94 474	293 519	502745	610 900	3 626
Ловеч	94 280	171 381	305 976	571637	694 614	4 336
Плевен	153 076	248 283	582 614	983 973	1 195 657	3 885

БДС, БВП по сектори и общо за 2006 година

Статистически зони, статистически райони и области	БДС по икономически сектори - хил.лв.			БДС хил.лв.	БВП за хил.лв.	БВП на човек - лв.
	селско стопанство	индустрия	услуги			
Северозападен	**576 012**	**1 054 000**	**1 837 349**	**3 467 361**	**4 241 662**	**4 461**
Видин	88 656	48 033	230 706	367 395	449 438	3 865
Враца	**122 845**	**387 522**	**389 370**	**899 737**	**1 100 660**	**5 305**
Ловеч	91 970	205 006	316 502	613 478	750 475	4 741
Монтана	119 584	118 298	294 916	532 798	651 777	3 940
Плевен	152 957	295 141	605 855	1 053 953	1 289 312	4 251

Разпределението по секторите “Аграрен”, “Индустрия” и “Услуги” е : 42 % от брутната добавена стойност по текущи цени за 2005 година се получава от услуги, 45% сектора на индустрията, 13% от селското стопанство. Съотношението се запазва и през 2006 г. като 43 % от брутната добавена стойност по текущи цени за 2006 година, се получава от индустрията, 43 % от сектора на услугите и 14 % от селското стопанство. Установената трайна тенденция в разпределение на инвестиционните разходи по основни икономически сектори се запазва и през 2007 г.

Година	Област	Заети лица - брой	Нетни приходи от продажби - хил.лв.	Предприятия - брой	Материални дълготрайни активи - хил.лв.	Рентабилност на продажбите - %	Оперативна рентабилност - %
2005	Враца	36 583	1 628 308	4 407	2 028 175	-6.30	-5.70
2006	Враца	38 750	1 840 728	4 931	2 084 141	3.82	4.19
2007	Враца	38 523	1 980 269	4 890	2 190 709	6.85	7.54

Съгласно статистическите данни през 2007 г. броят на предприятията в Област Враца е 4 890, което е с 41 предприятия по-малко в сравнение с 2006 г. Броят на заетите за 2006 година -78 900 е на второ място след броя на заетите в Област Плевен от петте области на Северозападен район, а през 2007 той се увеличава -75 200 / 69 700 - за 2006/, като отново е на второ място след броя на заетите в Плевен, но броят на заетите в Област Плевен е намалял със 600. Кофициентът на безработица за Област Враца отбелязва намаляване с 1.7 за периода 2006-2007 и е на трето място от петте области на СЗР.

Работна сила, коефициенти на икономическа активност, заетост и безработица през 2007 г. по статистически зони, статистически райони и области						
NUTS	ЕКАТТЕ	Статистически зони,	/хил./	Коефициент на	Коефициент на заетост	Коефициент на

		статистически райони и области			икономическа активност		безработица
			заети	безработни	%		
BG	**BG**	**България**	**3,252.6**	**240.2**	**52.6**	**49.0**	**6.9**
BG3	**BG3**	**Северна и Югоизточна България**	**1,581.9**	**159.9**	**50.5**	**45.8**	**9.2**
BG31	**BG31**	**Северозападен**	**345.5**	**34.0**	**46.4**	**42.3**	**9.0**
BG311	VID	Видин	37.7	5.9	43.3	37.4	13.4
BG313	VRC	Враца	75.2	8.4	47.2	42.5	10.0
BG315	LOV	Ловеч	65.2	5.4	51.9	47.9	7.6
BG312	MON	Монтана	58.0	7.1	45.8	40.8	10.9
BG314	PVN	Плевен	109.4	7.2	44.6	41.9	6.2

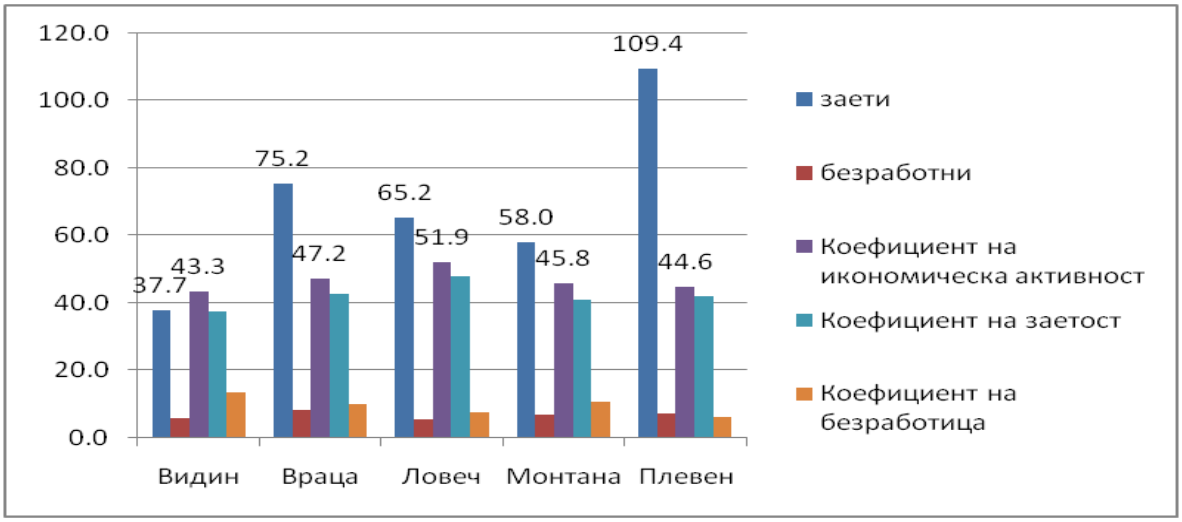

ЕКАТТЕ	Райони за планиране, области	Работна сила - хиляди			Лица извън работната сила - хиляди	Коефициент на икономическа активност	Коефициент на заетост	Коефициент на безработица
		Labour force - thousands				Activity rate	Employment rate	Unemployment rate
		Всичко	Заети	Безработни	Person not in labour - thousands			
		Total	Employed	Unemployed		%		
BG	**България**	**3415.7**	**3110.0**	**305.7**	**3243.5**	**51.3**	**46.7**	**9.0**
BG1	**Северна България**	**1229.9**	**1084.7**	**145.3**	**1274.0**	**49.1**	**43.3**	**11.8**
NW	**Северозападен**	**179.9**	**158.3**	**21.6**	**246.7**	**42.2**	**37.1**	**12.0**
VID	Видин	39.1	33.6	5.5	64.1	37.9	32.5	14.2
VRC	Враца	78.9	69.7	9.3	100.1	44.1	38.9	11.7
MON	Монтана	61.8	55.1	6.7	82.5	42.8	38.2	10.9
LOV	Ловеч	71.0	60.6	10.4	66.3	51.7	44.1	14.7
PVN	Плевен	117.4	108.8	8.6	146.0	44.6	41.3	7.3

Източник НСИ –данни за 2006 година

Структурата на нетните приходи от продажби по икономически сектори и отрасли показва, че в Област Враца преобладава делът на преработващата промишленост – производство на продукти от неметални минерални суровини, производството на текстил и облекло, хранителни продукти, металургия и производство на метални изделия, производство на машини и оборудване, без електро-оптично.

	Разходи за придобиване на ДМА	Придобити ДМА
2005	334 231	376 048
2006	322 263	356 098
2007	346 856	297 085

За Област Враца извършените разходи през 2005 г. за придобиване на дълготрайни материални активи са 334 231 хил. лева, придобитите активи са на стойност 376 048 хил. лева, но съпоставяйки с 2006 г. и с 2007 г. се отчита намаление в придобитите ДМА, а разходите за придобиване се увеличават през 2007 г.
Като цяло в СЗР има изпреварващо развитие на разходите за придобиване на ДМА, пред придобитите ДМА, което се отразява негативно на икономиката, като Област Враца не прави изключение и този факт е свързан с незавършеното строителство.

	Общо	Добив, без добива на енергийни суровини	Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия	Производство на текстил и облекло	Производство на лицеви кожи и изделия от тях	Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели	Производство на дървесна маса, хартия и картон; издателска дейност	Производство на химични вещества, продукти и влакна	Производство на изделия от каучук и пластмаси	Производство на продукти от други неметални минерални суровини	Металургия и производство на метални изделия, без	Производство на машини и оборудване, без електро-оптично	Производство на електро-оптично и друго оборудване	Производство на превозни средства	Преработваща промишленост, н.д.	Снабдяване с електроенергия, газ и вода
Северо западен	**3 679 533**	**28 226**	**504 651**	**334 663**	**17 096**	**109 467**	**61 637**	**62 211**	**93 198**	**550 590**	**292 383**	**399 644**	**251 479**	**49 316**	**166 913**	**698 201**
Видин	158 063	3 809	21 056	12 338	192	889	968	0	51 913	40 957	7 647	6 733	4 167	..	1 434	..
Враца	1 124 475	11 581	72 781	96 549	-	4 703	5 026	8 024	6 582	171 709	56 042	54 542	5 565	..	9 596	..
Ловеч	883 279	..	149 956	60 669	3 945	85 485	15 206	48 991	4 817	..	27 774	110 460	36 092	..	126 936	12 861
Монтана	548 474	..	79 719	38 461	4 006	9 421	..	2 185	13 599	..	77 849	20 183	195 057	42 050	19 293	11 750
Плевен	965 242	6 964	181 139	126 646	8 953	8 969	..	3 011	16 287	114 468	123 071	207 726	10 598	2 356	9 654	47 211

Около една трета от продукцията за целия СЗР /пет области/ е произведена в Област Враца и по обем е на първо място.

Продукция на предприятията и поделенията от промишлеността през 2007 г. по подсектори на промишлеността в Северозападен район /по данни на ТСБ Враца/

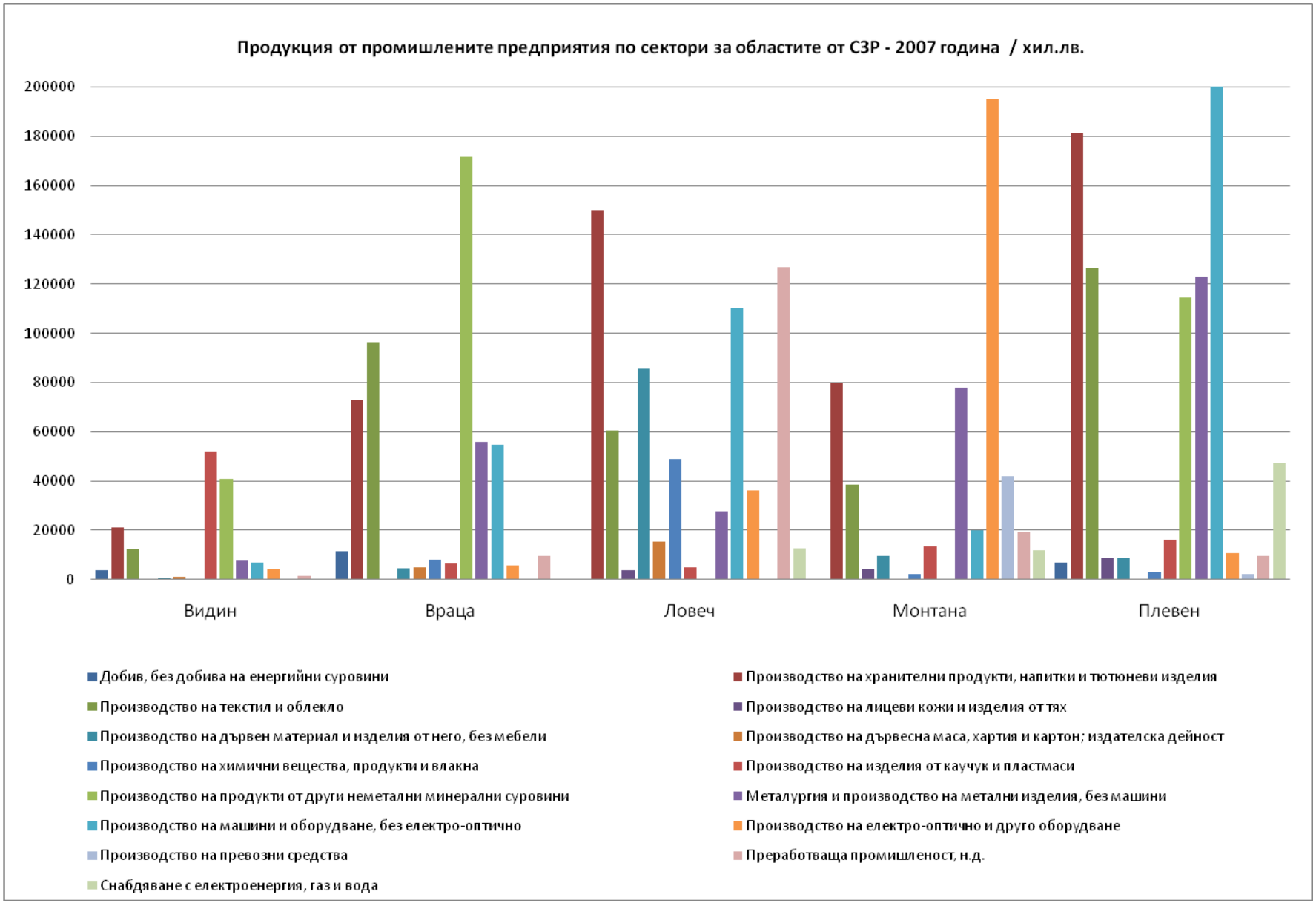
Продукция от промишлените предприятия по сектори за областите от СЗР - 2007 година / хил.лв.
200000
180000
160000
140000
120000
100000
80000
60000
40000
20000
0
Видин
Враца
Ловеч
Монтана
Плевен
Добив, без добива на енергийни суровини
Производство на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия
Производство на текстил и облекло
Производство на лицеви кожи и изделия от тях
Производство на дървен материал и изделия от него, без мебели
Производство на дървесна маса, хартия и картон; издателска дейност
Производство на химични вещества, продукти и влакна
Производство на изделия от каучук и пластмаси
Производство на продукти от други неметални минерални суровини
Металургия и производство на метални изделия, без машини
Производство на машини и оборудване, без електро-оптично
Производство на електро-оптично и друго оборудване
Производство на превозни средства
Преработваща промишленост, н.д.
Снабдяване с електроенергия, газ и вода

Пазарната ситуация в целия СЗР е свързана с броя на предприятията, който намалява и това е свързано с икономическата криза, както и свития обем на инвестициите, свързан със състоянието на транспортанта и техническата инфраструктура. В Област Враца се намира най-голямата централа за производство на електроенергия на Балканския полуостров - "АЕЦ Козлодуй" ЕАД, единствената атомна централа в България и най-голям производител на електроенергия в страната с годишен дял в националното електропроизводство през последните години - над 40 %, което я определя като фактор за икономическа стабилност в регионален и в национален план.

Цялостното развитие на икономиката на област Враца зависи от макро и микро-средата – тоест понастоящем и тя е засегната от световната икономическа криза, както и от посоката на развитие на националната ни икономика. Основни елементи на икономическото развитие са ресурсното обезпечаване – финансови механизми , квалифицираната работна ръка и привличането на инвестиции.

За Област Враца преобладаващ е делът на преработващата промишленост – производство на продукти от неметални минерални суровини, производството на текстил и облекло, хранителни продукти /хлебопроизводство, сладкарство, месопреработване, млекопреработване/, производство на машини и оборудване /производство на стругове и фрези/, металолеене и металообработка, мебелна и лека промишленост и други. Дейността на частните фирми е съсредоточена главно в услугите, търговията, преработващата индустрия /предимно за хранителни стоки/, операциите с недвижимо имущество, строителството. Има богато изградена мрежа от модерни търговски обекти.

По-големите фирми са на територията на общините Враца, Козлодуй, Мездра и Роман, а в останалите общини от областта преобладават микро и малките фирми.

Икономическите сфери на индустриалното развитие са производство на електроенергия, машиностроене, хранително-вкусова промишленост, текстилна и шивашка промишленост, производство на мебели, търговия и строителство.
Традиционно развити отрасли от промишлеността за област Враца са:
Енергетика: "АЕЦ - Козлодуй" ЕАД - гр. Козлодуй;

Машиностроене и металообработване: "Центромет" АД, гр. Враца, "ЗММ Враца" АД, "Атоменергоремонт" ЕАД, гр. Козлодуй, "Балканкар – Искър" АД, гр. Мездра, "Техкерамик М" ООД – гр. Мездра, "Метизи" АД, гр. Роман, "Стал 20"АД, град Роман и др.;

Строителство: "Енемона" АД, гр. Козлодуй, "Енергомонтаж – АЕК" АД, гр. Козлодуй, "Опал-94" АД - гр. Враца, „Ритлите97" АД, гр. Мездра, "Вархим" ЕООД – гр. Мездра, Стройкерамика, гр.Мездра, "БИВАР" АД – Мездра;

Шивашка и текстилна промишленост: Текстилен комбинат "Вратица"АД, гр. Враца, "Си. Ти. Ай." ООД, гр. Враца, "Враца стил" АД, гр.Враца "Пионер" АД, гр. Бяла Слатина, „Ню Текс" АД, гр. Мездра;

Дърводобив и дървообработване - ЕТ "Атамар – Атанас Маринов", с.Паволче, ЕТ "Тошев - М63" - гр. Враца, ЕТ "Галакси плаза – Ангел Вълков", гр.Враца и др.;

Хранително-вкусова промишленост – месопреработване, производство на млечни продукти, мелници: "Лалов и Вачев" ЕООД, гр. Враца, ЕТ "Ивагус - Иван Гусев", гр. Враца, Пивоварен завод "Леденика" АД, гр. Мездра, ЕТ "Зоров 91 – Димитър Зоров", гр. Враца, Мелница "Лана Мел" ООД и др.

Добив и обработка на скално-облицовъчни материали и изделия от врачански варовик: "Хемус М" АД, гр.Мездра, "Булнед" ЕООД, гр. Враца

Производство на цимент и клинкер: "Холсим" България АД.

В района на АЕЦ "Козлодуй" ЕАД са съсредоточени едни от най-големите специализирани предприятия в областта на строителството и поддръжката на инженерни съоръжения. Те представляват и основната част от икономиката на този район – АЕЦ и фирми, изпълняващи поръчки към централата.

Като основен приоритет за възстановяване на дела на промишлеността в структурата на икономиката на Област Враца е привличането на чуждестранни инвестиции, с цел технологично оборудване за експортно ориентиране на продукцията. Инвестициите са важен и определящ фактор за постигане на висок и устойчив икономически растеж и имат значителен принос към БВП. През последните години се запазва неравномерното разпределение на ПЧИ и инвестициите в дълготрайни материални активи по райони. Това се дължи на съсредоточаването им в зони с добре развита инфраструктура и в близост до големите градове в районите. Област Враца има потенциал и трябва да се обединят усилията на бизнеса и държавните структури, за да се изгради успешен инвестиционен профил, който да бъде атрактивен за инвеститорите, независимо дали са български или чуждестранни. За 2007 година в Област Враца са привлечени около 1/3 от инвестициите за целия СЗР от общо 5-те области и Област Враца е на второ място след Област Плевен.

Чуждестранни инвестиции към 31.12.2007 в хил.лева	
Северозападен район	832796.72
Видин	88087.85
Враца	242376.62
Ловеч	155596.84
Монтана	22350.05
Плевен	324385.36

По данни на ТСБ Враца чуждестранните инвестиции в Област Враца за периода 2005 – 2007 са общо в размер на **512 258,62 хил. лева,** както следва:

ГОДИНА	2005 г.	2006 г.	2007 г.
ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ В ХИЛ. ЛЕВА	110894.00	158988.00	242376.62

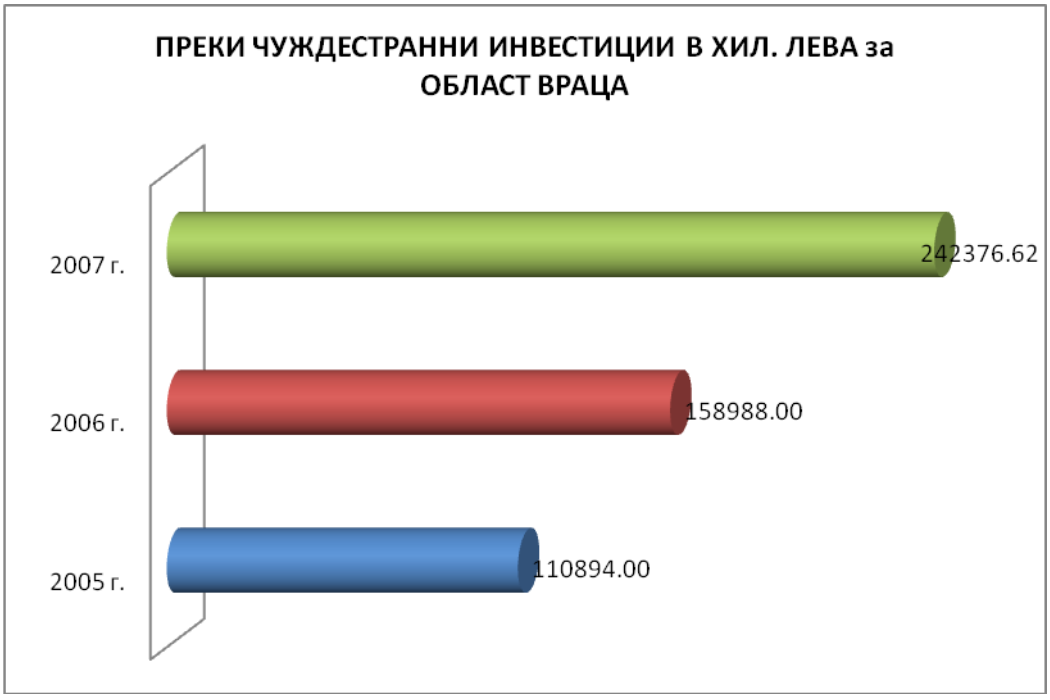

Видно от диаграмата и в Област Враца през 2007 г. се наблюдава характерната за страната за последните години повишена инвестиционна активност на стопанските субекти.
Преки чуждестранни инвестиции са направени в "Холсим" АД-с.Бели извор и "Ню Текс", гр.Мездра. В производството на индустриални смеси и в развитието на иновационни дейности – инвестиции в "Месер Химко Газ" ООД, гр. Враца. Фирма Clothing Trade International Ltd" /Си Ти Ай" АД/, Италия в партньорство с Община Враца инвестира в модерно предприятие за конфекция.
Със средства осигурени от МРРБ и МИЕ, Община Враца работи по проект за реконструкция на Хранително-вкусовата индустриална зона, който включва асфалтиране, обновяване на бордюри, нови водопроводи изграждане на канализация и др. Целта на този проект е да създаде необходимите условия за бизнеса в хранително-вкусовата индустриална зона. С подобрената инфраструктура производителите ще бъдат по-конкурентноспособни на пазара и ще имат възможности за осъществяване на нови инвестиционни проекти.
Като основни приоритети за възстановяване на дела на промишлеността в структурата на икономиката на Област Враца, се очертават привличането на чужди инвеститори с цел технологично обновление и експортна ориентация на производството, създаването на регионални обединения на индустриалците с оглед защита на интересите им и изграждане на база данни, даваща възможност за активна реклама и сътрудничество. Възможности за развитие потенциала за конкурентно и ефективно производство и бизнес, и увеличаване на икономическия ефект дава ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА КОНКУРЕНТОСПСОБНОСТТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА” 2007-2013. За постигане на тези цели се предвижда подкрепа за развитие на производителността на малките и средни предприятия, както и за развитие на иновациите и новите технологии, и за подобряване на бизнес средата. Необходима е по-голяма активност от страна на допустимите бенефициенти, за да се възползват от предоставените възможности.

Изводи за бизнес средата в област Враца /Стратегия за местно икономическо развитие /МИР/

- ✓ Основният извод е, че средата в област Враца като цяло е благоприятна за развитие на бизнес в различни сектори и отрасли;
- ✓ Икономиките в общините Враца, Мездра, Бяла Слатина и община Козлодуй са структуроопределящи за областта;
- ✓ Основните отрасли, развити или с потенциал за развитие са:

    - енергопроизводство;
    - хранително – вкусова промишленост, вкл. преработваща;
    - производство на строителни материали и строителство;
    - селско и горско стопанство – екологично и традиционно;
    - туризъм, търговия и услуги;
    - текстилна и шивашка промишленост.

Основни преимущества за развитие на икономиката в област Враца:

- ✓ благоприятно географско положение – близост до гр.София и удобни транспорти връзки, наличие на международни транспортни коридори – международен път Е 79, р. Дунав, ферибот Оряхово и пристанище Лом;
- ✓ наличие или възможност в перспектива за промишлена газификация на по-голямата част от областта;
- ✓ природни забележителности и дадености, благоприятстващи развитие на туризъм;
- ✓ благоприятни възможности за развитие на модерно селско стопанство – за производство на екологично чисти продукти;
- ✓ наличие на предприятия с опит, успехи и традиции.

2.4.ЗЕМЕДЕЛИЕ

2.4.1.РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Растениевъдството във Врачанска област е представено главно от зърнено-хлебните и зърнено-фуражните култури, с тенденция на увеличаване на маслодайни култури. Най-големи са площите, засети с пшеница, слънчоглед, царевица за зърно, ечемик, маслодайна рапица, овес и тритикале, по-малко с люцерна и зеленчуци и съвсем малко от фасул, леща, тютюн и захарно цвекло. Есенниците /пшеница и ечемик/ и царевицата са традиционни култури за региона. Наблюдават се тенденции на намаляване на площите зесети с ечемик и ръж и увеличение на площите за маслодайни култури. Производството на зеленчуци, тютюн и захарно цвекло отбелязва много голям спад.

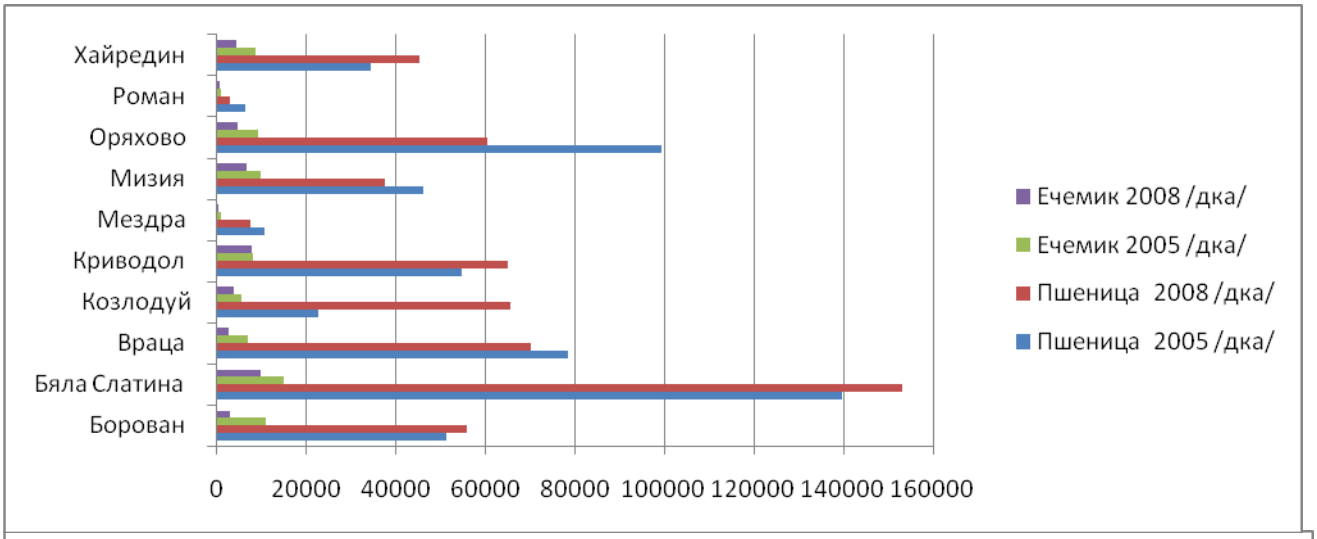

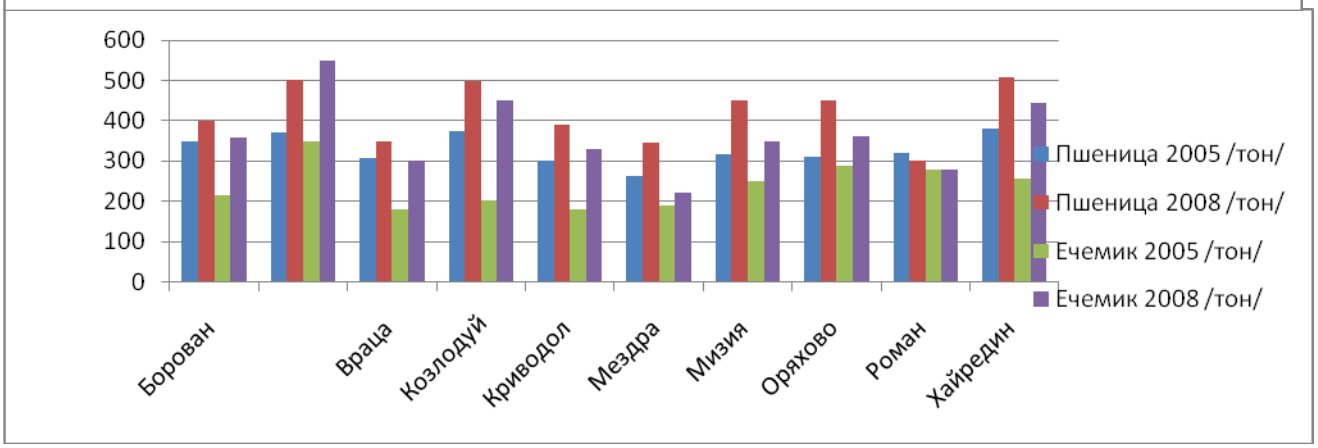

Производството и добивите на пшеницата и маслодайните култури- слънчоглед и рапица през 2007 и 2008 година е увеличено, а при останалите култури, посочени по долу в таблицата тези показатели се колебаят около едно средно равнище.

Производството на пшеница има известни колебания през годините, като засетите площи към 2008 година са с тенденция на увеличаване. Най-голямо е производството в общините Бяла Слатина, Враца, Криводол.

Производството на ечемик е с тенденция за трайно намаление на засетите площи, най-голямо е в общините - Борован, Бяла Слатина, Оряхово.

Площи по видове култури /дка/

Община	Овес	Овес	Царевица	Царевица
	2005	**2008**	**2005**	**2008**
	/ дка /	**/ дка /**	**/ дка /**	**/ дка /**
Борован	100	0	12179	14941
Бяла Слатина	2400	0	31489	45489
Враца	1466	0	10410	21500
Козлодуй	1121	1850	6627	6200
Криводол	2580	3300	8500	19100
Мездра	1163	1800	3620	5600
Мизия	4403	0	8372	6724
Оряхово	2689	0	22287	12084
Роман	380	500	2610	5000
Хайредин	840	1480	6599	6700

Община	Пшеница	Пшеница	Ечемик	Ечемик	Пшеница	Пшеница	Ечемик	Ечемик
	2005	**2008**	**2005**	**2008**	**2005**	**2008**	**2005**	**2008**
	/дка/	**/дка/**	**/дка/**	**/дка/**	**/тон/**	**/тон/**	**/тон/**	**/тон/**
Борован	51466	55805	10870	3120	350	400	215	358
Бяла Слатина	139784	152996	14875	9810	372	501	350	548
Враца	78371	70200	7020	2690	307	350	180	300
Козлодуй	22653	65500	5450	4000	375	497	202	450
Криводол	54650	65000	8070	8000	300	390	180	330
Мездра	10840	7480	1130	40	263	346	190	220
Мизия	46087	37600	9800	6750	316	450	251	350
Оряхово	99248	60420	9188	4650	312	450	289	360
Роман	6300	3000	920	740	320	300	280	280
Хайредин	34460	45200	8585	4500	381	508	255	444
общо	**543859**	**563201**	**75908**	**44300**	**336**	**447**	**250**	406

Източник ОДЗ Враца

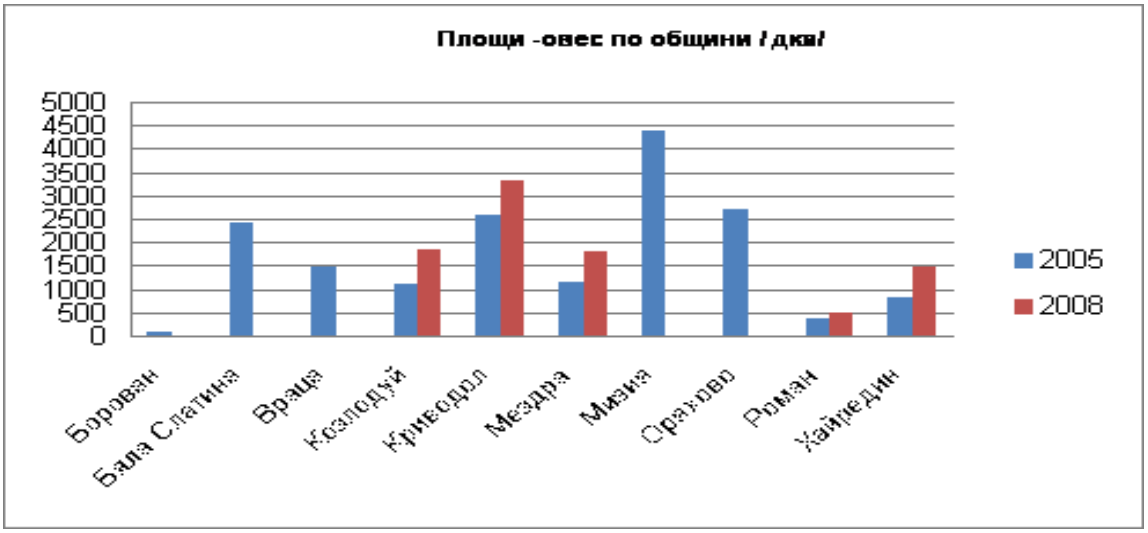

Производството на царевицата е свързано с осигуряване на фураж за животните. Наблюдава се увеличение на производството на база увеличение на площи и среден добив.

Най-големи производители са Бяла Слатина, Борован, увеличение се наблюдава във Враца и Криводол.

Производството на овес е с трайна тенденция за намаление на производството.

Площи по видове култури /дка/

Община	Слънчоглед				Маслодайна рапица			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Борован	38847	48177	47656	55762	0	0	470	1575
Бяла Слатина	93891	115491	110090	101757	3900	3000	7870	19024
Враца	55090	47500	48500	68500	0	0	0	1200
Козлодуй	57883	51745	49500	53200	2500	2000	4000	6890
Криводол	34880	50700	60500	63200	0	0	0	400
Мездра	6000	3220	4350	11200	0	0	0	0
Мизия	33625	30855	16600	15456	0	0	1500	3030
Оряхово	33749	48631	40290	19292	1400		1860	8920
Роман	3000	3000	2000	5500	0	0	0	0
Хайредин	23970	47900	41500	48400	0	0	0	200
общо	380935	447219	420986	442267	7800	5000	15700	41239

Източник ОДЗ Враца

Производството на техническите култури е представено от слънчогледа, също и маслодайна рапица, като площите са с тенденция на трайно увеличение.

Най-много се отглежда в общините Бяла Слатина, Враца, Криводол, Борован.

При рапицата най- големи площи са отделени в община Бяла Слатина, следвана от Оряхово и Козлодуй.

Площи по видове култури /дка/

Община	Ръж				Тритикале			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Криводол						4500	700	1200
Мездра	880	100	130	100		300		2000
общо	**880**	**100**	**130**	**100**		**4800**	**700**	**3200**

Източник ОДЗ Враца

Традиционен производител на ръж е община Мездра, площите намаляват трайно от 2005 г. досега.

Тритикале се произвежда в общините Мездра и Криводол и въпреки добрите продуктивни и качествени характеристики се оказва, че тази култура не е привлекателна за стопаните.

Добив по видове култури /тон /

Община	Пшеница				Ечемик			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Борован	350	318	130	400	215	325	168	358
Бяла Слатина	372	336	147	501	350	330	246	548
Враца	307	229	150	350	180	200	120	300
Козлодуй	375	368	113	497	202	200	85	450
Криводол	300	300	140	390	180	200	100	330
Мездра	263	199	121	346	190	137	96	220
Мизия	316	353	123	450	251	300	92	350
Оряхово	312	350	123	450	289	287	116	360
Роман	320	270	140	300	280	240	80	280
Хайредин	381	366	168	508	255	250	141	444
Общо	336	323	138	447	250	279	135	406

Източник ОДЗ Враца

Добив по видове култури /тон /

Община	Овес				Царевица			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Борован	300					490	119	450
Бяла Слатина	115	149				520	140	500
Враца						380	159	450
Козлодуй	107	150	50	250		510	120	480
Криводол	130	150	60	250		400	140	320
Мездра	136	101	80	250		409	60	320
Мизия	120	150	68			456	111	500
Оряхово	120	151	20			455	100	430
Роман	150	100	50	180		450	170	450
Хайредин	120	150	52	250		512	130	477
Общо	122	147	53	246	501	472	134	447

Източник ОДЗ Враца

Добив по видове култури /тон /

Община	Слънчоглед				Маслодайна рапица			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Борован		154	90	170			249	200
Бяла Слатина		168	95	190	188	165	216	235
Враца		120	85	150				200
Козлодуй		198	127	260	136	110	145	310
Криводол		160	90	132				140
Мездра		127	76	133				
Мизия		180	121	205			170	280
Оряхово		180	107	203	100		222	280
Роман		140	0	180				
Хайредин		195	117	240				300
Общо	161	169	100	186	156	143	195	258

Източник ОДЗ Враца

Добив по видове култури /тон /

Община	Ръж				Тритикале			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**
Криводол						385	150	280
Мездра	280	230	220	290		260		340
Общо	280	230	220	290		377	150	318

Източник ОДЗ Враца

Производство на зеленчуци в област Враца

Производители на зеленчуци, плодове, царевица, тютюн и картофи са предимно частните стопанства, като кооперациите са специализирани основно в производството на зърнени и технически култури.

В зеленчукопроизводството преобладават малки частни стопани, чиято дейност не се ръководи от пазарната ефективност. Повечето от тях отглеждат зеленчуци на малки парцели за задоволяване на собствените си нужди и излишъка се предлага на пазара. Реализацията се затруднява и от липсата на изградени тържища и пазари. Наличието им на територията на областта ще стимулира зеленчукопроизводителите да увеличат площите със зеленчуци и да съкратят броя на междинните звена между производител и потребител.

Съществува благоприятна възможност за реализация на плодове на външни пазари, но при условие, че се спазват изискванията на европейските пазари за качество и опаковка. Трудностите в реализацията на продукцията на вътрешния пазар се отразяват неблагоприятно върху състоянието на трайните насаждения, тъй като поддържането и възстановяването на трайните насаждения е свързано със значителни инвестиции, които дребните собственици не могат да осигурят. Производството на плодове е свързано и с консервната промишленост, нейните финансови възможности и преработвателния капацитет.

В близкото минало област Враца разполагаше със значителни площи, заети с лозя. Сега съществуващите масиви са с висока степен на прореденост и са на голяма възраст. Обновяването на лозовите насаждения от собствениците на лозови масиви е незначително, поради липса на финансови възможности. Разчита се най-вече на програмата САПАРД и ДФ "Земеделие" за възстановяването на лозовите насаждения и за инвестиране в създаването на нови. Последните години се наблюдава увеличение на площите с нови трайни насаждения.

Изпълнителната агенция по лозата и виното - Териториално звено - Монтана осъществява контрол по спазването на изискванията на Закона за виното и спиртните напитки по отношение на лозовите насаждения, гроздето, предназначено за производство на вино, гроздовата мъст, продуктите от грозде и вино и винат**а.**

Приоритети в работата на Изпълнителната агенция по лозата и виното са:

1.Регистрация на лозарските стопанства и изграждане на Информационна система за контрол на лозарския потенциал.

2. Контрол на виното, лабораторен анализ и борба с неразрешените енологични практики.

Във връзка с присъединяване на България към Европейския съюз, от особена важност е да се регистрират всички земи , които по начин на трайно ползване са "лозе".

Данни за регистрираните Лозарски Стопанства в област Враца по общини

ИАЛВ – ТЗ Монтана	Брой ЛС		Площ ха	
	2005	**2009**	**2005**	**2009**
обл.Враца	1780		2589,4177	1776,0119
Бяла Слатина	3		320,2562	178,2955
Борован	1		15,1506	15,278
Враца	627		578,5990	325,5894
Козлодуй	0		0,000	26,8053
Хайредин	0		0,000	27,1977
Криводол	1051		162,2608	109,3355

Мездра	4		181,1293	147,1159
Оряхово	91		676,3959	588,8759
Мизия	1		291,0604	59,3221
Роман	2		321,8608	298,1966

2009г.

ТЗ Монтана	**Регистрирани ЛС в ИС**	**Площи**
ОБЩИНА	**ха**	**ха**
обл. Враца	**5288,6119**	**1776,0119**
Бяла Слатина	904,3375	178,2955
Борован	132,0898	15,278
Враца	1083,0664	325,5894
Козлодуй	272,7886	26,8053
Хайредин	127,2179	27,1977
Криводол	676,239	109,3355
Мездра	689,6325	147,1159
Оряхово	643,7514	588,8759
Мизия		59,3221
Роман	367,2031	298,1966

Източник ИАЛВ ТЗ Монтана

В област Враца има 4 избi- ЕТ "ЖВИ-Георги Тонев" - гр. Криводол; "Грифонтурс" ООД- с. Бистрец; "ЕЛВИ" ООД- с. Лик и " Скай клуб" ООД - с. Типченица. Всички те преработват собствена продукция, само "Грифонтурс" ООД няма собствени лозя.

В информационната система на ИАЛВ се водят 2295,6ха лозя общо с нови засаждания.

2.4.2. ЖИВОТНОВЪДСТВО

Говедовъдство

Данни за говедовъдството за 2007, 2008 г.

Община	Година 2007		Година 2008	
	Говеда брой	В т.ч. крави брой	Говеда брой	В т.ч. крави брой
Борован	1687	1737	1342	1329
Бяла Слатина	5455	5980	3521	3521
Враца	4700	4100	3200	3200
Козлодуй	1515	1851	1050	1200
Криводол	1900	2182	1510	1693
Мездра	1590	1180	946	758

Мизия	1039	1069	664	627
Оряхово	1134	753	629	501
Роман	1418	1407	919	936
Хайредин	1310	1262	1030	875
ОБЩО	**21748**	**21521**	**14811**	**14640**

Говедовъдството е традиционен развит сектор на животновъдството. Тенденцията в броя на говедата бележи намаление, поради рязко влошаване условията за производство и реализация на продукцията и липса на субсидиране на отрасъла. Ще бъде намален броя на животните още, поради изтичане на преходния период за фермите, които до 31.12.2009г. не са преминали в първа група по Регламент 853/2004 на ЕС и няма да имат право да продават продукцията си на пазара. Най-развито е говедовъдството в общините Бяла Слатина, Враца, Криводол,Хайредин.

Биволовъдство

Данни за биволовъдството за 2007, 2008 г.

Община	Година 2007		Година 2008	
	биволи	В т.ч. биволици	биволи	В т.ч. биволици
Борован	22	17	18	16
Бяла Слатина	372	268	363	261
Враца	575	450	610	480
Козлодуй	6	4	10	8
Криводол	70	55	25	17
Мездра	91	72	61	42
Мизия	0	0	0	0
Оряхово	0	0	0	0
Роман	207	162	241	170
Хайредин	15	13	12	9
ОБЩО	1358	1041	1340	1003

Биволовъдството не е типичен сектор от животновъдството за областта. Тенденцията е намаляване на броя на биволите, въпреки че тези животни имат добри аклиматизационни качества, не са претенциозни към храната и добре я оползотворяват. Явно определящо в случая е традицията в отглеждането им, както и пазарната реализация на продукцията. Най-много биволи са регистрирани в Бяла Слатина, Враца и Роман.

Овцевъдство

Данни за овцевъдството за 2007, 2008 година

	2007	В т.ч. овце-майки	2008	В т.ч. овце-майки
Борован	4636	3683	5296	3902
Бяла Слатина	10142	7930	12406	7930
Враца	26000	17000	20500	19800
Козлодуй	3280	2980	3200	2800
Криводол	8500	7200	6600	5309
Мездра	5541	4680	4622	3810
Мизия	3991	2490	3067	2601
Оряхово	5135	3232	4219	2768
Роман	2920	2577	2612	2046
Хайредин	3560	3060	3221	2201
ОБЩО	73705	54832	657743	53167

В област Враца традиционно е застъпено и овцевъдството. Броят на отглежданите овце намалява общо, но броя на овцете-майки е с по-малко намаление, което води до запазване на производството на мляко и агнета. Общини с най-голям брой овце са Враца, Бяла Слатина, Криводол.

Козевъдство

Данни за козевъдството 2007, 2008 година

Община	Година 2007		Година 2008	
	кози	В т.ч. кози-майк и	кози	В т.ч. кози-майки
Борован	1582	1375	1652	1441
Бяла Слатина	5203	4029	8031	4029
Враца	14500	13000	14100	14000
Козлодуй	740	690	658	450
Криводол	4800	4800	5522	4532
Мездра	4697	3781	3967	3202
Мизия	2414	1695	887	647
Оряхово	2154	1216	1359	857
Роман	2056	1818	1830	1609
Хайредин	910	880	1097	779
ОБЩО:	39056	33284	39103	31546

Анализът от таблицата показва, че общия брой на козите се запазва, което е свързано с по-непретенциозните условия на отглеждане на тези животни и по-голямата продуктивност за по-дълъг период от време, броят на козите- майки намалява. Най-много животни има в общините Враца, Криводол, Бяла Слатина.

Свиневъдство

Данни за свиневъдството за 2007, 2008 година

Община	Година 2007		Година 2008	
	свине	В т.ч. свине-майки	свине	В т.ч. свине-майки

Борован	512	55	145	0
Бяла Слатина	2003	249	716	66
Враца	10000	950	14100	621
Козлодуй	870	30	400	4
Криводол	2100	330	1542	94
Мездра	850	85	303	12
Мизия	1884	126	295	0
Оряхово	2850	107	567	0
Роман	206	43	152	7
Хайредин	1030	26	629	0
ОБЩО:	22305	2001	18849	804

Анализът от таблицата показва, че броят на свинете намалява значително, като производството се съсредоточава в по-големи стопанства. Най-добре развито свиневъдство има във Враца, Криводол, Бяла Слатина.

Зайцевъдство

Данни за зайцевъдството за 2008 година

	зайци	В т.ч. зайкини-майки
Борован	1278	500
Бяла Слатина	16584	4000
Враца	0	0
Козлодуй	1700	800
Криводол	2200	150
Мездра	0	0
Мизия	0	0
Оряхово	0	0
Роман	0	0
Хайредин	2526	750
ОБЩО:	24288	6200

Зайцевъдството е стартиращ отрасъл, който има потенциал за разрастване в цялата област, тъй като е със сравнително бърза възвращаемост и по-малко разходи. Най-добре е развито зайцевъдството в Бяла Слатина, Хайредин, Криводол, Козлодуй и Борован.

Брой пчелни семейства

Броят на пчелните семейства е с тенденция за намаление общо за областта. В някои общини броят на пчелните семейства се е увеличил- най- голям ръст се наблюдава в Мизия, Борован, Роман и Враца. Преференциалните програми за развитие на пчеларството предполагат увеличаване броя им за в бъдеще.

Данни за броя на пчелните семейства 2007 и 2008 година

Община	Година 2007	Година 2008
	пчелни семейства	пчелни семейства
Борован	1270	1764
Бяла Слатина	5744	5281
Враца	2800	2950
Козлодуй	3400	1462
Криводол	2620	2585
Мездра	3376	3350
Мизия	1038	2189
Оряхово	2031	1803
Роман	2754	3208
Хайредин	2200	1147
ОБЩО:	27233	25739

Птицевъдство

Община	Година 2007			Година 2008		
	Общо Птици	кокошки носачки	бройлери	Общо птици	кокошки носачки	бройлери
	хил. бр.	хил. бр.	хил. бр.	хил. бр.	хил. бр.	хил. бр.
Борован	29,02	19,96	0	22,854	19	1
Бяла Слатина	165,5	95	2000	133,142	95	3,5
Враца	200	120	3500	620	150	450
Козлодуй	15	12	0	64	63	0
Криводол	93	26	42	87,5	22	40
Мездра	35	14,6	1	20	7,4	3,9
Мизия	80,205	60	0	135,679	98,362	0
Оряхово	72,121	36,06	0	37,183	18,591	0
Роман	13,906	8,642	0	11,762	8,897	2,865
Хайредин	30	10	0	26	24	0
ОБЩО:	733,752	402,262	5543	1158,12	506,25	501,265

Птицевъдството наред с говедовъдството и свиневъдството е един от най-развитите сектори в животновъдството за област Враца. Наблюдава се увеличение на броя на кокошките носачки, но има спад в този на бройлерите. Най-голям брой кокошки носачки има в общините Враца, Мизия, Бяла Слатина, Козлодуй и Криводол.

Таблица Произведена продукция мляко по години / тон /

Община	Мляко		В т.ч.краве		В т.ч.овче		В т.ч.козе		В т.ч.биволско	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**	**2007**	**2008**	**2007**	**2008**	**2007**	**2008**
Борован	4955	5659	4347	4900	243	418	340	317	25	24

Бяла Слатина	16194	15421	14369	13200	611	922	815	886	399	414
Враца	16415	16572	11520	11817	1360	1090	2860	2900	675	765
Козлодуй	3598	4645	3200	4300	230	238	163	95	5	13
Криводол	6493	7253	4930	6050	480	333	1002	844	81	27
Мездра	4090	3531	3311	2610	257	257	412	597	110	67
Мизия	3800	2654	3246	2307	190	227	364	120	0	0
Оряхово	3007	2259	2503	1840	255	243	249	175	0	0
Роман	3614	4050	2830	3300	174	180	366	298	244	272
Хайредин	3700	3473	3300	3130	198	176	183	154	19	13
ОБЩО	65866	65519	53556	53455	3998	4084	6754	6386	1558	1594

Източник ОДЗ Враца

Анализът от таблицата показва, че количеството произведено мляко общо намалява, което се дължи на по- малко произведено краве и козе мляко, поради влошени пазарни условия на изкупвателните организации.

Таблица Произведена продукция месо по години / тон/

Община	Месо от ЕРД		Месо от ДРД		Свинско месо		Птиче месо	
	2007	**2008**	**2007**	**2008**	**2007**	**2008**	**2007**	**2008**
Борован								
Бяла Слатина	90,8	61	8,5	4,6	143,6	54		
Враца	360	230	320	200	720	470	12100	9000
Козлодуй		15		5		2,5		3,8
Криводол		80		52		20		82
Мездра	105	25	12	23	131	41	52	12
Мизия	65	66	17	23	40	51	18	19
Оряхово	58	60	18	21	45	65	20	21
Роман								
Хайредин		12		5		3		4,8
ОБЩО	678,8	549	483,5	333,6	1079,6	706,8	12190	9142

Източник ОДЗ Враца

Данните от таблицата за производството на месо показва, че количествата кланично месо от всички видове животни намаляват и следват тенденцията на намаление броя на животните.

Анализът на тенденциите в регионално секторната структура на животновъдството на страната показва, че общо в област Враца са запазени тези сектори, които са се развивали традиционно. Силно обезпокояващ е факта, че техният брой е силно намалял в сравнение с този от преди 10 години, което се дължи на аграрната реформа. Имайки предвид договорените квоти с Европейския съюз за отделните продукти, които трябва да се изпълнят, има възможност да се увеличи броя на животните до известна граница в отделните сектори.

Рибарството и аквакултурите са специфичен сектор, но осигурява заетост на голяма част от населението по крайбрежието на р. Дунав и в някои райони на територията на

областта в сладководно рибовъдство - рибовъдни стопанства и язовири. На територията на областта съществуват 130 частни, общински и държавни водоеми.

Риболовната дейност в р. Дунав се извършва от рибари, снабдени с разрешителни за стопански риболов, издавани от териториалното звена Изпълнителната агенция по рибарство и аквакултури (ИАРА).

Водоемите представляват база, както за производството на рибни продукти, така и за организирането на активен риболовен и агротуризъм, което е от особена важност за полупланинските и планинските райони, където местното население се нуждае от подкрепа и развитие на алтернативни дейности, чрез ползването на наличните природни и стопански ресурси.

Зарибяването се извършва със стопански ценни видове риби, като зарибителния материал се изкупува от производителите, предлагащи генетически чист материал. Сериозно внимание се обръща на зарибяването на река Дунав с есетрови риби за укрепване на есетровите ресурси.

За периода 2005-2008 година дейностите на ИАРА- Териториалното звено Враца са в посока контрол на риболовната дейност, при което са извършени следните дейности:

- Издадени разрешителни за стопански риболов- 861 бр.
- Издадени билети за любителски риболов- 10097 бр.
- Извършени проверки за периода- 2151 бр.
- Издадени наказателни постановления за периода- 356 бр.

Механизация и техническо осигуряване на отрасъла

Наличния машинен парк е с предимно остаряла и амортизирана техника, което се дължи на две основни причини: разграбване и унищожаване на съществуващата техника и прекратяване на нормалния процес на обновяване на техниката, който трябва да обхваща 12-13% от общия й брой. Необходимо е внедряване на енергоспестяващи технологии и технологични линии, които отговарят на екологичното земеделие. Не трябва да се акцентира само на техниката, която е предназначена за обработване на земята, но и тази за механизиране и автоматизиране в животновъдството.

За да може българското земеделие да стане ефективен и конкурентоспособен икономически сектор е необходимо да се инвестира в закупуването на земеделска техника. Тези инвестиции трябва да бъдат разглеждани като минимално необходими за успешно земеделие. За болшинството земеделски производители това е финансово невъзможно, затова трябва да се стимулира обединението им в структури на организации на земеделски производители на функционален принцип. Големи възможности предоставя и Програмата за развитие на селските райони 2007-2013.

Структура на използваната земеделската техника по години в област Враца

Вид	Брой			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**

ГРУПА А				
Верижни трактори	63	65	72	73
Колесни трактори	845	1037	1233	1447
Самоходни шасита	34	46	53	62
Друга самоходна техника	25	40	53	76
Тракторни ремаркета	418	531	646	777
Горска техника	4	5	6	6
ГРУПА Б				
Зърнокомбайни	301	326	374	410
Самоходни силажокомбайни	3	4	3	4
Други самоходни машини	31	41	48	49
ГРУПА В				
Машини за сеитба и садене	525	566	617	673
Машини за торене и растителна защита	123	140	160	172
Фуражоприбиращи и фуражопреработващи	155	191	222	268
Почвообработващи	1382	1529	1711	1820
Сушилни и други	7	7	8	8
Зърно и семепочистващи	55	56	61	61
Машини за поливане	7	8	8	8
Горска техника		10	12	12

Източник: КТИ София, Регионална служба Враца

Регистрирани нови машини	**2005**	**2006**	**2007**	**2008**	**До 30.06.2009**
РС Враца	4	76	38	381	146

Източник: Контролно-техническа инспекция София, РС Враца

Анализът на таблицата показва ежегодно увеличаване на обезпечаването с техика на земеделските стопанства. Силно влияние на процеса оказват мерките за модернизиране на земеделските стопанства по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г., което ще спомогне за повишаване конкурентноспособността на земеделието в област Враца.

Мощностният диапазон на тракторите е от 20 до 180 к.с. Преобладаващият брой комбайни са от марките СК-5 и модификации, ДОН - 1500, Е-512 и модификации, Е-280 и модификации. Комбайни от моделите на CLAAS, JOHN DEERE, MASSEY FERGUSON от единични бройки до преди няколко години, навлизат все повече в производството на земеделски производители подпомогнати от ПРСР.

Организационни форми на земеделското производство

Земеделските производители се регистрират като юридически или физически лица. През 2002 в областта функционират 81 кооперации. Имайки предвид не до там доброто икономическо състояние и изискванията на ЕС относно управление на земеделските земи и субсидиране на собствениците броят на кооперациите е намалял. Те стопанисват 664709

дка земя, като средният им размер за област Враца той е близо 8000 дка, което може да се определи като оптимален размер за една кооперация. Специализацията на кооперативните сдружения е предимно в зърнопроизводството, фуражопроизводството и отглеждането на слънчоглед.

Брой земеделски производители по организационна форма

Земеделски производители	Средногодишен брой			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**
Физически лица	2133	2250	2068	2605
Юридически лица	111	200	176	204
Общо	**2244**	**2450**	**2244**	**2809**

Източник ОДЗ Враца

Средногодишният брой на регистрираните земеделски производители се повишава, очаква се броят и организационната им форма да се оптимизира на база пазарните условия.

Таблица Обработваема земя по начин на трайно ползване /дка/ към 2008г.

Област	Ниви, дка	Ливади и пасища, дка	Трайни насаждения, дка
Враца	1889080	1534025	85969

Източник ОДЗ Враца

Таблица Обработваема земя по начин на собственост към 2008г.

Област	Държавен поземлен фонд / дка /	Общински поземлен фонд /дка /	Частни /дка /
Враца	59168	140953	1694077

2002 г.

	кооператори			арендатори			фирми		
ОБЩИНА	**бр.**	**обработваема земя /дка /**	**Среден размер /дка/**	**Бр.**	**обработваема земя /дка /**	**Среден размер /дка/**	**Бр.**	**обработваема земя /дка /**	**Среден размер /дка/**
Бороване	**3**	**18039**	**6013**	**14**	**33499**	**2393**	**1**	**8835**	**8835**
Бяла Слатина	**13**	**243719**	**18748**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Козлодуй	**5**	**70500**	**14100**	**4**	**7748**	**1937**	**6**	**15473**	**2579**
Криводол	**11**	**58336**	**5303**	**13**	**4721**	**363**	**15**	**47828**	**3189**
Мездра	**9**	**18100**	**2011**	**1**	**3000**	**3000**	**6**	**2245**	**374**
Мизия	**5**	**34300**	**6860**	**6**	**14100**	**2350**	**8**	**66680**	**8335**
Оряхово	**7**	**31600**	**4514**	**4**	**8575**	**2144**	**9**	**61000**	**6778**
Роман	**3**	**16500**	**5500**	**4**	**2336**	**584**	**0**	**0**	**0**
Хайредин	**4**	**28000**	**7000**	**6**	**26700**	**4450**	**1**	**6000**	**6000**
Враца	**21**	**125615**	**5982**	**2**	**13500**	**6750**	**0**	**0**	**0**
ОБЩО:	**81**	**644709**	**7959**	**54**	**114179**	**2114**	**46**	**208061**	**4523**

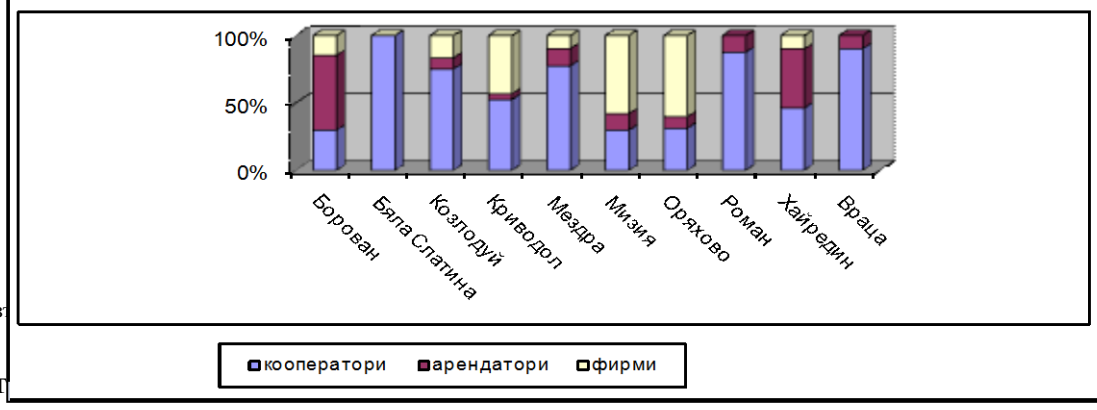

Из

ст

на

Има

регистрирани 46 фирми, които активно функционират в аграрния бизнес. Те обработват 208061 дка земя, а средният им размер на площите е 4523 дка.

Броят на частните земеделски стопанства в района за 2002 г. е 76749.

Брой, среден размер и обработваема земя в частните земеделски стопанства на област Враца за 2002 г.

ОБЩИНА	бр.	Обработваема земя	Среден размер
дка		дка	
Борован	2302	158708	69
Бяла Слатина	8960	359373	40
Козлодуй	9259	182315	20
Криводол	10032	212004	21
Мездра	3168	43175	14
Мизия	7364	147436	20
Оряхово	8860	207451	23
Роман	3372	36710	11
Хайредин	7196	139388	19
Враца	16236	313495	19
ОБЩО:	76749	1800055	24

Производствената структура изключително е ориентирана към пазара на зърнени култури - главно хлебна пшеница и слънчоглед. Зърнените достигат до 74 % от площта на кооперациите. Почти двойно е нараснал делът на техническите култури. Това е показателно за твърде тясната специализация в производствената структура на кооперациите, водеща и до нарушение на сеитбооборота.

Арендуването на земеделски земи е по-добре развито в сравнение с покупко-продажбите, но то също не може да се квалифицира като развито. характеризира се с липсата на едри арендатори, въпреки равнинния терен, и ниска конкуренция, тъй като в много от селищата обикновено има по 1-2 арендатори. Това обуславя и едно от най-ниските равнища на поземлената рента в района.

Арендуване на земеделска земя. Врачанска област се характеризира с най-развит пазар на арендуването на земеделска земя през 2000/2001 г.

Сключени са 7 390 договори и е арендувана 144 987 дка, което е 5,8% от тези в страната. Най-интензивно е развито арендуването в общините Криводол - 19%, Бяла Слатина - 17%, Враца - 15%, Оряхово - 14% и Козлодуй - 10% от арендуваната в областта земя.

Форми на рентата в областта са паричната и натуралната. Няма големи различия в нейното равнище по общини. Общо то е ниско навсякъде.

Стопанствата са индивидуални, фамилни, партньорства и еднолични търговци.Средният размер на стопанствата е около 200 дка, като размерът в индивидуалните стопанства е около 100 дка, а на фамилните и партньорствата –над 700

дкаРаботна сила. Средно на едно стопанства се падат 2,1 работни единици (постоянно заети), като в индивидуалните стопанства има по 1,3 работни единици, а в другата група – 5,2 броя.

Стопанствата имат следната производствена насоченост, подредена по низходящ ред: в групата на индивидуалните стопанства 3% - смесени растениевъдни, 9% са животновъдни, 22% - растениевъдно-животновъдни, 22% - растениевъдни, 44% - смесени животновъдни и.

Сред групата на фамилните стопанства и партньорствата 86% са с растениевъдно направление, а по 7% са растениевъдно-животновъдни и животновъдни. Това е показателно за постигнатата по-тясна производствена специализация в по-големите по размер на обработваемата земя стопанства.

Нормата на рентабилност установена като съотношение на нетния доход (брутната продукция минус материални и трудови разходи, рентни плащания, отчисления и пр.) към разходите за индивидуалните стопанства е 45,8%, а за партньорствата 26,2 %. Ако се изключи партньорството с животновъдно направление (отглеждат се 70 млечни крави), което е с ниска норма на рентабилност (около 3,4%), останалите стопанства в тази група се доближават до рентабилността на индивидуалните стопанства, като достигат рентабилност около 37%

Екологично земеделие

Целта на агро-екологията е да си стимулират фермерите в използване на методите на екологично производство на растителна и животинска продукция, целящо опазването на околната среда. Това от своя страна ще доведе до опазване на околната среда и ландшафта, поддържане на неинтензивни системи за използване на пасищата, опазване на застрашени ценни видове животни и растения, трансформиране на застрашени от ерозия земи, ефективно управление на изоставените земеделски земи. Като специфична страна засягаща човешката дейност е да се стабилизират доходите на земеделските стопани, които извършват екологично земеделие, въвеждане на добрите земеделски практики за производство на екологична продукция, създаване заетост сред населението и намаляване на безработицата чрез извършване трудоемки екологични дейности, възможност за пазар на качествени и биологично произведени продукти.

В края на 2002 година стопанските единици в този сектор за област Враца са 167, а в края на 2003 година 170. През 2003 година те са регистрирали общи приходи от своята дейност на стойност около 36 млн. лева (стойността е близка до тази от 2001 година - 40 млн.лева и 2002 година – 38 млн.лева). Заетите в сектора на селското стопанство лица през 2001 година са били – 2208, през 2002 година те са с около 200 души по-малко - 2014 , а през 2003 година вече са 1882. Намаляването на броя на заетите и занижаване на стойността на реализираните приходи, показва повишаване на рентабилността на производство и постепенно навлизане в практиката на по-нови и високопроизводителни машини. (данни от ТСБ – град Враца)

Научна обезпеченост на земеделието в област Враца

В град Враца се намира Регионалния център за научноприложно обслужване, който обединява Опитната станция по бубарство, Комплексно опитна станция Видин и комплексна опитна станция Лом. Опитната станция по бубарство е създадена през 1896 година и е едно от първите научно - изследователски учреждения в областта на земеделието у нас, както и една от най-старите бубарски и копринарски станции в Европа и Азия.

Ценърът разполага със съвременна материално - техническа база, състояща се от 7 масивни дву и триетажни експериментални сгради и лаборатории и с над 40 самостоятелни помещения за провеждане на изследвания от различно естество. Стопанисва и над 20 хектара експериментални и производствени черничеви насаждения. Към станцията функционира специално звено по научно обслужване, което консултира частните стопани, фирми и кооперации от цялата страна и от чужбина. ОСБ - Враца разполага и с едни от най-богатите в света "генетични банки" при черницата Morus spp. и копринената пеперуда Bombyx mori.

В центъра на територията на област Враца работят 22 специалисти и обслужващ персонал.

Земеделието е традиционен и определящ отрасъл за икономическото развитие на област Враца. Много са проблемите, които трябва да се преодоляват за да бъде не само определящ, но и печелившо. Необходимо е да се усвоят площите пустеещи земи, да се изградят тържища, да се структурират животинските пазари, съгласно нормативните изисквания; да се използват нови технологии и научни разработки за повишаване продуктивността на породите и сортовете и ефективността на производството, стриктно да се прилагат нормативните изискванията в животновъдството и растениевъдството и не на последно място ползване на добрите практики, както от другите административни области така и извън страната. Имайки предвид значението на земеделието за област Враца, беше одобрена Стратегия за развитие на земеделието за област Враца 2003-2008 година от Областен съвет за развитие, която беше финансово подкрепена от държавата. Мерките в тази стратегия се изпълняваха чрез Програмата за развитие на земеделието в Северозападна България, националните схеми предоставени от ДФ «Земеделие» и програма САПАРД.

2.4.3. Хидромелиоративни системи и съоръжения

Всички напоителни системи и съоръжения се поддържат и експлоатират от "Напоителни системи" ЕАД към МЗХ чрез клон Враца.

Водата за напояване се осигурява чрез 17 броя ПС за общата площ, обхванатата от 4-те напоителни системи, от 466 938 дка, от които (м. септември 2000 г.) годни са били 328 572 дка. В организационно отношение в клона са формирани 3 хидротехнически района (Враца,Бяла Слатина и Козлодуй).

Гравитачно се подава водата само в НС "Дъбника", а останалите напоителни системи подават водата помпено. Област Враца е бедна на водни ресурси.

Поливният държавен хидромелиоративен фонд в областта се поддържа и експлоатира от "Напоителни системи" ЕАД. В неговата инфраструктура са включени: 4 язовира, 5 водохващания, 17 помпени станции (повдигателни и напоителни), 285 км напоителни канали и деривации и 91 км напоителни тръбопроводи. Годните за напояване площи съгласно собственото преброяване от 2004 год. са 310 092 дка,а изградените отводнителни системи са 2 броя върху 42 140 дка с 2 отводнителни помпени станции, с обща инсталирана мощност 860 kw.

Основният проблем на поливното земеделие е ниския процент на реално напоявaните площи, намаленото търсене на вода от водополвзвателите, лошото техническо състояние на съоръженията и др.

Сред причините за намаляване на напоявaните земи са промяната на земеделската производствената структура и увеличаване на разходите за напояване; високите разходи за доставка на помпена вода, оттам и високата цена, лошата поддръжка и нарушаване на системата за обслужване на мрежите за напояване; все още няма създадени сдружения на водополвзвателите навсякъде, където е необходимо, които да стопанисват съоръженията за поливане.

Инвестиции трябва да се правят само там, където се извършва напояване и където възвращаемостта на вложените средства ще бъде най-голяма, т.е. напояването ще доведе до значително нарастване на продуктивността, а оттам и на приходите.

Използване и състояние на съоръженията в напоителните системи в област Враца :

Изградените площи с напоителни системи и съоръжения в региона по баланса на поливните площи към 31.12.2000 г.са 466 938 дка. От тях 328 572 дка са годни, като разпределението им е:

Община	НС	дка
Бяла Слатина	НС "Бяла Слатина"	263 554 дка
Козлодуй	НС "Аспарухов вал"	29 723 дка
Мизия	НС "Софрониево"	22 401 дка
Враца	НС "Дъбника"	12 894 дка

Таблица Показатели в хидромелиоративната дейност

град/село	Брой сдружения за напояване				Брой язовири				Брой помпени станции с посочена мощност			
	2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Общ. Враца Изт:Яз. Дъбника Гр. Враца	0	0	0	0	1	1	1	1				

Общ. Мизия Изт: р. Огоста	0	0	0	0					2	2	2	2
Общ. Козлодуй Изт:р.Дунав Гр.Козлодуй	0	0	0	0	1	1	1	1	2бр./ 3200 KVA	2бр./ 3200K VA	2бр./ 3200K VA	2бр./ 3200 KVA
Общ.Б.Слатина Изт:р.Искър гр.Б.Слатина	0	0	0	0					3бр/ 2400 KVA	3бр/ 2400 KVA	3бр/ 2400 KVA	3бр/ 2400 KVA
с.Галиче	0	0	0	0					1бр	1бр	1бр	1бр
с.Попица	0	0	0	0					3бр/ 2450 KVA	3бр/ 2450 KVA	3бр/ 2450 KVA	3бр/ 2450 KVA
с.Габаре	0	0	0	0	1	1	1	1	1бр./4 00 KVA	1бр./ 400 KVA	1бр./40 0 KVA	1бр./ 400 KVA

град/село	Напоявани площи дка			
	2006	**2007**	**2008**	**2009**
Гр. Козлодуй	0	100	585	98
С. Гложене	366	150	0	0
С. Хърлец	0	0	0	0
Гр. Бяла Слатина	1364	1042,7	3642	676
С. Попица	1277	420	1300	730

Източник: „Напоителни системи" ЕАД клон Враца"

Състоянието на напоителните съоръжения е задоволително. Поради разрушаването или ограбването на съоръжения, отделни части от напоителните системи не се използват и са бракувани. Направеният анализ на използването и състоянието на напоителните съоръжения показва следното:

- в изключително малък размер са напояваните през периода площи. С малки изключения процентът на полятите спрямо годните за напояване площи в отделните области са в границите за област Враца - 0,1 - 3,21%
- основните причини за малкия размер на напояваните площи в района през последните години са:
  - променени условия на земеползване, разпокъсана и дребна по размер земеделска земя
  - голяма част от поливните площи са пустеещи
  - засяване на поливните площи на есенници
  - ограничен пазар за земеделската продукция
  - недостатъчна работна ръка и специалисти
  - разрушена вътрешноканална напоителна мрежа, унищожавани и ограбени съоръжения
  - необходимост от значителни средства за поддържане и използване на съоръженията
  - липса на поливна и на друга земеделска техника

Напоителните системи са проектирани, изграждани и използвани при едни организационно-икономически условия. Ефективни при тези условия и размер на

напояваните площи, сега те са се превърнали в неефективни и енергоемки при сегашните условия и обхват на напояването.

Потенциално ефективни поливни площи “Напоителни системи” ЕАД – клон Враца

№	Напоително поле	Потенциално годни поливни площи	
1	2	3 / култури /	4 /декари /
I.	НС "Бяла Слатина"		308 753
1	Поле ГНК	Царевица,домати,пипер,праскови,лозя	1530
2	Поле - Мо	Царевица,домати,пипер,праскови,лозя	42 570
3	Поле М-1	Царевица,домати,лозя	43 108
4	Поле Петолъчката	Царевица,домати,ябълки	7 811
5	Полета директно към М-2-1	Царевица,домати	57 464
6	Полета Тръпките	Домати,тютюн	19 771
7	Полета Бреница - 2	Домати,тютюн	8 000
8	Поле Р-5	домати	3 771
9	Поле Р-8	домати	5 000
10	Полета към М-2-2	Царевица, домати	15 705
11	Поле Попица-1	тютюн	9 784
12	Поле Попица-3	тютюн	11 212
13	Поле Кнежа-2	домати	14 062
14	Поле Галиче	Тютюн, домати	40 586
15	Поле Бяла Слатина-1	тютюн	11 031
16	Поле Бяла Слатина-3	тютюн	5 350
II	НС “Аспарухов вал”		11 928
18	Поле М-1	домати	11 928
III	НС “Софрониево”		22 401
19	Поле Софрониево	домати	22 401
IV	НС “Дъбника”		12 984
20	Поле Дъбника	Царевица, домати	12 984
	Всичко – клон Враца		356 068

Източник: Собствени изследвания на ИММ

Държавната политика, свързана с дейностите по експлоатация, изграждане,

реконструкция и модернизация на хидромелиоративни системи и съоръжения и за предпазване от вредното въздействие на водите извън границите на населените места, се осъществява от министъра на земеделието и горите, чрез Изпълнителната агенция по хидромелиорации.

Агенцията осъществява следните функции:

1. организира, ръководи и контролира:

а) изпълнението на дейностите по напояване на земеделските земи;

б) поддържането и експлоатацията на системите и съоръженията, изградени с държавни средства извън границите на населените места, за отводняване на земеделските земи и защита от вредното въздействие на водите, включително дигите по р. Дунав;

в) разработването и изпълнението на програми за развитието на хидромелиорациите с цел ефективно използване на водите за напояване;

2. провежда инвестиционната политика в областта на хидромелиорациите;

3. учредява сдруженията за напояване и упражнява надзор върху дейността им;

4. създава и поддържа регистър на хидромелиоративния фонд.

2. провежда инвестиционната политика в областта на хидромелиорациите;

3. учредява сдруженията за напояване и упражнява надзор върху дейността им;

Държавата насърчава създаването на Сдружения за напояване, регламентирано в Закон за сдруженията за напояване.

В Област Враца са учредени две сдружения за напояване –СН "Роса", с. Горна Бешовица, Община Мездра и СН "Гайтан" с. Лесура, общ. Криводол, обл. Враца.

Сдруженията могат да придобият безвъзмездно правото на ползване върху обектите от хидромелиоративната инфраструктура, както и обслужващата техника на територията на сдружението, включена в имуществото на търговски дружества, в които държавата е едноличен собственик на капитала, като в срок до 5 години от предоставянето на ползването да придобият безвъзмездно правото на собственост върху тях.

Сдруженията имат право на финансово подпомагане от държавата за проектиране, основен ремонт и реконструкция на хидромелиоративната инфраструктура, върху която са придобили право на безвъзмездно ползване.

2.5.ГОРСКО СТОПАНСТВО

Горското стопанство и горскостопанските ресурси имат важно значение за икономическото развитие на областта, където са представени дърводобивната и дървопреработвателната промишленост.

Област Враца е с един от най-ниските относителни дялове на горски фонд -13.8 на сто сред всички 28 области на страната.

На територията на област Враца са обособени три държавни лесничейства – Мездра, Враца и Оряхово. Те са отговорни за управлението,стопанисването и охраната на 570 993 дка горски територии. Основна част от тези площи са разположени в предбалканските и планински части на област Враца. В равнинните зони, в резултат на многогодишната селскостопанска дейност и непрекъсната борба за увеличение на земеделските площи, горите са подлагани на системно изсичане.

Графика 25 – разпределение на горските територии по общини, към 31.12.2000 г.

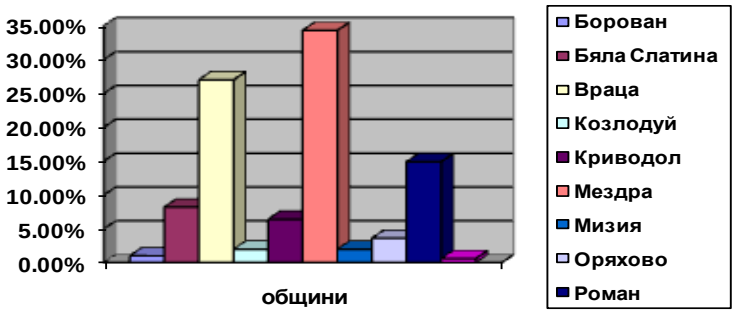

През периода 2005-2008 г. са залесени общо 347,9 ha горски култури. За сравнение за периода 2001-2004 г. са залесени общо 530,8 ha горски култури.

По данни на Държавните лесничейства, залесените площи, дейностите по дърводобив и лесозащита са следните:

Лесничейство	Залесени Площи ха	Дърводобив- куб.м.			Странични ползвания				
		Строит.д-на	Дърва за огрев	Общо	Наем земя дка	Билки кг	Орехи кг	Гъби	Паша Животни бр.
Оряхово									
2005	40,6	5867	660	6527	130	580	1100		
2006	55,8	6459	1250	7709		11000	1970		
2007	35,8	11314	290	11604	194	2700	2950		
2008	54,0	11534	772	12306	56	2200	400		
Общо	**186,2**	**35174**	**2972**	**38146**	**380**	**16480**	**6420**		
Враца									
2005	10,1	7575	26735	34310			13986		
2006	22,7	9405	35105	44510			12929		
2007	25,3	8030	25393	33423			13170		
2008	19,0	6662	37004	43666			7776		
Общо	**77,1**	**31672**	**124237**	**155909**			**47861**		
Мездра									
2005	30,9	2888	5392	8280			37000	1640	1156
2006	27,0	5520	5663	11183			13500	1000	589
2007	10,0	4625	5360	9985			18995	1000	769
2008	16,7	6799	5958	12757			5300	380	860

Общо	**84,6**	**19832**	**22373**	**42205**			**74795**	**4020**	**3374**
Област Враца	**347,9**	**86678**	**149582**	**236260**	**380**	**16480**	**81215**	**4020**	**3374**

Източник ДГС Оряхово, Враца, Мездра

Основните проблеми, които съществуват по отношение на стопанисването на горите в област Враца са свързани със сезонните полски пожари и незаконната сеч. Основният фактор, за опожаряването на горски масиви, е лошата земеделска практика за изгаряне на растителните остатъци, след прибиране на земеделските култури (*основно едногодишни житни*). Нерядко палежите на горски имоти са умишлени, с цел да се бракува дървесината за последваща сеч.

Лесничейство	Охрана на горите брой наказателни постановления	Пожари		Лесозащита ха		
		ха	Обезлесени площи ха	Наземна хим.борба	Механична борба	Санитарни сечи
Оряхово						
2005	124	2,5		3,5	3,0	99,4
2006	92	5,9		3,9	2,6	102,5
2007	92	80,7		3,7	4,8	6,0
2008	105	24,7		5,2	10,8	18,5
Общо	**413**	**113,8**		**16,3**	**21,2**	**226,4**
Враца						
2005	259	6,7	0,8			
2006	222	2,2				
2007	311	516				
2008	247	29,2				
Общо	**1039**	**554,2**	**0,8**			
Мездра						
2005	88	42,7		336,0		239,31
2006	96	-				191,5
2007	128	361,6				125,8
2008	164	79,6	3,5			73,4
Общо	**476**	**483,9**	**3,5**	**336,0**	**0**	**734,4**
Област Враца	**1928**	**1151,9**	**4,3**	**352,3**	**21,2**	**960,8**

Източник ДГС Оряхово, Враца, Мездра

Лесоустройството се базира на дългогодишна практика, но все още се концентрира изключително върху използването на дървесните ресурси, като липсва многофункционално управление на горите. Освен дърводобива, стопанско значение има вторичното използване на горите за събиране на билки, гъби и горски плодове, развитие на ловния туризъм и екотуризма. Поддържането на горите в добро състояние се осъществява, чрез прилагане на безвредни биологични лесозащитни мероприятия и средства. Все по-широко се застъпва екологичният подход в лесозащитата.

Охрана на горите. В последните години броят и размерът на нарушенията в горите поддържат относително високо ниво спрямо периода преди 10 години. Значително е увеличен незаконния добив на дърва за горене, особено около големите градове. Това е обусловено от факта, че все повече домакинства в страната използват за отопление дърва, като най-евтин източник на топлинна енергия. Най-типични нарушения са от местното

население за задоволяване на собствените нужди от дървесина, от организирани престъпни групи с цел реализиране на значителни финансови печалби, от фирмите ползватели на дървесина, като поради занижен контрол или чрез помощта на служители по горите се допуска извозването на неотчетена и незаплатена дървесина.

Ползване на дървесина:Официалната статистика не отчита действителното ползване /не се отчита незаконно добиваната дървесина/. Социологическите проучвания, относно ползването на дърва за горене от населението показват, че потреблението може да се увеличи няколко пъти.

Собственост на горите. Държавната собственост върху горите и земите от горския фонд е преобладаваща в настоящия момент. Държавните гори се управляват съответно от НАГ – 82.1% и МОСВ – 3.6% (изключителна държавна собственост). Поради това, че в горското законодателство не са взети под внимание специфичните проблеми на недържавната собственост, съществуват трудности с нейното управление. Обществено значими функции като почвозащитни, противоерозионни и водоохранни ограничават правата на ползване, за което собствениците остават неовъзмездени. Собствениците срещат редица затруднения при управление на собствеността си и не се подпомагат достатъчно от държавата.

2.6.ТУРИЗЪМ

1. Пешеходен туризъм

Това е най-разпространения вид туризъм, като често се идентифицира с планинския туризъм, практикуван в южната планинска част на област Враца. Многобройни са защитените територии, които представляват интерес за любителите на планината. Природен парк “Врачански Балкан”; резерват “Врачански карст”; “Скакля” - най-високият водопад в България (141м); проходът “Вратцата” (Природна забележителност) на река Лева край град Враца с най-високите отвесни варовикови скали на Балканския полуостров (височина до 400 метра), с маркирани алпийски турове; “Ритлите” - Природна забележителност - скален масив край село Люти брод; “Божия мост”– естествен скален мост и карстов извор “Жабокрек” край село Лиляче; “Червеница”, причудливи скални образувания до село Кунино, находището на жълта водна роза в местността “Бърдуче” край град Козлодуй, защитените “влажни” зони край язовир “Шишманов вал”, където се намират междинни станции за мигриращите редки видове птици и други места , за които не е необходимо да се преодоляват височините на планината.

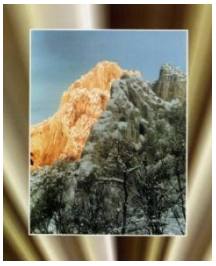

2. Спортен туризъм

Туризъм, свързан с практикуване на спортове сред природата. Той предлага на любителите на екстремни преживявания велопреходи с посещение на природни и културни забележителности; алпинизъм и скално катерене в района на прохода “Вратцата”; туристическо ориентиране с топографска карта и компас по зададен маршрут; проникване в неблагоустроени и все още неосветени пещери; преходи със ски и

снегоходки; ски-спускане край хижите “Горски дом” и “Пършевица”; рафтинг по река Искър; езда на кон край пещерата “Леденика”.

Любителите на делта- и пара-планеризма могат да извършват полети от: връх “Околчица”.

3. Селски туризъм

Инициатор за развитието на този вид туризъм през последните години е Дирекция на Природен парк “Врачански Балкан” предимно в селата Паволче, Челопек и Згориград (Община Враца), които се посещават най-вече от чуждестранни туристи. Престоят в българското село дава уникалната възможност да се усети и навлезе в един бит, който прокарва мостове между времена, култура и традиции. Селският туризъм предоставя на госта възможност да се идентифицира и живее с местното население, да се включи в селскостопанската дейност - в отглеждането на културни растения и домашни животни, да опита уменията си в занаятчийски дейности и всичко, което е част от ежедневието на българското село. Потенциал за развитие на селския туризъм има и в селата: Караш (Община Роман), Очин дол (Община Мездра) и други.

4. Екотуризъм

Този вид туризъм съдейства за повишаване на екологичната култура. Посещението на изградените еко-пътеки във Врачанския Балкан, допринася за изучаване на биологичното разнообразие на флората и фауната в нашата област, съхраняване на екосистемите и обогатяването им с видове, характерни за местообитанията, правят екотуризма изключително любознателен и полезен най-вече за децата и младежите. Изградените екопътеки във Врачанския Балкан са: Врачанска екопътека край село

Згориград, която е част от мрежата еко-пътеки, създадени в България през 2000 година по инициатива на БААТ, “Горска пътека на приказките” (близо до хижа “Горски дом”), Екологообразователен маршрут “Карст и биологично разнообразие” (в района на пещерата “Леденика”), проект за еко-пътеката “село Очин дол - хижа Пършевица”. Изградена и се използва много интензивно еко-пътека край село Лиляче в местността “Божия мост”.

Близо до врачанското село Лиляче е опънал снага природният феномен “Божи мост”. Долината на местната рекичка Лиляшки поток е превърната в екопътека от кмета и хората от селото. Прекрасни са гледките, които се откриват от дървения парапет, скован до старата римска крепост в протежение на няколко километра. Също като чудните мостове в Родопите, издълбаният от реката величествен, скален мост в легендите на местните хора е служил за път на Бога. Възстановен и ремонтиран, Божият храм блести както с външния си вид, така и с чудесната си иконопис.

5. Спелеоложки туризъм

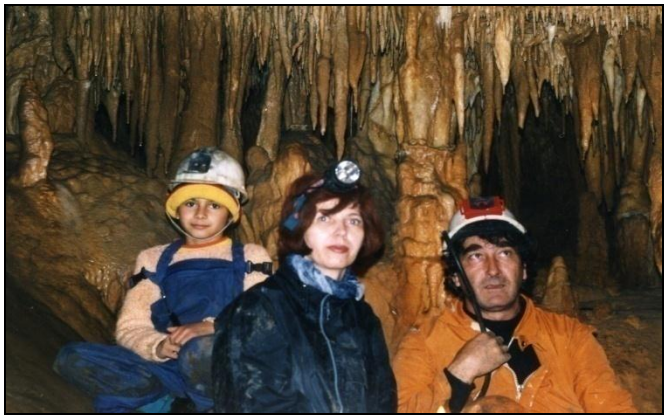

Освен за посещение от масовите туристи пещерите, намиращи се в област Враца са привлекателни със своята уникалност и за спелеолозите. Специфичната флора и фауна, неповторимите пещерни образувания са причина за големия интерес към пещерите в границите на Природен парк “Врачански Балкан”. Там се намират над 500 от най-интересните пещери и пропасти в България. Най-известните от тях са: първата благоустроена в България -“Леденика”, “Змейова дупка”, “Новата пещера” край село Люти брод, Черепишката пещера край село Черепиш, “Гърдьова дупка” край Згориград, “Дядовата дупка” в района на хижа Околчица, “Дераклията” край село Бели извор. Във Врачанския пещерен район се включват известни пещери, които не са включени в границите на областта като “Темната дупка”, “Барките”, “Ржишката пещера”. По-

интересни пещери, които се намират извън територията на парка са “Самуилица” I и II, пещерите край село Кунино, “Понора”- пещера в землището на село Чирен, “Сухата пещера” край село Ботуня, пещерата “Кална мътница” край село Главаци и много други, в които спелеолози и любителите пещерняци забравят за хода на времето.

6. Културно-познавателен туризъм

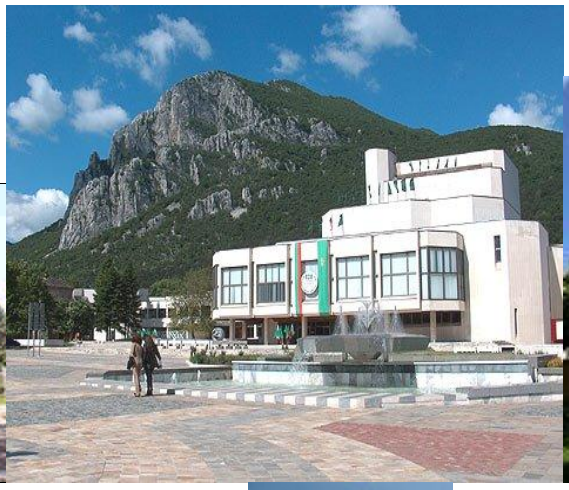

Този вид туризъм е свързан с опознаване на културно-историческото наследство на Област Враца. Манастирите, музеите, галериите, паметниците на културата с историческа, археологическа и художествена стойност от местно и национално значение, представляват интерес за гостите и посетителите на област Враца. По-значими обекти на територията на общините са :

В община Борован - “Бороанската могила"–старинна крепост от Тракийско време и “Двете могили” край село Сираково.

В община Бяла Слатина - Праисторическото селище край село Драшан.

Най-много обекти има в община Враца: местността “Милин камък” край с. Баница, родната къща на Никола Войводов във Враца, лобното място на Христо Ботев в местността Йолковица, кулата на Мешчиите, Куртпашовата кула, Мемориален комплекс “Ботев път”, средновековните рудници “Плакалница” и “Медна” край с. Згориград, средновековна крепост край село Оходен, връх Околчица–място на сражение на Ботевата чета и паметник на Христо Ботев.

В община Козлодуй може да се посетят – Килийното училище в село Бутан, мястото, където слиза Ботевата чета на брега, римската стена “Региана” край град Козлодуй.

В община Криводол това са Праисторическо селище-пещера “Задната дупка в местността “Камъка” край село Ботуня, Античната вила край село Галатин, манастирски комплекс “Св. Йоан Предтеча” край с. Градешница.

Многобройни са обектите и в община Мездра–връх Косматица в местността Кременски веслец край с. Кален, местността “Рашов дол” край с. Люти брод като историческо място, където са се сражавали ботевите четници и като оброчище от ломен камък с архитектурно и етнографско значение, местността “Калето” край град Мездра, където се намират останки от антична и средновековна крепост, праисторическата крепост “Мажинград” край с. Ребърково, праисторическо селище “Пещерата – Пещ” край с. Старо село, Манастирски комплекс и Рашидовата къща край село Черепиш, Пещерите с графитни рисунки край село Царевец, крепостта Калето и селище “Стълпина” в м. Стола край село Цаконица.

В община Мизия се намира Могилата над караджийница до село Крушовица.

В община Оряхово може да се посетят Античните крепости “Валериана” и “Вариана”, Стара римска крепост край село Долни Вадин, средновековна крепост “Каменето”, Старобългарски вал “Шишманов окоп” край село Остров, църквата “Св. Георги в Оряхово и къщата на Дико Илиев. В община Козлодуй интерес за туристите биха представлявали: архитектурния резерват “Августа” край село Хърлец, музейната експозиция "Козлодуй - новата станция на България", паметен знак "Шишманов вал" край гр. Козлодуй и "Попово ханче" - с. Бутан, където е отседнал щаба на Ботевата чета на път за Врачанския балкан.

Община Роман – Тракийско селище “Викус Трилезиум” и антична крепост край с. Кунино, средновековна църква “Св. Пророк Илия” в село Струпец и Струпецкия тържишки манастир.

Античната работилница за хромели и Старобългарския вал, намиращи се край село Хайредин в едноименната пещера са паметници на куртурата с национално значение и са потенциални туристически обекти, които имат бъдещ потенциал.

Интересен е маршрутът “Пътят на манастирите”, който включва Св. Иван Пусти, обновен и отворен за поклонници и туристи след 50 годишно забвение, Черепишки манастир "Успение Богородично", Долнобешовски манастир "Св. Архангел Михаил", Струпецки манастир " Св. Илия" или Тържишки манастир на територията на област Враца. Извън границите на областта, но в подходяща близост за посещение се намират Клисурския манастир до град Вършец и Манастир “Седемте престола” до гара Елисейна.

Гордост за област Враца са петте туристически обекта, включени в каталога на Българския туристически съюз “100 туристически обекта”: Пещерата “Леденика”,

Регионален исторически музей град Враца, Лобното място на Христо Ботев, връх Околчица, Национален музей “Параход Радецки” и Паметник на Христо Ботев и неговата чета в град Козлодуй. Богат е фолклорният календар, включващ традиционни празници, обичаи и фестивали. Ежегодно се провежда Национален туристически поход “Козлодуй–Околчица” по пътя на Ботевата чета, в който участват туристи и поклонници пред подвига на Христо Ботев и неговата чета от цялата страна и чужбина.

7. Речен туризъм

Добри предпоставки за развитието на речния туризъм има в крайдунавските общини. Край град Оряхово и крайбрежните села има пясъчна ивица, която би могла да се използва за летен отдих на местното население и техните гости. Тази територия заедно с остров Есперанто оформя зона, благоприятна за рекреация и развитие на речен туризъм. По поречието на река Искър се организират състезания по рафтинг от Клуб по воден слалом и ски “Скакля”, град Враца. Международната туристическа регата ТИД или "Tour International Danubien" се организира ежегодно и се счита за „най-голямата магистрала на Обединена Европа” /Георги Каневчев от Български туристически съюз/.

8. Организиран ловен и риболовен туризъм

На територията на област Враца има условия за развитие на организиран ловен и риболовен туризъм, но все още няма достатъчно предлагане на такива пакети от страна на туроператорските фирми. Нужни са инвестиции за поддръжка и развъждане популациите на дивеча и увеличаване неговите запаси. Отстрелването на дивеча и уловът на риба често е съчетан с времето за отдих, което от своя страна кореспондира с обособяване на места за почивка. Опазването, развъждането и ползването на дивеча в ловностопанските райони на област Враца биха донесли ползи и на ловците, и на местното население. Провеждането на организиран ловен туризъм е регламентиран в Закона за лова и опазване на дивеча и Правилника за неговото прилагане.

Все по-популярен става фото-ловът, чрез който можем да запечатаме незабравими мигове от срещите с представителите на фауната.

9. Конферентен туризъм

Провеждането на семинари, конференции, краткотрайни обучения често се провеждат на места, където след добре свършената работа се предлагат възможности за отдих сред природата, с посещение на туристически обекти. Все повече се използват отличните условия на хотелите в гр.Враца – административен център на Област Враца за бизнес-срещи, конференции и международни събития. В центъра се намира и хотел „Хемус”, който предлага максимално добри възможности. Комфорт и удобства за провеждане на този вид туризъм предлага и базата на Почивно-оздравителен комплекс “Леденика” към АЕЦ – Козлодуй.

СРЕДСТВА ЗА ПОДСЛОН В ОБЛАСТ ВРАЦА ЗА ПЕРИОДА 2005 - 2008									
				Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки - лева	
Населено място	Средства за подслон	Легла	Легла денонощия	общо	в т.ч. от чужденци	общо	в т.ч. чужденци	общо	в т.ч. чужденци
Борован	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Бяла Слатина	1	17	6,205	1,607	14	1,607	14	29,742	324
Враца	6	402	134,800	24,361	3,087	13,384	1,476	480,357	74,378
Козлодуй	2	113	41,245	9,903	2,449	2,885	658	300,670	125,066
Криводол	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Мездра	1	60	21,660	3,128	81	694	61	33,107	1,079
Мизия	1	20	7,300	699	33	678	7	14,742	1,468
Оряхово	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Роман	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Хайредин	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ОБОБЩЕНИЕ 2005	**11**	**612**	**211,210**	**39,698**	**5,664**	**19,248**	**2,216**	**858,618**	**202,315**
Борован	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Бяла Слатина	2	44	13,585	2,172	13	1,628	10	34,971	272
Враца	10	495	130,946	24,744	4,448	11,006	1,317	685,237	177,680
Козлодуй	4	201	73,365	15,377	3,815	5,676	761	372,958	115,335
Криводол	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Мездра	1	60	21,900	4,822	463	1,249	110	49,572	4,858
Мизия	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Оряхово	2	80	29,200	6,414	3	1,349	3	37,931	171
Роман	1	10	3,650	46	31	36	21	560	310
Хайредин	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ОБОБЩЕНИЕ 2006	**20**	**890**	**272,646**	**53,575**	**8,773**	**20,944**	**2,222**	**1,181,229**	**298,626**

Борован	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Бяла Слатина	2	35	12,775	1,659	10	1,431	10	37,709	328
Враца	11	416	136,075	20,279	2,840	11,410	1,170	708,033	139,766
Козлодуй	4	223	77,775	15,153	1,870	6,545	531	423,798	112,292
Криводол	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Мездра	1	60	21,900	2,280	289	755	166	27,803	3,608
Мизия	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Оряхово	2	80	29,200	753	0	753	0	19,869	0
Роман	1	10	3,650	52	0	49	0	928	0
Хайредин	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ОБОБЩЕНИЕ 2007	**21**	**824**	**281,375**	**40,176**	**5,009**	**20,943**	**1,877**	**1,218,140**	**255,994**
Борован	0	0							
Бяла Слатина	2	52							
Враца	26	894							
Козлодуй	4	264							
Криводол	1	14							
Мездра	8	222							
Мизия	0	0							
Оряхово	6	135							
Роман	1	24							
Хайредин	0	0							
ОБОБЩЕНИЕ 2008	**48**	**1605**							

Към настоящия момент средствата за подслон 1 са общо 18, 24 са 2** и има 6 хотела - 3*** . Само за последните няколко години /2005-2006-2007-2008/ средствата за подслон са се увеличили от 11 на 48, а легловата база за същия период е нарастнала значително - от 612 легла през 2004 на 1605 през 2009 година.

ТУРИСТИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА В ОБЛАСТ ВРАЦА

Хотели

ОБЩИНА ВРАЦА	Име на хотела	Брой легла	Категория	Тел.	Web address/e-mail:
гр. Враца	**ХЕМУС**	120	3***	092 624150	http://www.hotelhemus.com/
гр. Враца	**МИРА**	24	2**	092 666262	http://www.mirahotel.eu
гр. Враца	**хотел ВОЕНЕН КЛУБ**	29	1*	092 622259	http://hotelvk.com
гр. Враца	**ЧАЙКА**	72	2**	092 621369	http://www.chaika.net/
гр. Враца	**ХЪШОВЕ**	37	2**	092 661349	hashove2003@abv.bg
гр. Враца	**ЗОРА – 2008 г.**	40	2**	092 623231	http://hotelzora.eu/

гр. Враца	**КЛАСИК**	17	3***	092 66 23 70	
гр. Враца	**ЯСЕН - 2008**	39	2**	092 620255	http://hotelyassen.com/
гр. Враца	**РАДЕ I**	20	2**	092 66 11 41	rade@mbox.contact.bg
гр. Враца	**РАДЕ II**	9	2**	092 66 14 70	rade@mbox.contact.bg
гр. Враца	**ВРАТЦАТА**	24	2**		
гр. Враца	**Комплекс "Вичов хан"**	6	1**	092 62 25 65	
с. Згориград	**БЕНДИТА - 2008**	16	2**	0894779078	http://bendida.org/
Врачански балкан	**КИПАРИС - 2007**	56	3***	092 660900	www.hotel-kiparis.eu
Врачански балкан	**ТЕВА**	73	2**	092 62 35 56	
Врачански балкан	**Хотелски комплекс ЛЕДЕНИКА**	70	2**	092 66 54 75	http://toursbg.info/bulgaria/mountain/ledenika-hotel-ledenika/
Врачански балкан	**ЗОРОВ**	66	3***	04895 44 94	
Врачански балкан	**Почивна база ГОРСКИ ДОМ**	40	1*	0886 33 20 33	
Врачански балкан	**Почивно-оздравителен комплекс “Леденика”**	68	2**	0973/ 7 20 24	http://www.kznpp.org/
гр. Враца, кв. Кемера	**Семеен хотел за селски туризъм „Захарната къща” - 2008**	12	1*	0888434544	beloreshki@abv.bg
с. Згориград	**Къща “Христина”**	9	1*	091862238	
с. Згориград	**Къща “Тони”**	7	1*	09186 24 43	ivaantonova@abv.bg
с. Згориград	**Къща „Марчела“ 2007**	6	1*	0889 854 832	marchella_ninova@mail.bg
с. Паволче	**Селска къща "Бояна"**	12	1*	09189 2236 0889 827 646	balkansecrets@abv.bg
с. Паволче	**Селска къща "Юлия"**	10	2**	091892270 0878 99 24 93	j.tzetzkova@abv.bg
с. Челопек	**Къща за ваканция**	12	1*	0889216 605	lubo56@rambler.ru
	ОБЩО	**894**			
ОБЩИНА	**Име на**	**Брой**	**Категор**	**Тел.**	**Web address/e-mail:**

МЕЗДРА	хотела	легла	ия		
гр. Мездра	**Хотелски комплекс ДОЛЧЕ ВИТА**	35	2**	0910 9 29 21 0888787825	dolcemz@abv.bg
гр. Мездра	**РОДИНА**	70	2**	091092445	http://rodina-hotel.hit.bg/
с. Горна Бешовица	**„И&В" Къщата ИВ**	30	2**	09125205 0898205104	
с. Люти дол	**Къща за отдих ЧАНОВЕТЕ**	4	1*	0884941496	
с. Зверино	**ЕЛИТ**	15	1*	0889/ 810 678	
с. Зверино	**Комплекс ОАЗИС**	25	2**	0887776677	magdalena_oazis@abv.bg
с. Дърманци	**ВАКЛИНОВ**	35	2**	0910 92921	vaklinov_s@abv.bg
с. Царевец	**Къща за гости Искър 3**	8	1*	09121244	http://www.iskar3.com/
	ОБЩО	**222**			
ОБЩИНА РОМАН	**Име на хотела**	**Брой легла**	**Категория**	**Тел.**	**Web address/e-mail:**
с. Караш	**ГОРСКА ФЕЯ**	24	2**	0887193969 091234238	
ОБЩИНА КОЗЛОДУЙ	**Име на хотела**	**Брой легла**	**Категория**	**Тел.**	Web address/e-mail:
гр. Козлодуй	**ИСТЪР**	96	3***	0973 80260	
гр. Козлодуй	**Хотелски комплекс РАДЕЦКИ**	51	3***	0973 82892	h_radetzky@abv.bg
гр. Козлодуй	**Хижа КОЗЛОДУЙСКИ БРЯГ**	40	1*	0899937659	
гр. Козлодуй	**Пансион ФОРТУНА**	77	1*	0973 85980 097373431	minenova@npp.bg
		264			
ОБЩИНА КРИВОДОЛ	**Име на хотела**	**Брой легла**	**Категория**	**Тел.**	Web address/e-mail:
с. Краводер	**Къща МИРАНДА**	14	1*	0888954582	
ОБЩИНА БЯЛА СЛАТИНА	**Име на хотела**	**Брой легла**	**Категория**	**Тел.**	Web address/e-mail:
Гр. Бяла Слатина	**СКЪТ**	**36**	**2****		
Гр. Бяла Слатина	**Мотел „Сарая Макади"**	**16**	**2****	0915/83090 0888 011632	http://saraq-makadi.hit.bg
		52	**2**		

ОБЩИНА ОРЯХОВО	Име на хотела	Брой легла	Категория	Тел.	Web address/e-mail:
На 8 км. от Фериботен Комплекс	Мотел "Рай"	65	2**	0887/462-432	http://www.kosanya.com/?lang=bg&r=home/t101
Гр. Оряхово	ЦЕНТРАЛ	22	2**	09171/2494	http://www.centralbg.eu/
Гр. Оряхово	КАМЪКА	20	2**	0899 963 447	http://hotel-kamaka.hit.bg/
Гр. Оряхово	Сладки мечти	8	1*		
Гр. Оряхово	Аспарух	8	1*		
Гр. Оряхово	Сейков	12	1*		
		135	6		

СОЦИАЛНА СФЕРА

2.7. Пазар на труда

Търсене на работна сила. През 2008 г. в област Враца за едно свободно работно място се конкурират средномесечно по 12 безработни лица (20 през 2005 г.). На първичния трудов пазар са заявени 4 139 работни места (техният брой е по-малък спрямо 2005 г. с 13.9 %). Заявените през 2008 г. работни места по програми за заетост са 6 144 във Врачанска област, техният брой намалява – с 23.9% спрямо 2005 г.

Заетите работни места на първичния трудов пазар в област Враца са 3 757, в сравнение с 2005 г. техният брой намалява с 20.3 %. Заявените през 2008 г. работни места по програми за заетост са 6 144 във Врачанска област, техният брой намалява – с 24 на сто спрямо 2005 г.

Заетите места по програми за заетост са 6 192 във Врачанска област (с 20.4 на сто по- малко спрямо 2005 г.).

Движение на работните места
(извън местата по програми за заетост)

Област	Показатели	Общ брой		Прираст 2008 г./2005 г.	
		2008 г.	2005 г.	бр.	%
Враца	Заявени РМ	4 139	4 809	-670	-13.9
	Заети РМ	3 757	4 209	-452	-10.7

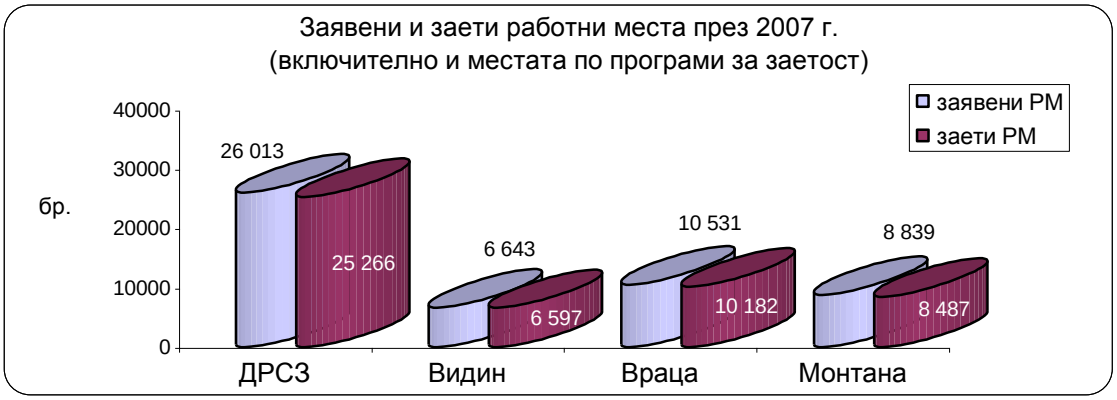

Степента на усвояемост на работните места (на първичен пазар) през годината, общо за региона, е 92.7 на сто (90.9 на сто през 2005 г.). Тя е показател за степента на съвпадение на търсенето и предлагането на работна сила в бюрата по труда и изразява съотношението между броя на заетите и заявените работни места на пазара на труда. В област Враца то е 90.8 на сто (93.0 на сто през 2005 г.).

В област Враца търсенето на специалисти с висше образование на първичния трудов пазар през 2008 г. намалява с 35.4 на сто спрямо 2005 г. Заявените места за специалисти с висше образование във Врачанска област са 539 (835 за 2005 г). Заетите са с 34.4 на сто по-малко. Техният брой е съответно 451 спрямо 688 през 2005г.

Голямата част от тези места са трайно незаети поради слабата мобилност на работната сила с висше образование (особено за работа в отдалечени селски райони).

Заявените на първичния трудов пазар места за работници в област Враца са 665 (806 през 2005 г.). Спрямо 2005 година, се отчита спад в броя на заетите работни места за работници. Във Враца през 2005 г. те са 701, а през 2008 г - 665. Търсенето на работници се засилва по време на активния сезон за нуждите на селското стопанство, хранително-вкусовата промишленост, строителството, туризма и др.

През годината по различни програми за заетост в региона, общо за региона, са заявени 1 125 места за работници (6.9 на сто от всички заявени работни места по програми за заетост), а са заети 1 277 места (7.8 на сто от всички заети работни места по програми за заетост).

В сравнение с 2005 година заявените работни места на първичния трудов пазар за специалисти без висше образование са с 20.8 % повече в област Враца и достигат 264, а заетите места (извън програмите за заетост) са 209 (210 през 2003 г.). Най-много работни места се обявяват за техници, икономисти, среден медицински персонал, офис-сътрудници и др.

В общия брой на заявените места по програми за заетост през годината, работните места за безработни специалисти (включително и лицата с висше образование) са 148 (едва 0.9 на сто от всички заявени работни места по програми за заетост), а са заети 220 места (1.4 на сто от всички заети работни места по програми за заетост). В края на месеците през годината по програми за заетост остават свободни средно по 1 работно място за специалисти.

През 2008 г. най-търсени на трудовия пазар са безработните без специалност и професия. Сезонният фактор има силно влияние върху търсенето на работна сила без специалност. Най-много се търсят общи работници в туризма, селското стопанство, строителството и др. Съотношението между броя на заетите и заявените работни места в тази група (93.3 % за целия Северозападен регион) показва много висока усвояемост. Липсата на специални изисквания позволява бързото заемане на работните места. През 2008 г. във Врачанска област са заявени 2 671 места при 2 927 през 2005 г., а са заети 2 427 места при 2 610 през 2005 г.

През 2008 г. по програми за заетост са заявени, общо за ДРСЗ, 14 989 места за лица без специалност, което е 92.2 на сто от всички заявени места по тези програми. Заети са 14 774 места (90.8 на сто от всички заети работни места по програми за заетост). В края на месеците през годината по програми за заетост остават свободни средно по 223 работни места за лица без специалност (102 през 2007 г.). Цифрите сочат, че и по различните програми за заетост най-търсени са безработните лица без специалност и професия. Тези програми са насочени основно към рисковите групи на пазара на труда, към които принадлежат и безработните без специалност.

И в трите области по-голяма част от наетите в частния сектор са ангажирани в отраслите на индустрията, селското и горско стопанство, а в обществения сектор преобладават наетите в отраслите от услугите.

2.7.1.Безработица

През последните четири години в област Враца се наблюдават динамични процеси в сферата на трудовата заетост на населението. Определящите фактори за този динамичен процес са преструктурирането на промишленото производство в областта, свързано със закриването на големи индустриални предприятия, държавната политика за въздействие в тази сфера – посредством програми за трудова заетост и сезонният характер на някои от стопанските отрасли като строителство и селско стопанство.

Периодът от 2005 година към днешна дата се характеризира с постепенно снижаване на безработицата в област Враца. Основна заслуга за това имат развитието на малките и средни предприятия в леката и хранително-вкусова промишленост, реализацията на активната политика за заетост в областта чрез различни програми и мерки за заетост и обучение (основно - Национална програма “От социални помощи към осигуряване на заетост”). По данни на Агенция по заетостта и Дирекция “Регионална служба по заетостта” – Монтана, през 2008 г. средногодишният брой безработни лица в област Враца е 9 760. Равнището на безработица през разглеждания период намалява от 18.66 % през 2005 г. на 9.99 % през 2008 г. Въпреки това е по-високо от средното равнище за страната (6.31на сто). Само в община Враца равнището на безработица е по-ниско от средното за страната.

Равнище на безработицата в област Враца в периода 2005 – 2008 г.

Въпреки, че се наблюдава постепенно снижаване на дела на безработните в област Враца, все още има общини в които безработицата е основен социален проблем. Към 31 декември 2008 година, с най-висока степен на безработица се отличават общините Хайредин – 39.17 %, Криводол – 31.87 %, Роман – 29.76 %, Борован – 28.38 %, Мизия – 26.38 %, Оряхово – 25.61 % и Бяла Слатина – 24.90 %. Равнището на безработица в отделните общини е разпределено неравномерно и е обусловено от съответното им икономическо развитие. От една страна това се дължи на липсата на достатъчно добри и работещи малки и средни предприятия в тях, а от друга, фактор е ниската образованост и квалификация на трудовите ресурси. Логично е да се предположи, че тези общини ще трябва да бъдат обект на целенасочено въздействие, по отношение на борбата с безработицата.

Оформят се и рискови групи на пазара на труда. Например средногодишният брой на безработните жени в област Враца през 2008 г. е 5 631 (57.7 %), а съотношението мъже /жени през 2005 г. е било 47.0 % : 53.0 %.

Най-голяма по брой и относителен дял в професионалната структура е групата на безработните без специалност, като преобладаващата част от тях са с основно и по-ниско образование. Те са слабо конкурентноспособни на трудовия пазар и по този начин се явяват основни участници в различни програми и мерки за заетост на пазара на труда и клиенти на дирекциите за социално подпомагане. Така например от 9 760 ср. год. бр. безработни в област Враца през 2008 година, 5 783 от тях са без специалност - 59.2 % (от тях 5 099 – 88.2 % с основно и по-ниско образование), 2 339 (24.0 %) са с работническа специалност и 1 638 (16.8 %) са специалисти. В сравнение с 2005 г. относителният дял на безработните без специалност е намалял с 1.0 пункт.

Регистрирани безработни по професионален признак

Показатели	област Враца		
	2008г	Прираст 2008 г./2005 г.	
	ср.г.бр	ср.г.бр	%
Регистрирани безработни, общо	9760 100.0	-8483	-46.5
- с висше	552 5.7	-254	-31.5
- със средно общо	3 706 38.0	-3219	-46.5
- с осн. и по-ниско	5 503 56.4	-5009	-47.7

Регистрирани безработни по степен на образование

Показатели	област Враца		
	2008г	Прираст 2008 г./2005 г.	
	ср.г.бр	ср.г.бр	%
Регистрирани безработни, общо	9 760 100.0	-8483	- 46.5
- с работническа специалност	2 339 24.0	-2200	-48.5
- специалисти	1 638 16.8	-1068	-39.5
- без специалност	5 783 59.2	-5215	- 47.4
от тях: с осн. и по-ниско обр.	5 099 88.2	-4670	-47.8

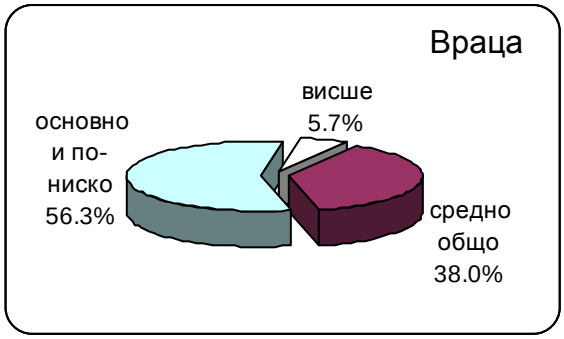

Следвайки общото понижение на безработицата в региона през годината, регистрираните безработни във всички групи по степени на образование, и в трите области намаляват. Въпреки това през 2008 г. се запазва тенденцията безработните с основно и по-ниско образование да доминират в образователната структура. Тази група е с най-висок относителен дял - 56.4 % или 5 503 лица в област Враца. Безработните със средно образование съставят втората по големина група в образователната структура; в Област Враца те са 3 706 лица или 38.0 %. Най-малка остава групата на безработните висшисти 552 лица или 5.7 %.

Тенденцията преобладаващият дял да е на регистрираните безработни без професионална квалификация и с основно и по-ниско образование се запазва в цялата страна.

При разглеждане структурата на безработните по възрастови групи в област Враца съществени изменения не са настъпили, във всички възрастови групи до 54 г. се наблюдават положителни изменения в посока намаление числеността на безработните до 54 г. Запазва се тенденцията с най-малък относителен дял да са лицата до 19 г. - 4.3 %, а с най-голям дял да е групата на безработните над 55 г. - 14.5 % (за сравнение, в област

Видин те са 15.8 % и 14.3 % - в област Монтана). Тревожен е фактът, че последната бележи ръст (в Област Враца - с 4.0 %) и при съкращения лицата от тази група са с ограничени шансове за устройване на работа, поради слабата им мобилност, по-трудната им адаптивност, негативната нагласа на работодателите към тях и др.

Структура на регистрираните безработни по възрастови групи

оказатели	област Враца		
	2008г	Прираст 2008 г./2005 г.	
	ср.г.бр	ср.г.бр	%
Регистр. безра-ботни, общо	9 760 100.0	-8483	- 46.5
-до 19 г. вкл.	197 2.0	- 468	- 70.4
-от 20 до 24 г. вкл.	624 6.4	-1111	- 64.0
-от 25 до 29 г. вкл.	865 8.9	- 1278	- 59.6
-от 30 до 34 г. вкл.	1 022 10.5	- 1231	-54.6
-от 35 до 39 г. вкл.	1 009 10.3	- 1070	- 51.5
-от 40 до 44 г. вкл.	959 9.8	- 950	-49.8
-от 45 до 49 г. вкл.	1 141 11.7	- 992	- 46.5
-от 50 до 54 г. вкл.	1 383 14.2	- 958	-40.9
-над 55 г.	2 559 26.2	- 429	-14.4

Във възрастовата структура на безработните, младежите до 29 г. се обособяват като група, която е в неравностойно положение на пазар на труда. Средногодишно в област Враца са регистрирани 1 686 лица, делът им в общата съвкупност на безработните е 17.3 %, при средно за страната 17.9 %.

- броят им намалява с 64.6 на сто в област Враца ;
- делът на младежите до 29 г. в общата съвкупност на регистрираните безработни намалява;
- делът на жените в младежката безработица е 60.8 на сто в област Враца.
- запазва се тенденцията безработните младежи без специалност да са с висок относителен дял, който през годината до-стига 69.3 на сто във Враца ;
- повече от половината от регистрираните безработни младежи до 29 г. са с основно и по-ниско образование, като тех-ният относителен дял е 59.1 на сто;

- делът на продължително безработните младежи до 29 г. с регистрация над 1 година в бюрата по труда е висок – 38.4 на сто във Враца. Младежите до 29 г. с престой на пазара на труда над 1 г. съставляват 12.5 на сто.

Основните причини за сравнително високата младежка безработица е ниското образование и липсата на професия и квалифика-ция сред преобладаващата част от безработните младежи. Висока е безработицата при жените до 29 г., тъй като работодателите не желаят да наемат млади жени, поради вероятността те да отсъстват по-дълъг период от време за раждане, отглеждане на деца и отпуск по болест. Други причини за безработицата сред младите хора са свързани с несъответствието между броя на завършващите учебни заведения с определени специалности и реалното търсене на същите на пазара на труда, липса на трудов стаж, липса на традиции в самонаемането.

През 2008 г. се отчита намаление при лицата с увреждания, което кореспондира с общото намаление на безработицата в региона. Те се регистрират в бюрата по труда, за да ползват съдействието им за устройване на подходяща работа или включване в квалификационни курсове. Липсата на образование и квалификация в повечето случаи, както и здравословните им проблеми прави безработните с увреждания неконкурентноспособни на трудовия пазар. Един от приорите-тите на политиката по заетостта е трудовата реализация на тези лица, регистрирани като безработни и търсещи работа в бюрата по труда.

През 2008 г. средногодишният брой на безработните с увреждания е 624 лица (6.4 на сто от общия брой безработни) в област Враца. В териториален аспект най-висок е относителният дял на без-работните с увреждания в общата съвкупност на регистрираните без-работни в ДБТ Враца – 9.5 на сто, а най-малък в ДБТ Козлодуй – 2.0 на сто.

В трите области от региона се наблюдава понижение в броя на лицата в структурните групи на безработните с увреждания по професионален признак и поредност на регистрация, както и при жените. Жените с увреждания преобладават в структурата на безработните в тази група в област Враца и делът им е 52.7 на сто.

Различни фактори оказват влияние върху продължителността на престоя на безработните лица на пазара на труда, като пол, въз-раст, образование, професия, търсене на работна сила и други. Про-дължителността на регистрация на безработните лица показва колко месеци или години е престоят на всеки безработен в бюрото по тру-да, като активно търсещ работа.

През 2008 г. се запазва тенденцията и в трите области най-голяма да е групата на безработните с престой в бюрата по труда над 2 години, които средногодишно са 4 318 лица в Монтана, 4 075 лица във Враца и 2 514 лица във Видин. Най-малка по брой е групата на без-работните с регистрация до 1 месец – 804 лица в област Враца, 700 лица в област Монтана и 503 лица в област Видин. В областите от региона се отчита спад в средногодишния брой в групите с регистрация над 6 месеца, който е в рамките от 8.5 до

42.0 на сто.В групите с регистрация от 1 до 6 месеца се отчита ръст в рамките от 4.6 на сто до 49.7 на сто.

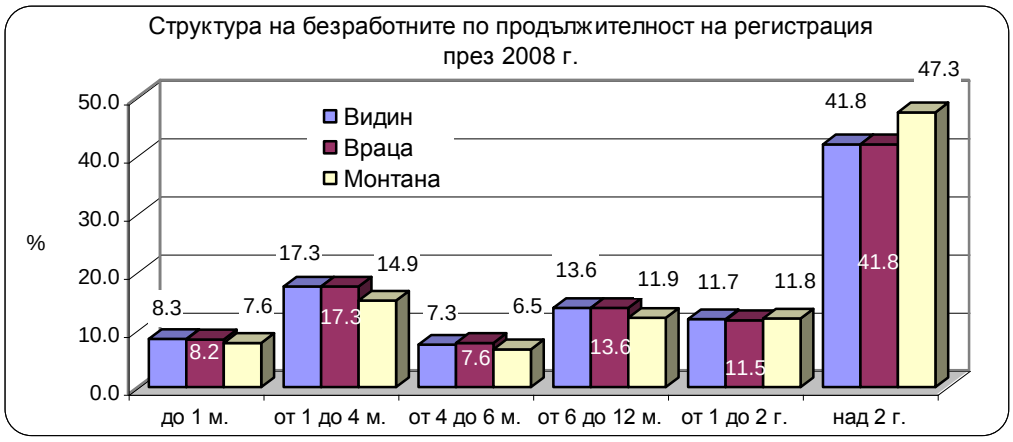

Данните за продължителната безработица през 2008 г. показват, че преобладаващата част от дългосрочно безработните над 1 г. са тези без специалност – 65.7 на сто в област Враца и с основно и по-ниско образование – 64.4 на сто. Относителният дял на безработните намалява и в трите групи. Цифрите сочат, че престоят на пазара на труда до голяма степен е пряко свързан и силно зависи от полученото образование и квалификацията.

Висок е делът и на продължително безработните жени, който е 57.9 на сто във Врачанска област (53.5 на сто през 2005 г.).

Младежите до 29-годишна възраст, които са една от рисковите групи на пазара на труда, съставляват 12.5 на сто в област Враца (20.7 на сто през 2005 г.). Трудовата реализация на младежите се затруднява от нежеланието на работодателите да наемат хора без трудов опит и да инвестират в обучението им. Голямата част от предлаганите работни места за млади хора са непривлекателни за тях, поради ниското заплащане, липса на социална сигурност и възможност за кариера.

През 2008 г. средната продължителност на безработицата в региона на ДРСЗ Монтана е 17.57 месеца. При лицата с висше образование тя е 5.64 месеца (8.84 през 2007 г.), при специалистите – 9.05 месеца (12.82 през 2007 г.), при младежите до 29 г. – 8.82 месеца (16.86 през 2007 г.).

През годината средната продължителност на безработица в областите Видин и Враца е 15.5 месеца, а в област Монтана – 21.1 месеца.

2.7.2.Мерки за насърчаване на заетостта

Активни мерки

Активната политика изпълнявана от Агенцията по заетостта, обхваща форми, регламентирани в Закона за насърчаване на заетост-та (ЗНЗ):

- посреднически услуги ;
- програми и мерки за заетост на младежи ;

- програми и мерки за преход от пасивни към активни мерки ;
- програми и мерки за обучение ;
- насърчаване на предприемачеството ;
- програми и мерки за откриване на нови работни места ;
- програми и мерки, осигуряващи равни възможности чрез социално-икономическа интеграция на рискови групи на пазара на труда ;
- защита и запазване на заетостта

Активната политика се финансира ежегодно със средства от държавния бюджет на Република България и се изпълнява в съответствие с параметрите на утвърден от Министерски съвет Национален план за действие по заетостта.

Структура на изразходваните средства за провеждане на активна политика и реализация на програми и мерки на пазара на труда в област Враца през 2008 г.

Показатели	област Враца
Изразходвани средства, общо	100.0
	(7 816 443 лв.)
- по програми и мерки, общо	93.29
- профес. квалификация	5.06
- издръжка на системата	1.65
- други разходи	0.002

През годината за провеждане на активна политика и реализация на програми и мерки на пазара на труда в региона на ДРСЗ Монтана са изразходвани общо 24 111 952 лв. Средствата за активна политика включват разходите за реализацията на програми и мерки за заетост и обучение, за професионална квалификация и за издръжка на систе-мата по заетостта. От тях 7 816 44 лв. са изплатени в област Враца.В структурата на разходите най-голям е от-носителният дял на средствата, изразходвани за реализацията на програми и мерки – 93.29 %..

През годината в програми и мерки за заетост в региона са включени 19 104 безработни лица, като от тях 17 341 лица – в програми за заетост, а 1 763 лица – в насърчителни мерки. Най-много са лицата, включени в НП “От социални помощи към осигуряване на заетост” – 12 889 или 74.3 на сто от включените в програми лица и в НП "Асистенти на хора с увреждания" – 2 132 лица или 12.3 на сто. В област Враца включените лица в програми и мерки са 7 288.

През 2008 г. чрез програми и мерки е осигурена заетост средномесечно на 10 381 лица от региона на ДРСЗ, като от тях 8 894 са работили по програми, а 1 487 – по различни насърчителни мерки, регламентирани в ЗНЗ. Най-много са работилите през годината в област Враца – 3 613 лица, следват област Монтана с 3 507 и област Видин с 3 261 лица.

Нововключени и работили лица по програми и мерки за заетост през 2008г.

Област , бюра по труда	по програми		по мерки	
	нововклю-чени	работили	нововклю-чени	работили
	брой		брой	
Враца	6 439	2 884	849	729
- ДБТ Враца	2 059	935	311	313
- ДБТ Б.Слатина	1 561	875	271	171
- ДБТ Козлодуй	1 057	483	75	80
- ДБТ Мездра	943	482	123	95
- ДБТ Оряхово	819	109	69	70

2.7.3.Посреднически услуги по заетостта

През 2008 г. броят на устроените на работа безработни лица в региона намалява. От всички постъпили на работа 96.4 на сто са устроени с помощта на бюрата по труда от региона .

Устроени на работа безработни лица за Област Враца

	Постъпили на работа				Устроени на работа на 100 души безработни лица	
	Общ брой		Прираст 2008 г./2005 г.			
	2008 г.	2005 г.			2008 г.	2005 г.
	бр.	бр.	бр.	%	бр.	бр.
Област Враца	10 274	12 814	-2540	-19.8	105	70
- ДБТ Враца	3 506	4 429	-923	-20.8	113	81
- ДБТ Бяла Слатина	2 635	3 247	-612	-18.8	106	72
- ДБТ Козлодуй	1 387	1 439	-52	-3.6	97	50
- ДБТ Мездра	1 451	2 096	-645	-30.8	107	77
- ДБТ Оряхово	1 295	1 603	308	-19.2	94	59

В област Враца постъпилите на работа безработни лица през годината са 10 274 лица, а през 2005 г. са 12814 лица. Показателят, който характеризира

ефективността на посредническите услуги, е “Брой на устроените на работа лица на 100 ре-гистрирани безработни”.

През 2008 г. на всеки 100 регистрирани в региона безработни 105 са настанени на работа във Враца.

Неблагоприятната картина на пазара на труда, където предлагането на работна сила превишава търсенето оказва влияние върху броя на постъпилите на работа. За трудовите посредници представлява проблем намирането на подходящи безработни, отговарящи на-пълно на изискванията за обявените свободни работни места. Това е една от причините тези места да остават продължително време незаети. Изискванията на работодателите не винаги могат да бъдат изпълнени, тъй като няма подходящи регистрирани, които да се насочат за започване на работа.

Обучение за придобиване на професионална квалификация

Професионалното ориентиране, квалификация и мотивация на безработни и заети лица са част от активните мерки за въздействие на пазара на труда, за успешно подпомагане за адаптация и трудова реализация. Те са ефективни, когато са съобразени и допълват про-грамите и проектите за заетост.

През 2008 г. 1120 безработни лица от област Враца са започнали квалификационни курсове. Обучение за придобиване на професионална квалификация са преминали 1 307 лица (1 270 безработни и 37 заети лица). Най-много безработни лица, 723, са завършили курсове по чл.63, ал.1, т.1, а 547 безработни са обучени по различни програми и мерки.

След завършване на курсове за професионална квалификация, проведени по време на последната им регистрация, на работа са постъпили 498 лица във Врачанска област.

През 2008 г. 132 лица от област Враца са преминали мотивационно обучение, а професионално ориентиране е проведено с 4 283 лица. Групови мероприятия по професионално ориентиране са преминали 1 689 лица, а броят на проведените през годината курсове по чл.63, ал.1, т.1 от ЗНЗ е 58 в област Враца.

2.8.СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ

Независимо, че в национален мащаб броят на специализираните институции намалява, единствено нарастване е регистрирано при домовете за стари хора. Същата тенденция се наблюдава и за област Враца.

Дейностите по предоставяне на социални услуги за област Враца имат тенденция за развитие. Увеличен е броя както на специализираните институции, предоставящи услуги на възрастните хора, така и услугите в общността, свързани с деинституционализацията на лицата и подготовката им за самостоятелен начин на живот извън институцията.

Видове специализирани институции и социални услуги в общността "държавна отговорност" и местата в тях към 31.12.2005 г.

1. Дом за деца от 3 до 10 г. с умствена изостаналост - с.Търнава с капацитет 24 места и численост на персонала 20 служители.
2. Дом за стари хора в с.Попица с капацитет 56 места и численост на персонала 25 служители.
3. Дом за младежи с увреждания от 18-35 години в с. Три Кладенци с капацитет 41 места и численост на персонала 27 служители.
4. Дневен център за деца и възрастни с увреждания " Зорница" гр. Враца ж.к. "Сениче" с капацитет 50 места и численост на персонала 20 служители.
5. Дом за деца и младежи с умствена изостаналост гр. Мездра с капацитет 72 места и численост на персонала 50 служители.
6. Дом за възрастни с физически увреждания в гр. Козлодуй с капацитет 90 места и численост на персонала 47 служители.
7. Дом за възрастни с умствена изостаналост в с. Бутан с капацитет 80 места и численост на персонала 43 служители.
8. Дом за стари хора с отделение за лежащи гр. Хайредин с капацитет 90 места и численост на персонала 40 служители.

Новооткрити видове специализирани институции и социални услуги в общността "държавна отговорност" и местата в тях към 31.12.2008 г.

1. Център за настаняване от семеен тип от 7-18 г. в с.Борован с капацитет 15 места и численост на персонала 9 служители.
2. Център за обществена подкрепа в гр. Враца с капацитет 50 места и численост на персонала 15 служители.
3. Дом за стари хора в гр.Враца с капацитет 50 места и численост на персонала 20 служители.
4. Защитено жилище гр. Мездра с капацитет 6 места и численост на персонала 4 служители.
5. Дом за стари хора в с.Липница, общ.Мизия с капацитет 35 места и численост на персонала 15 служители.
6. Защитено жилище с. Гложене с капацитет 8 места и численост на персонала 5 служители.
7. Център за социална рехабилитация и интеграция в с. Бутан с капацитет 60 места и численост на персонала 12 служители.
8. Дневен център за деца с увреждания в гр. Роман с капацитет 25 места и численост на персонала 9 служители.

Социално подпомагане

Общо за 2008 г. са подпомогнати около 28000 лица и семейства, тъй като някои от лицата и семействата получават социално подпомагане едновременно на основанието на няколко нормативни акта.

Към края на 2008 г., броят на подпомаганите лица по ППЗСП и стойността на отпуснатите помощи е намалял следствие на намаляване на безработицата, прилагане на Националната програма "От социални помощи към осигуряване на заетост" и не на

последно място, емигрирането на голяма част от населението в трудоспособна възраст извън пределите на страната.

По Правилника за прилагане на Закона за семейни помощи за деца, броят на подпомаганите лица е намалял, вследствие на прилагането на подоходния критерий за отпускането на месечни помощи за отглеждане на дете до 1 година и месечни помощи за деца до 18, а ако учат до 20 години. За сметка на това обаче, изразходените средства за 2008 г. са повече от тези за 2005 г., поради нарастналия размер на сумите за отделните видове подпомагане.

Вследствие на извършените промени в Закона за хората с увреждания и Правилника за неговото прилагане, в края на 2008 година, сумите на отпуснатите средства за социална интеграция на хората с увреждания е по-голяма в сравнение с 2005 г. Тревожен е обаче фактът, че броят на лицата с увреждане в област Враца е нарастнал. Трябва да се направи пълен анализ къде се крие причината за това - в нездравословен начин на живот, слаб контрол в ТЕЛК при определяне степента на неработоспособност или в някакви други социални фактори.

За периода 2005-2008 г. са подпомогнати:

1. По реда на Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане:

   - лица и семейства – около 8000

2. По реда на Правилника за прилагане на Закона за семейни помощи за деца:

   - лица и семейства – около 24000

3. По реда на Правилника за прилагане на Закона за интеграция на хора с увреждания:

   - лица и семейства – около 13000

Лица включени в програмата “ От социални помощи към осигуряване на заетост”, продължаващи да бъдат на социално подпомагане:

- за 2005 г. – 784 лица;
- за 2006 г. – 456 лица;
- за 2007 г- - 303 лица;
- за 2008 г. – 621 лица;

За първите три години се наблюдава тенденция на отпадане на лица от тази програма, поради намиране на друга работа с по-високо заплащане и развитие на частния бизнес. За 2008 г. обаче, световната икономическа криза оказа влияние върху пазара на труда не само в цялата стлана, но и за област Враца. Много от лицата намерили работа в частния сектор бяха съкратени, поради което някои от тях отново станаха обект на действащата програма и са на социално подпомагане.

Програмата “Асистенти на хора с увреждания” в частта си “Личен асистент” се популяризира съвместно с Областна администрация Враца, Дирекциите “Социално подпомагане” и Дирекциите “Бюро по труда” чрез работата на Съвета по сътрудничество към Областна администрация Враца.

Лица включени в дейност “Личен асистент”:

за 2005 г. – 842 лица; 2006 г. – 894 лица; 2007 г. – 880 лица; 2008 г. – 797 лица;

Дирекциите “Социално подпомагане” и “Бюро по труда” по населени места имат разработени програми за подпомагане на лицата, напускащи местата за лишаване от свобода и интегрирането им в общността.

Подпомогнати лица, напуснали местата за лишаване от свобода:

за 2005 г. – 70 лица; 2006 г. – 72 лица; 2007 г. – 91 лица;з2008 г. – 55 лица;

Лица с трайни увреждания, освободени от винетни такси:

за 2005 г. – 4540 лица 2006 г. – 5035 лица; 2007 г. – 4847 лица; 2008 г. – 4116 лица;

От 2007 г. е в действие програмата “В подкрепа на майчинството”, чрез която се осигурява заетост на безработни лица или близки и роднини отговарящи на изискванията, да гледат деца до навършването на 3 годишна възраст. По този начин се дава възможност на майката да продължи да работи и усъвършенства професионалната си кариера, като същевременно това води и до повишаване доходите в семейството.

По програмата “ В подкрепа на майчинството”

- за 2007 г. – назначени 26 лица; 2008 г. – назначени 38 лица;

С промяната в нормативната база по Закона за семейните помощи за деца, се даде възможност, семействата с ниски доходи да бъдат подпомогнати в началото на учебната година с целеви помощи за първокласниците.

Целеви помощи за първокласници:

- за 2005 г. – помощ в натура – 1250 деца за 100 000 лв.
- за 2006 г. – помощ в натура – 1067 деца за 85 360 лв.
- за 2007 г. – помощ в натура – 893 деца за 107 160 лв.
- за 2008 г. - помощ в натура – 967 деца за 145 050 лв.
-

Въпреки наблюдаващата се тенденция за увеличаване на раждаемостта през отчетния период, то раждаемостта на децата родени преди този период е била ниска. Поради тази причина, при броят на първокласниците се наблюдава промяна в натуралните показатели към снижаване, а през последната година на повишаване на броя на първокласниците в училищата от област Враца.

С цел превенция по отпадането на децата от училище и редовното посещение на учебните занятия, положително влияние оказа действието на Програмата "Чаша топло мляко". Закуски и мляко или топли напитки получаваха всички деца от първи до четвърти клас, без да се има предвид подоходния критерий. Бяха сключени договори за доставка между местни производители и училищата, като по този начин освен редовното посещение на учебните занятия се даде възможност за подпомагане и на бизнеса. На територията на област Враца по програмата се обслужват 72 броя училища с около 18 000 деца от I-IV клас.

Лицата с ниски доходи се подпомагат с целеви помощи за отопление за всеки отоплителен сезон по определени критерии, като помощта се отпуска отделно за твърдо гориво и отделно за ел.енергия, топлоенергия и природен газ.

Целеви помощи за отопление в натурални и стойностни показатели за област Враца:

	сума	**Твърдо гориво- бр.**	**Ел. енергия -бр.**	**Топлоенергия - бр.**	**Природен газ – бр.**
2005 г.	**4823840**	15 836	7 341	733	-
2006 г.	**3654181**	12 098	4 742	525	1
2007 г.	**2987311**	10 125	4 640	417	3
2008 г.	**3743125**	9 450	3 472	324	4
ОБЩО	**15208457**	**8 924 185**	**5 688 545**	**593 430**	**2 297**

За 2005-2008 година са подпомогнати средно около 18 000 случая на лица и семейства. Някои от тях са подпомагани във всичките години за съответния отоплителен сезон по действащите за сезона нормативи.

2.9.ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

2.9.1.Състояние на системата за медицинска помощ

Първична извънболнична медицинска помощ

По данни на НЗОК от 2003 г., броят на лекарите по дентална медицина е 135 бр.

През 2008 г. по договор с НЗОК работят 102 бр. лекари по дентална медицина (ИП за ПИДП). В РЦЗ гр. Враца са регистрирани 130 бр. ИП за ПИДП.

По отношение на лекарите по дентална медицина се наблюдава относително съответствие с броя на регистрираните и осъществяващите дейност.

Осигуреност с лекари по дентална медицина – 4,89 бр.

По данни на НЗОК от 2003 г., броя на ОПЛ за областта е 140 бр. През 2008 г. в област Враца по договор с НЗОК работят 119 бр. ОПЛ, а в РЦЗ гр. Враца са регистрирани 161 бр. ЛЗ за ИПМП.

Осигуреност с ОПЛ на 10 000 души от населението е 5,71.

По отношение ОПЛ, броят лекари сключили договор с НЗОК е значително по-нисък от определения по НЗОК. Незаетите селски практики присъстват като втори адрес на практика на ОПЛ с регистрация в близкия град. Разположените по-близо до общинските центрове се обслужват сравнително адекватно, но тези разположени в по-отдалечени райони посещенията на ОПЛ са епизодични. Трайното незаемане на тези практики може да се обясни с ниското ниво на наличната инфраструктура /до липсваща/ в съответното населено място и малкия брой население, което ги прави неатрактивни.

Показател - ОПЛ на 10 000 души – за областта, по общини:

Враца	Бороване	Бяла Слатина	Козлодуй	Криводол	Мездра	Мизия	Оряхово	Роман	Хайредин
5,53	6,73	6,74	4,72	5,70	5,07	6,38	6,01	6,87	5,71

за област Враца /общо/ - 5,71 ОПЛ на 10 000 души

Показател – брой жители, обслужвани от 1 ОПЛ:

Враца	Бороване	Бяла Слатина	Козлодуй	Криводол	Мездра	Мизия	Оряхово	Роман	Хайредин
1810	1484	1484	2117	1757	1973	1567	1664	1455	1752

за област Враца /общо/ - 1753 души, обслужвани от 1 ОПЛ

Лечебни заведения за първична медицинска и дентална извънболнична помощ по общини в област Враца през 2008 г.

община	Брой по здравна карта		Брой регистрирани в РЦЗ (физ.лица)			
			В инд. практики		В групови практики	
	лекари	дентални	лекари	дентални	лекари	дентални
ВРАЦА	**52**	**54**	**55**	**73**	**1**	**5**
В т.ч. в градовете	42	44	50	70	1	5

В селата	10	10	5	3	-	-
МЕЗДРА	**16**	**15**	**17**	**17**	**-**	**1**
В т.ч. в градовете	9	10	14	15	-	-
В селата	7	5	3	2	-	1
КРИВОДОЛ	**9**	**5**	**7**	**2**	**-**	**-**
В т.ч. в градовете	4	2	6	2	-	-
В селата	5	3	1		-	-
КОЗЛОДУЙ	**14**	**10**	**17**	**14**	**-**	**1**
В т.ч. в градовете	9	7	10	11	-	-
В селата	5	3	7	3	-	1
РОМАН	**5**	**5**	**7**	**3**	**-**	**-**
В т.ч. в градовете	3	3	4	2	-	-
В селата	2	2	3	1	-	-
БОРОВАН	**4**	**4**	**4**	**3**	**-**	**-**
В селата	4	4	4	3	-	-
МИЗИЯ	**6**	**6**	**5**	**2**	**-**	**-**
В т.ч. в градовете	3	3	3	1	-	-
В селата	3	3	2	1	-	-
БЯЛА СЛАТИНА	**20**	**19**	**27**	**11**	**-**	**-**
В т.ч. в градовете	9	10	19	10	-	-
В селата	11	9	8	1	-	-

ОРЯХОВО	**9**	**9**	**8**	**4**	**-**	**-**
В т.ч. в градовете	4	4	4	2	-	-
В селата	5	5	4	2	-	-
ХАЙРЕДИН	**5**	**3**	**7**	**2**	**-**	**-**
В селата	5	3	7	2	-	-

Специализирана извънболнична медицинска помощ

Осигуреност с лекари в извънболничната специализирана медицинска помощ: 10,37 на 10 000 души от населението.

Изводи:

1. В сравнение с данните от 2007 г. общия брой на посещенията в амбулаториите при специалисти през 2008 г. намалява с 20,8%, като същата тенденция се наблюдаа и при децата – намалява с 30,9%.

2. Намалява броя на осъществените профилактични прегледи от специалисти през 2008 г. с 33,6%.

3. През 2008 г. е увеличен броя на посещенията по домовете на пациентите от специалист с 39,8%.

4. Най-висока е посещаемостта при кардиолози, следвана от невролози, педиатри, офталмолози, психиатри.

5. Най-рязко спада посещаемостта при специалисти УНГ.

6. Отчита се увеличаване броя на посещенията при психиатри- 32,1%.

Болнична медицинска помощ

Многопрофилни болници за активно лечение:

1. МБАЛ "Христо Ботев" АД – гр. Враца – 375 легла, структурирани в 18 отделения в т.ч. с терапевтичен профил 165 легла, педиатричен профил 32 легла, хирургичен профил 107 легла, АГ профил 27 легла, за реанимация и интензивно лечение – 44 легла. В лечебното заведение работят 129 лекари, 89%, от които с по 1 и 2 клинични специалности и други медицински специалисти - 312.

2. МБАЛ ЕООД – гр. Оряхово – 105 легла структурирани в 7 отделения, от тях с терапевтичен профил 64 легла, педиатричен профил 10 легла, хирургичен профил 15 легла, АГ профил 10 легла. В лечебното заведение работят 27 лекари, от тях 20 с по 1 и 2 клинични специалности и 54 друг медицински персонал.

3. МБАЛ ЕООД – гр. Бяла Слатина – 120 легла структурирани в 7 отделения, от тях с терапевтичен профил 58 легла, педиатричен профил 23 легла, хирургичен профил 18 легла, АГ профил 13 легла и легла за реанимация и интензивно лечение - 8. В лечебното заведение работят 34 лекари, от тях 22 с по 1 и 2 клинични специалности и друг медицински персонал – 91.

4. МБАЛ "Свети Иван Рилски" ЕООД – гр. Козлодуй – 80 легла структурирани в 5 отделения, от тях с терапевтичен профил 32 легла, педиатричен профил 14 легла, хирургичен профил 18 легла, АГ профил 12 легла и легла за реанимация и интензивно лечение - 4. В лечебното заведение работят 30 лекари, от тях 27 с по 1 и 2 клинични специалности и други медицински специалисти - 63.

5. МБАЛ ЕООД – гр. Мездра – 110 легла структурирани в 6 отделения, от тях с терапевтичен профил 57 легла, педиатричен профил 17 легла, хирургичен профил 18 легла, АГ профил 11 легла. В лечебното заведение работят 23 лекари, от тях 22 с по 1 и 2 клинични специалности и други медицински специалисти - 73.

Специализирани болници:

1. Специализирана болница за рехабилитация на сърдечно-съдови заболявания – ЕООД град Мездра – 80 легла. В лечебното заведение работят 12 лекари и 27 бр. друг медицински персонал. Болницата е единствена за Северна България.

2. Специализирана болница за долекуване и продължително лечение на белодробни болести – ЕООД град Роман – 80 легла. В лечебното заведение работят 14 лекари и 28 бр. друг медицински персонал. Болницата е единствена за Северозападна България.

3. Първа частна специализирана болница за активно лечение по ортопедия и травматология гр. Враца – 10 легла. В лечебното заведение работят 7 лекари и 9 бр. друг медицински персонал.

4. „Специализирана очна болница за активно лечение-Ралчовски" гр. Враца – 10 легла. В лечебното заведение работят 4 лекари и 7 бр. друг медицински персонал.

Специализирани диспансери:

1. Областен диспансер за психични заболявания със стационар ЕООД – град Враца, със 120 легла, от тях 40 легла дневен стационар. В лечебното заведение работят 9 лекари и 24 бр. друг медицински персонал. Лечебното заведение е единствено на територията на Северозападна България, което осъществява активно издирване, диагностициране, лечение, периодично наблюдение и рехабилитация на болни с психични заболявания.

2. Областен диспансер за пневмофтизиатрични заболявания със стационар ЕООД – град Враца, с 105 легла. В лечебното заведение работят 17 лекари и 41 бр. друг медицински персонал. Лечебното заведение е единствено за Северозападна България. Основната му дейност е активто издирване, диагностициране, лечение и периодично наблюдение на болни с туберкулоза и лечение на болни с остри хронични неспецифични белодробни заболявания.

3. Областен диспансер за кожно-венерически заболявания със стационар ЕООД – град Враца, с 25 легла. В лечебното заведение работят 5 лекари и 12 бр. друг медицински персонал. Диспансерът е единственото в Северозападна България специализирано

лечебно заведение за болнична помощ за активно издирване, диагностициране, лечение, периодично наблюдение и рехабилитация на болни с кожни и венерически заболявания.

4. Междуобластен диспансер за онкологични заболявания със стационар ЕООД (МДОЗС) – град Враца, със 150 легла, обслужващ пациенти от областите Видин, Монтана и Враца, и е единственото лечебно заведение за борба със злокачествените новообразувания и саниране на преканцерозите, осигуряващо онкологична помощ за трите области, а в областта на лъчетерапията и нуклеарно-медицинската диагностика и за областите Плевен и Ловеч. В лечебното заведение работят 34 лекари и 84 бр. друг медицински персонал. В диспансера функционира първото и единствено в страната "Отделение за палиативни грижи и лечение на болката".

В област Враца функционира Център за хемодиализа (ЦХД) с 18 диализни поста. 14 от тях са в МБАЛ «Христо Ботев» АД – гр. Враца и 4 в МБАЛ ЕООД – град Бяла Слатина.

На територията на областта работят 4 скенера. Два от тях са в лечебни заведения за болнична помощ – МБАЛ «Христо Ботев» АД – гр. Враца и МБАЛ ЕООД – гр. Мездра. Другите два са в лечебни заведения за извънболнична помощ – Медико-диагностична лаборатория «Център образна диагностика – Алпико» ООД – град Враца и «Самостоятелна медико-диагностична лаборатория Томовижън» ООД – град Козлодуй.

Лечебни заведения към 31.12.2008 г.

Видове заведения	2008 г.		2007 г.		2006г.	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла
Лечебни заведения за болнична помощ-всичко	**13**	**1380**	**13**	**1375**	**11**	**1346**
Публични лечебни заведения	**11**	**1360**	**11**	**1357**	**11**	**1346**
Многопрофилни болници за активно лечение	**5**	**790**	**5**	**807**	**5**	**807**
Специализирани болници	**2**	**160**	**2**	**160**	**2**	**160**
Специализирана болница за активно лечение	-	-	-	-	-	-
Специализирана болница за долекуване и продължително лечение	1	80	1	80	1	80
Специализирана болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация	-	-	-	-	-	-

Специализирана болница за рехабилитация	1	80	1	80	1	80
Диспансери	**4**	**410**	**4**	**390**	**4**	**379**
За пневмофтизиатрични заболявания	1	105	1	95	1	95
За кожно-венерически заболявания	1	25	1	25	1	25
За онкологични заболявания	1	160	1	150	1	139
За психични заболявания	1	120	1	120	1	120
Психиатрични болници	-	-	-	-	-	-
Частни лечебни заведения						
Многопрофилни болници	-	-	-	-	-	-
Многопрофилна болница за активно лечение	-	-	-	-	-	-
Специализирани болници	**2**	**20**	**2**	**18**	-	-
Специализирана болница за активно лечение	2	20	2	18	-	-
Специализирана болница за долекуване и продължително лечение	-	-	-	-	-	-
Специализирана болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация	-	-	-	-	-	-
Специализирана болница за рехабилитация		-	-	-	-	-

Легла в лечебните заведения за болнична помощ по видове към 31.12.2008

Видове легла	2008г.		
	Брой легла към 31.12.2008 г.	Относителен дял	Осигуреност на 10 000

Общо	**1380**	**0.7**	**65.9**
За реанимация и интензивно лечение	**30**	**0.01**	**1.4**
За активно лечение	**1125**	**0.5**	**53.7**
В т.ч. Терапевтични	96	0.05	4.6
Гастроентерологични	29	0.01	1.4
Ендокринологични	5	0.002	0.24
Кардиологични	50	0.02	2.4
Ревматологични	-	-	-
Пневмофтизиатрични	109	0.05	5.2
Нефрологични	28	0.01	1.34
Хематологични	-		
Педиатрични	75		0.36
Детски кърмачески	-	-	-
Неонатологични	29	0.01	1.4
Хирургични	125	0.06	5.10
Ортопедотравматологични	35	0.02	1.7
Урологични	12	0.006	0.6
Неврохирургични	-	-	-
Гинекологични	23	0.01	1.1
Родилни	26	0.01	1.2
Патологична бременност	28	0.01	1.3
Инфекциозни	30	0.01	1.4
Офталмоологични	20	0.0010	0.1
Оториноларингологични	17	0.008	0.8
Дермато-венерологичи	25	0.01	1.2

Психиатрични	100	0.05	4.8
Неврологични	103	0.05	4.9
Дерматологични	-	-	-
токсикологични	-	-	-
онкологични	155	0.07	7.4
За долекуване и продължително лечение	205	0.010	9.8
Дневен стационар	20	0.0010	0.1

От многопрофилните болници най-голям е средногодишния брой легла в областната болница МБАЛ „Хр. Ботев" АД гр. Враца – 375, като съответно е най-голям и броя на преминалите пациенти -17 626, при нисък среден престой – 6,01 леглоден. Общо за многопрофилните болници в областта средния престой е 6,00 леглодена, който е по-нисък от този за страната – 6,4. Нисък е процента на леталитета в тях - средно 1.56, за страната – 1,9.

Средният престой в двете специализирани болници за активно лечение (в частния сектор) е 2,71 и представлява повече от два пъти по-малък в сравнение със средния престой в МБАЛ (в публичния сектор).

За диспансерите най-голям брой преминали болни – 7 428 има МДОЗС ЕООД гр. Враца, което се обяснява с факта, че това лечебно заведение осигурява наблюдение и лечение на онкологично болни от трите области в Северозападна България (Видин, Враца и Монтана). Спрямо 2006 г. броя на преминалите болни в лечебното заведение е увеличен с 28,71%. Средният престой на 1 преминал болен е еднакъв с този за страната 7,47.

Средният престой в ОДКВЗС ЕООД гр. Враца е 8,78 под средния за страната (9,7)

Средният престой на ОДПЗС ЕООД гр. Враца е 29,52, който е доста над средния за страната - 23,6.

Спешна медицинска помощ

ЦСМП гр.Враца осъществява дейност съгласно Наредба № 25/04.11.1999 год. за оказване на спешна медицинска помощ на МЗ. ЦСМП Враца разполага със следните филиали: Враца, Мездра, Бяла Слатина, Оряхово, Козлодуй, Криводол, Роман.

От гореизброените филиали само ФСМП - Роман и ФСМП - Криводол не са разположени на територията на МБАЛ, като и в населеното място няма такава.

По щатно разписание ЦСМП гр.Враца наброява 211 служители, разделени по групи както следва: Лекари – 42, Мед.специалисти – 77, Санитари – 7, Шофьори – 74 Администрация – 11.

От 2007 г. на територията на област Враца е разкрито и функционира „Спешно отделение” към МБАЛ „Хр.Ботев” АД гр. Враца.

През 2008 г. са осъществени 28 849 амбулаторни прегледи, от тях хоспитализирани – 4 105 (14,2%). През 2007 г. от извършените 24642 амбулаторни прегледи през СО, хоспитализирани са 3377 (13,7%).

Спрямо 2007 г. броят на прегледите се е увеличил със 17,07%, а броя на хоспитализираните с 21,55%.

Година и % увеличение на амбулаторните прегледи през годините	**Амбулаторни прегледи**	**В т.ч хоспитализирани**	**%хоспитализирани болни, спрямо извършените прегледи**
2007	24642	3377	13,7
2008	28849	4105	14,2
% увеличение	17,07	21,55	3,65

Осигуреност на регионалната здравна мрежа с човешки ресурси

Медицински персонал в лечебните заведения в Област Враца

	2008 г.		**2007 г.**		**2006 г.**	
	брой	на 10000 от населението	брой	на 10000 от населението	брой	на 10000 от населението
Лекари	593	**28.432**	595	**28.032**	578	**26.832**
Лекари по дентална медицина	129	**6.185**	136	**6.407**	134	**6.220**
Фармацевти	127	**6.089**	80	**3.769**	79	**3.667**
Специалисти по здравни грижи	1240	**59.453**	1230	**57.949**	1220	**56.634**
в т.ч. :						
фелдшери	91	**4.363**	91	**4.287**	87	**4.039**
акушерки	84	**4.027**	114	**5.371**	107	**4.967**
медицински сестри	888	**42.576**	894	**42.119**	891	**41.362**
лаборанти (клинични и		**5.226**		**4.146**		**4.039**

рентгенови)	109		88		87	
помощник-фармацевти	3	**0.144**	12	**0.565**	13	**0.603**
Друг персонал	791	**37.925**	756	**35.618**	709	**33.377**

Осигуреността на населението с лекари общо за област Враца за периода 2005-2008 г. се увеличава, като за 2008 г. той е 28,43 на 10 000 души от населението, но остава под средната за страната за 2007 г. – 36,5, като най-висока е осигуреността с лекари специалисти по „Вътрешни болести”- 4,74 (от тях пневмофтизиатри – 1,05, кардиолози- 0,86, ендокринолози, нефролози - 0,43), следвана от осигуреността с хирурзи, педиатри и акушер-гинеколози. Ниска е осигуреността с анестезиолози / 0,801/.

Осигуреността с лекари по дентална медицина – 6,2/10 000 е по-ниска от средната за страната – 8,5.

Осигуреността със специалисти по здравни грижи за област Враца – 59,4/10 000 е под средната за страната 63.

Изводи:

1. Осигуреността на населението с лекари за област Враца през периода 2005-2008 се увеличава (2008 г.- 28,43 на 10 000), но остава под средната за страната.

2. Осигуреността с лекари по дентална медицина – 6,2/10 000 е по-ниска от средната за страната – 8,5.

3. Осигуреността със специалисти по здравни грижи за област Враца – 59,4/10 000 е под средната за страната 63.

4. Най-висока е осигуреността от лекарите специалисти с интернисти – 4,74, следвани от пневмофтизиатри – 1,05, кардиолози- 0,86, ендокринолози и нефролози по 0,43.

5. Териториалното разпределение на специалистите в регионалната здравна мрежа е неравномерно - концентрирани са предимно в областния център, което може да бъде обяснено с най-големия брой регистрирани лечебни заведения.

6. В общинските лечебни заведения се забелязва дефицит на някои основни медицински специалности /анестезиология, нефрология, клинична лаборатория, гастроентерология, кардиология/, което създава затруднения в достъпа на населението до специализирана медицинска помощ.

7. Необходимо е провеждането на информационни кампании, привличане на специалисти в малките населени места и подобряване на достъпа до медицински услуги за малцинствени етнически групи.

8. Броят на лекарите осъществяващи специализираната извънболнична медицинска помощ е сравнително постоянен и се определя от броя специалисти, работещи на територията на областта. Продължава да се очертава тенденцията към групиране на специалистите в областния център, докато в по-малките общински центрове работят преди всичко , като индивидуални практики.

Стоматологична помощ

Стоматологичната помощ в областта е концентрирана в общинските центрове. Част от стоматолозите, практикуващи на територията на областта разкриха втори център на своите практики в по-малки населении места, което напраави по-достъпна стоматологичната помощ.

Осигуреността на населението със стоматологична помощ е недостатъчно особено в по-малките населении места. Броят на стоматолозите, обслужващи населението в областта е бил нисък и в предишните отчетни периоди. И в настоящия отчетен период това състояние не се е променило.

Най-голям е броят на стоматолозите в областния град, а най-малък в община Мизия. Във всички общински центрове има разкрити стоматологични кабинети.

Източници на финансиране

През 2008 г. е увеличено финансирането на здравеопазните дейности в област Враца спрямо предходната година с 4 978 415 лв. Това е с 9,23% повече, в сравнение с 2007 г. Приходите от МЗ са увеличени с 3 876 834 лв. – 61,59%.Приходите от Общините са увеличени с 1 359 581 лв.- 29,44%.

Най-висок приход от Общината за 2008 г. имат МДОЗС ЕООД гр. Враца – 2 438 572 лв., ОДПФЗС ЕООД гр. Враца – 2 113 015 лв., ОДПЗС ЕООД гр. Враца – 756 605 лв., ОДКВЗС ЕООД гр. Враца - 449 972 лв.

От Общинските болници с най-високо финансиране от Община за 2008 г. е МБАЛ ЕООД гр. Мездра – 126 057 лв., следвана от МБАЛ Бяла Слатина – 72 000 лв. МБАЛ „Хр. Ботев" АД гр. Враца и МБАЛ „Св.Ив.Рилски" ЕООД гр. Козлодуй през 2008 г. не са финансирани от Общината. Финансирането на МБАЛ ЕООД гр. Оряхово от Общината е незначително.

Най-голямо е финансирането от НЗОК като относителния дял от общото финансиране на здравеопазните дейности за 2008 г. е 68,62%.

Финансирането от МЗ е 17,26%, а приходите от Общините е 10,14%.

Разпределение на финансови средства между отделните видове медицинска помощ

От общото финансиране на здравеопазните дейности в областта за 2008 г. 64,47% са били за болничната помощ в т.ч. и диспансери със стационар, за извънболнична помощ – 18,95%, за спешна помощ – 4,24%.

Средствата за медикаменти заплатени от РЗОК са 7,77% от общото финансиране.

Сравнявайки финансирането със същото през 2007 г. между отделните видове медицинска помощ, общото финансиране за болнична помощ е намаляло с 2 510 294 лв.– 6,29%. Извънболничната помощ е получила по-високо финансиране спрямо 2007 г. с 1 362 706 лв. – 13,9%. По така представените данни най-високо е увеличението при финансирането на медицинските дейности от графа „други" – 5 615 523 лв.

SWOT анализ на състоянието на системата на здравеопазване в област Враца.

Силни страни	**Слаби страни**
Висок процент оборудвани практики – 99 % от практиките в областта са оборудвани по договор	6% от ОПЛ са на възраст над 65 год.
Броят на ОПЛ е адекватен на броя и нуждите на населението.	Относително висок процент здравно неосигурени лица.
96% от ОПЛ работят като такива от началото на реформата.	Ограничен избор на селското население на личен лекар.
	Липса на групови практики за първична медицинска помощ, които да осигуряват неотложна помощ на пациентите денонощно /към момента всеки ОПЛ индивидуално осигурява такава помощ или чрез нерегламентирано по официален път взаимоотношение с медицински специалисти, работещи във ФСМП/
	В малките населени места, които не са център на практика първичната медицинска помощ на населението се осъществява от фелдшери.
	В голям процент от оборудваните практики не се използва цялото оборудване.
	Амортизиран сграден фонд на селските практики, неотговарящ на стандарта по Обща медицина.

	Нисък процент на придобилите специалност "Обща медицина"
	Неравномерно разпределение на практиките за първична извънболнична стоматологична помощ /1/2 от броя им се намира в областния град; ниска осигуреност със стоматологична помощ на селското население /
По-голям брой специалисти работят в МЦ и ДКЦ, което улеснява възможността за консултация с друг специалист при диагностиката и лечението на болните.	В три общини липсват специалисти в извън болничната помощ.
	Затруднен достъп на селското население до извънболнична специализирана медицинска помощ /практики за специализирана извънболнична медицинска помощ са разкрити само в градовете в общината и най-вече в областния град. В общините Криводол, Борован, Хайредин, Оряхово, Мизия, Роман няма разкрити лечебни заведения за извънболнична помощ от типа МЦ и ДКЦ/.
	Липса на регламент за равномерно разпределение на работното време на специалистите
Достатъчни по брой и вид легла за болнично лечение.	Разкритите на територията на областта 4 общински МБАЛ са разположени териториално на близки разстояния и функционират с максимален брой клинични отделения, като в голямата част не разполагат с необходимата медицинска апаратура и специалисти за провеждане на адекватно лечение и осигуряване на качествена медицинска помощ. Близките разстояния между тях не оправдава съществуването на еднородни отделения във всяка една от тях.
Наличие на територията на областта на	Забелязва се тенденция към намаляване

пълния обем ЛЗ за БП по вид.	броя на специалистите в ЛЗ за болнична помощ предимно в малките общински болници.
Наличие на 2 общи и 2 специализирани ТЕЛК.	
Налице е отчетливо увеличаване на броя на преминалите болни в ЛЗ за болнична помощ.	
Областната болница е оборудвана с модерна и високотехнологична медицинска апаратура.	
Висок процент, над 90 % на лекари в болничната помощ с една и две специалности.	
Налице е увеличаване на финансирането на здравеопазните дейности в областта.	
Много добра акредитационна оценка на лечебните заведения за болнична помощ.	
Наличие в областния град на филиал на Медицински университет София улесняващ квалификацията на медицинските специалисти степен „Бакалавър”.	
Благоприятни възможности	**Заплахи**
Осъвременяване на медицинското оборудване с по-модерно и по-високо технологично.	Тенденция към увеличаване броя на незаетите лекарски длъжности.
Наличие на пазарна ниша за развитие на определен тип лечебни заведения /МЦ, Хоспис/.	Увеличаване броя на здравнонеосигурените лица.
	Влошаване състоянието на инфраструктурата в малките населени места.

2.9.2.ДЕТСКИ ЯСЛИ И ЯСЛЕНИ ГРУПИ

През 2008 година продължава да нараства броят на децата от област Враца, отглеждани и възпитавани в детски ясли. Постъпилите през годината деца са с 1.7 % повече спрямо предходната година. Към края на 2008 година в самостоятелни детски ясли и яслени групи в състава на ОДЗ децата са с 2.3 % повече в сравнение с края на предходната година.

СПРАВКА ЗА 2008 г. ЗА ОБЛАСТ ВРАЦА ПО ОБЩИНИ

	Брой заведения, в т. ч яслени групи	Брой места в края на годината
ВРАЦА	4	232
КРИВОДОЛ	1	25
БЯЛА СЛАТИНА	3	96
БОРОВАН	2	44
МЕЗДРА	4	89
РОМАН	1	20
КОЗЛОДУЙ	7	112
МИЗИЯ	3	48
ОРЯХОВО	4	70
ХАЙРЕДИН	1	16

От всички деца отглеждани в детски ясли към края на 2008 година най-голям е делът на децата на възраст от 2 до 3 години – 68.5 %, следван от дела на децата от 1 до 2 годишна възраст - 27.8 %. Само 0.2 % от общия брой на децата са на възраст до 1 година и само 3.3 % са децата над тригодишна възраст.

За да осигурят условия за нормално физическо и психично развитие и възпитание на децата, в детските ясли работят медицински специалисти по здравни грижи, като броят им нараства с 1.7 % спрямо предходната година. По-голямата част от медицинските специалисти са медицински сестри и акушерки. Немедицинския персонал, който се грижи за обслужването на децата в детските ясли, е с 1.3 % по-малко в сравнение с 2007 година.

Почти без изменение се запазва обхватът на децата, отглеждани в детски ясли към края на 2008 година в сравнение с предходната година. Към края на 2008 година в тези заведения са обхванати 12.4 % от децата на възраст до 3 години. Всяко четвърто дете на двегодишна възраст към края на годината е посещавало детска ясла, сред едногодишните обхватът на децата в тези заведения е 10.3%. Детските ясли се създават с

цел подпомагане на семействата при отглеждане на деца до тригодишна възраст и за осигуряване на тяхното нормално физическо и психическо развитие. Детските ясли са организационно обособени структури, в които медицински и други специалисти осъществяват отглеждане, възпитание и обучение на деца до тригодишна възраст. По изключение при наличие на медицински показания може да се разреши оставането на деца в детски ясли до шест месеца след навършване на тригодишна възраст. Яслени групи могат да се откриват и в целодневни и седмични детски градини, като организацията на работа в тях не се различава от тази на постоянните ясли.

Всяко дете има право на обич, грижа и подкрепа, особено през първите седем години, когато опознава света около себе си и изгражда своя личен опит. Изборът на ясла е много отговорно решение за всеки родител. Пълноценно развитие на детската личност в интелектуално, емоционално и физическо отношение, формиране на социални умения и способности, осигуряващи успешно интегриране в обществото и съвременния живот.

2.10.ОБРАЗОВАНИЕ

Образователната мрежа в област Враца е добре развита, но тя е засегната през последните години от демографския срив. Намаляването на раждаемостта, отрицателният естествен прираст и миграцията на населението, системно намаляват подлежащите на обучение деца. Всички тези процеси оказват пряко влияние върху образователната система в област Враца и водят до намаляване броя на групите в детските градини, паралелките в началните, основните и средните училища и закриване на учебни и детски заведения. За периода 2005-2008 са закрити 3 детски градини, 3 начални училища, 1 прогимназия, 1 основно училище.

Общини	Борован	Б.Слатина	Враца	Козлодуй	Криводол	Мездра	Мизия	Оряхово	Роман	Хайредин	ОБЩО
Детски градини	4	6	29	8	8	11	5	5	9	5	90
Начално I - IV клас		6	6		1			3	1		17
Прогимназия V - VIII клас		3	3					1			7
Основно I - VIII клас	3	7	13	3	5	5	4	2	3	3	48
Профилирана гимназия			2								2
СОУ I - XII клас		2	4	2	1	2		1	1	1	14
Професионална гимназия	1	3	6	2		2	1	1	1		17
Спортно			1								1
Специални		1	1			1			1		4
За лишени от свобода			1								1
	8	28	66	16	15	21	10	13	16	9	201

През последните години се разработват нови програми, съответстващи на учебните планове, предлагат се алтернативни учебници, увеличават се възможностите за избор на специалности и участие в училищни и извънучилищни дейности.

Профилираното обучение в региона започва още от началните училища, характерни са паралелките с изучаване на изобразително изкуство и хореография. Увеличи се възможността за избор в областта на чуждите езици и природо-математическите науки в СОУ, Езикова гимназия и Природо-математическа гимназия.

В областта е изградена мрежа от професионални училища, по- голяма част от които продължават да предлагат традиционни за областта професии и специалности, за които има пренасищане на пазара на труда. Изменящата се икономическа обстановка налага промяна в нагласата за избор на професия и училище, поради което през последните години се разкриват някои нови специалности, съответстващи на съвременните условия.

Съществуващата училищна мрежа не съответства на настъпилите демографски и социално-икономически промени в региона.

Продължават да се наблюдават следните тенденции:

- **Отрицателен демографски баланс**

Учебна година	Общ брой ученици
2005/2006 година	25697
2006/2007 година	24844
2007/2008 година	22825

- **Засилена емиграция в чужбина** /все по-често родителите вземат и децата си с тях/

Учебна година	Брой ученици, заминали в чужбина
2005 / 2006 година	121
2006 / 2007 година	363
2007/2008 година	334

Последиците от това са следните:

- **Голям брой на маломерни и слети паралелки в малките селища**

Учебна година	Брой маломерни паралелки в брой училища	От тях брой слети паралелки в брой училища
2005/2006 г.	231 паралелки в 62 училища	57 паралелки в 22 училища
2006/2007 г.	187 паралелки в 41 училища	62 паралелки в 21 училища
2007/2008 г.	174 паралелки в 38 училища	66 паралелки в 26 училища

- **Увеличаване на броя на „*маломерните училища*" с по две, три или четири паралелки, като всички са слети**

Учебна година	Брой „ маломерни училища"
2005 / 2006 година	16

2006 / 2007 година	21
2007/2008 година	26

В тези училища неравнопоставеността в условията на работа, поради разликите в психо-физическото развитие на учениците и възрастовите им особености, се отразява на качеството на образователно-възпитателния процес.

Поради наличието на големия брой маломерни и слети паралелки, предимно в малките селища и предвид, че социално-икономическите промени в областта налагат необходимостта от промени, бяха предприеха дейности по оптимизиране на училищната мрежа за учебната 2008/2009 година. Така ще бъде осигурена възможността на всяко дете да получи достъп до качествено образование.

Сериозен е проблемът с отпадналите от училище деца. Причините за това явление са комплексни – семейни, социални, отсъствия, слаб успех, болест, заминали в чужбина.

Учебна година	**Общ брой ученици**	**От тях отпаднали / %**
2005/2006 г.	26693	339 - 1,23 %
2006/2007 г.	25396	461 - 1,82 %
2007/2008 г.	22825	306 - 1,34 %

Случаите на напускане на училище са най-чести при ромския етнос и социално слабите семейства.

Училищните ръководства и персонал все повече осъзнават ползата от разработване на проекти и са мотивирани да го правят. Голяма част от училищата в област Враца участват с проекти както по национални програми, така и по международни.

Новите начини на общуване и прилагането на разнообразни методи за работа в екип в различните степени на образованието са причина за по-голямата заинтересованост от страна на учениците и учителите.

Наблюдава се положителна промяна при работата с децата в неравностойно социално положение, работа с деца със специални образователни потребности, както и интеграция на децата от малцинствата.

През 2006-2008 година беше реализиран чувствителен напредък по отношение интеграцията на деца със специални образователни потребности. През 2006 година е създаден Ресурсен център – Враца за интегрирано обучение и възпитание на деца и ученици със специални образователни потребности, звено към Министерство на образованието и науката. Центърът обезпечава пълноценна интеграция на децата със специални образователни потребности.

Брой обхванати деца в Област Враца	**Брой педагогически персонал към Ресурсния център**

2006/2007	2007/ 2008	2006/ 2007	2007/ 2008
158	205	28	29

Кадрова обезпеченост на системата в областта:

- Задълбочава се дефицитът на правоспособни кадри по:

  - чужди езици /в по-голяма част по английски език, дори за градските училища; испански език – за ЕГ - Враца /

  - информатика и информационни технологии

- Излишък от учители по определени предмети,
- Все по-малко са мотивираните млади учители, които се отдават на професията.

В училищата, детските градини и обслужващите звена в Област Враца работят квалифицирани кадри. Намаляването на децата доведе и до промяна на кадровата обезпеченост на учебните и детски заведения в областта.

община	брой ученици			брой учители			брой учители на 1000 ученика		
	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008
Борован	714	698	670	64	64	62	90	92	93
Бяла Слатина	3632	4182	3209	380	342	316	105	82	98
Враца	11526	11208	10623	1077	1006	956	93	90	90
Козлодуй	3471	3346	3102	292	278	255	84	83	82
Криводол	827	775	709	80	82	76	97	106	107
Мездра	2615	2499	2283	283	270	258	108	108	113
Мизия	775	772	712	74	71	71	95	92	100
Оряхово	1240	1245	1125	112	108	101	90	87	90
Роман	918	849	771	115	95	86	125	112	112
Хайредин	517	489	449	54	53	48	104	108	107
област	**26235**	**26063**	**23653**	**2531**	**2369**	**2229**	**96**	**91**	**94**

С директорите на училища и детски градини и педагогическия персонал непрекъснато се провежда квалификационна дейност – обучителни семинари, практикуми и други квалификационни форми.

Поддръжката на базата в училищата, детските градини и обслужващите звена е основен проблем не само за област Враца. Недостатъчно е финансирането, гарантиращо модерна материална база и оборудване, предимно в малките училища. Около 60 % от професионалните училища на територията на областта са с морално и физически остаряло оборудване, което не е в съответствие с новите производствени технологии. Сградният е необходимо да бъде саниран.

През последните години започна ремонтиране на учебните и детски заведения, както и обновяване на материално-техническата база. С компютри разполагат всички училища, а много от тях и с интернет връзка. За нуждите на училищата са осигурени автобуси от МОН.

За развитието на учениците в различни образователни сфери спомагат и функциониращите пет Общински детски комплекси /ОДК/ на територията на областта / Борован, Козлодуй, Мездра, Мизия, Оряхово/ и Център за работа с деца в гр. Враца.

Положителен факт е, че се засилва работата на неправителствения сектор в областта по различни програми за младежи и ученици, финансирани от национални, европейски и международни донори. В Област Враца има обучителни организации, лицензирани от НАПОО и предлагащи обучение по различни професии, както на безработни лица, така и на такива, които желаят да се преквалифицират или да повишат своята квалификация.

Младите хора от област Враца и региона имат възможността да продължат образованието си в :

- Педагогически колеж – Враца
- Медицински колеж – Враца, който от 2009 година е филиал на Медицински университет София
- Международен славянски институт в Република България – град Враца.

2.11.СПОРТ

Областна администрация – Враца подпомага осъществяването на държавна политика в областта на младежките дейности, физическото възпитание и спорта на регионално ниво. Поддържа контакти и сътрудничи с регионално представените звена на централните ведомства, с органите на местното самоуправление и местната администрация, и с организации, чиято дейност е свързана с реализирането на политиката за младежта и спорта. Подпомага координацията и провеждането на ученически игри и състезания, както и други младежки и спортни дейности.

На територията на област Враца са регистрирани общо 66 спортни клубове и дружества: община Враца -35, Община Козлодуй- 13, Община Мездра-8, Община Мизия – 1, Община Бяла Слатина – 3, Община Борован-1, Община Оряхово – 4 и Община Роман – 1.

Община Враца разполага с добре развита спортна база и структури на клубове за професионален спорт, а така също и спортно училище (VI - XII клас).

- Стадион „Христо Ботев“ — построен е през 1948 г. Намира се в източната част на Враца и е част от Спортен комплекс „Христо Ботев“. Капацитетът на стадиона е 32 000 зрители (25 000 седящи). В близост до стадиона функционират 3 тренировъчни игрища;
- тенис комплекс с 6 открити корта и покрит тенис корт с трибуни;
- покрита лекоатлетическа писта;
- 25-метров закрит плувен басейн с пет коридора. Намира се в близост до стадион „Христо Ботев“.
- 50-метров открит плувен басейн с осем коридора, както и отделна водна пързалка и малък басейн за деца. Работи през летните месеци. Намира се в близост до стадион „Христо Ботев“.
- картинг писта — пистата във Враца е една от най-дългите писти в България.Общата дължина на трасето е над 1 000 м. Пистата разполага с трибуни за около 1 500 зрители.
- писта за автомоделизъм — пистата за автомоделизъм е една от най-новите и модерни писти. Намира се в близост до Езикова Гимназия „Йоан Екзарх“;
- стрелбища - две - за малокалибрено и за пневматично оръжие;
- 2 зали за спортни игри - Спортна зала „Вестител“ и Спортна зала ПМГ
- 3 ски – писти в местността “Пършевица”.

Проведени мероприятия

За периода 2005-2008 г. на територията на област Враца са провеждани състезания по водна топка, автомоделизъм, борба, джудо, лека атлетика, тенис на маса, шах.

На 22 ноември 2008 година във Враца е проведен XV Национален турнир по спортни танци Враца 2008. Турнирът е част от проявите, свързани с честването на 40 годишнината от основаването на Младежки дом - Враца.

С масови спортни прояви във всички общини на територията на област Враца, ежегодно се чества професионалния празник на работещите в сферата на спорта - 17 май.

Участие в организацията и провеждането на зимен и пролетен спортно-туристически празник за взели над 1500 ученика от общините Враца и Мездра.

Ученици от врачански училища са взели участие в мероприятие на Общински социален комплекс за работа с деца "Да кажем НЕ! на дрогата чрез спорт", по случай световния ден за борба наркоманиите.

Проведени са срещи между учители и кмета на община Враца във връзка с домакинството на гр. Враца за финален етап по волейбол за девойки 11-12 клас.

Участие във връзка с изготвяне на областен спортен календар за награждаване на 10-те най-добри спортисти от общините в област Враца, са взели областния управител на област Враца, народни представители, спортисти, треньори, кметове и председатели на общински съвети от общините в областта.

Спортен клуб "Басай" е изготвил проект по програма за ангажиране на свободното време на децата.

Възможностите за двигателна активност на учениците и участието им в спортни дейности са пряко обвързани със здравословното им състояние. Съвременната и атрактивна спортна база трябва да се разглежда и като възможност за превенция срещу увеличаването на тютюнопушенето и употребата на алкохол и наркотици, и като условие за преодоляване на неблагоприятните тенденции в здравословното състояние на подрастващите, последица от недостатъчната двигателна активност. Това налага предприемането на спешни мерки, които да доведат до разширяване и модернизиране на спортната база на училищата и до създаване на условия за пълноценното й използване за физическо възпитание и спорт от учениците.

В тази връзка, на територията на област Враца за отчетния период са проведени работни срещи за актуализиране на проекти по програмите на ДАМС:

1. Програма "Спорт за децата в свободното време" и "Научи се да плуваш". По тази програми за област Враца са одобрени и изпълнени 9 проекта, в които са участвали 200 деца от Враца и 60 деца от Козлодуй.

2. Програма " За организиране и провеждане на спортно състезателна дейност за деца настанени в ДДЛРГ"- за целта са проведени срещи с директорите на ДДЛРГ в гр. Роман, Враца и с. Бърдарски геран. Сформирани са отбори за участие в зонални състезания. Оказано е съдействие и на ученически спортен клуб "Враца 2004". В състезанията са включени 220 деца от 6 дома на територията на областите Враца, Монтана и Видин.

Едно от най-слабите звена в системата ни за физическо възпитание и спорт е спортът на лицата с увреждания и лицата в неравностойно социално положение. Съществуващите спортни бази и физкултурни съоръжения не са пригодени да бъдат ползвани от лицата с увреждания. С оглед на по-пълната реализация на хората с физически и умствени недостатъци и на децата без родители в институциите на територията на област Враца, общинските ръководства съдействат за социалната им интеграция чрез предоставяне на средства за оборудване на рехабилитационни зали с нужните съоръжения. С такова модерно оборудване са ДДМУИ в гр.Мездра и ДЦД "Зорница" в гр. Враца. Необходимо е разработването на специализирани тренировъчни програми и тяхното прилагане в домашни условия, както и в специализирани лечебни заведения.

За развитието на масовия спорт е препоръчително поправянето на съществуващите съоръжения и реконструирането им. Спортните зали да бъдат пригодени така, че да позволяват практикуването на повече видове спортове. Площадките на открито също би

следвало да предоставят възможност за тренировки по различни видове спорт, не само за традиционните спортове - футбол и баскетбол.

SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
Стимулиране инвестициите в спорта чрез данъчни и митнически облекчения за спортните организации	Недостатъчно добра координация между държавните и обществените структури при решаване на проблемите в областта на спорта
Висококвалифицирани кадри – преподаватели с професионално спортно образование и треньори	Износ на треньори и спортисти в чужбина, където са пренесени наши върхови постижения в методиката, теорията и технологията на спортната подготовка
Осигуряване на свободен достъп до спортните обекти и съоръжения за учениците през свободното от учебни занимания време	Амортизирана спортна инфраструктура и остаряла материално техническа база
Безплатно използване на спортни терени и площадки за спортуване в квартала	Липса на развитие на не масовите спортове
Изградени специализирани спортни секции и клубове в по-големите населени места	Недостатъчни дейности по прилагането на програми за включване на хора в неравностойно положение в спортни мероприятия
Разработени специализирани спортни и тренировъчни програми в часовете по физическо възпитание в училищата	Тревожно състояние на детско-юношеския спорт, като основен резерв на високо спортно майсторство
Доброволен принцип на ангажиране на децата в училищна възраст, според предпочитания към даден спорт и дисциплина	Единични прояви на някои спортни сдружения и федерации от рода на щафетни обиколки, спортни празници , кросови бягания и др.
Организиране и провеждане на спортни първенства и турнири	Социално-икономически условия, довели до влошаване здравето, физическото развитие и дееспособността на населението
Възпитание у младите хора на потребност от физическа активност и спорт, системно информиране на обществото в предимствата	

и ползата от заниманията с физически упражнения и спорт	
ВЪЗМОЖНОСТИ	**ЗАПЛАХИ**
Създаване на условия за системни спортни занимания на децата и младите хора	Липса на достатъчно извънкласни спортни занимания и мероприятия
Участие в разработване на национални и международни програми и проекти;	Ограничени държавни финансови средства за дейности в сферата на спорта
Подобряване спортната и материално-техническата база в училищата и изграждане на нови спортни площадки и съоръжения със средства от републиканския бюджет	Липса на оптимални условия за реализация на спорта за високи постижения и развитие на детско-юношеския спорт
Регламентиране статута и експлоатацията на спортните обекти и съоръжения	Ниска физическа активнос, водеща до развитие на инфекциозни болести, затлъстяване, хипертония и др.
Подпомагане масовото практикуване на спортовете, чрез които се използват природни фактори – слънце, въздух, вода	
Актуализиране на учебните планове и програми за оптимизиране на двигателния режим в предучилищните детски заведения	
Осигуряване на механизми за стимулиране на учителите и преподавателите в училищата	
Ангажиране на медиите за широко пропагандиране на спорта, като основа за здравословен начин на живот	

2.12.КУЛТУРА И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Област Враца е дала значим принос в културното наследство на страната. И днес това наследство се съхранява, опазва и обогатява в действащите държавни и общински културни институти на територията на областта, които са основен фактор за запазването на традициите и уникалността на българската духовност в района.

Регионалният исторически музей в гр. Враца съществува като професионален институт от 1953 год. Той е оборудван с необходимите технически и охранителни съоръжения за поддържане на оптимален режим при опазването и съхраняването на културно-историческото наследство и произведенията на изобразителното изкуство. Към него са етнографско-възрожденските комплекси "Св. Софроний Врачански" и "Никола Войводов".

Исторически музей има в град Оряхово, включващ къщата-музей "Дико Илиев". Националният музей "Параход Радецки" – град Козлодуй, пази жив спомена за Ботевата чета.

В с. Челопек, община Враца се намира къща-музей "Баба Илийца."

Драматично-кукленият театър в град Враца е създаден през 1938 година. Разполага с голям салон – 748 места, камерна зала със 120 места, куклена зала с 80 места и балетна зала с 80 места. ДКТ е домакин на ежегоден фестивал на малките театрални форми, който се провежда през май всяка година.

Държавна филхармония - Враца е основана през 1973 година. Тя има богата история с проведени много концерти в град Враца, страната и чужбина.

Дом на енергетика в град Козлодуй и Дом на Железничаря в град Мездра са добре оборудвани за културни дейности и мероприятия.

Художествени галерии има в град Враца - Художествена галерия в РИМ, град Бяла Слатина, град Мездра, град Мизия, град Оряхово, град Криводол. През 2008 година художествена галерия е открита в село Борован. В град Враца има две частни галерии.

На територията на областта има 99 читалища, които са духовният мост между минало и бъдеще. Те приобщават хората към ценностите и постиженията на науката,

Община	Брой читалища			
	2005	**2006**	**2007**	**2008**
Борован	4	4	4	4
Бяла Слатина	14	14	14	14
Враца	18	18	19	19
Козлодуй	5	5	5	5
Криводол	9	9	10	10
Мездра	21	21	21	21
Мизия	5	5	5	5
Оряхово	7	7	7	7
Роман	10	10	10	10
Хайредин	4	4	4	4
Общо	97	97	99	99

изкуството и културата.

През 2007 г. бяха регистрирани две нови читалища - в с. Нефела, общ. Враца и в с. Баурене, общ. Криводол, което е положителна тенденция за възстановяването на читалищата в малките населени места като единствени културни центрове, отговарящи на духовните потребности на населението и осигуряващи най- добрите условия за творчески изяви и за съхраняване на местните културни традиции. Много от читалищата участват

активно като водещи организации или партньори в различни програми и проекти и работят за съхраняване и популяризиране на нематериалното културно наследство.

В област Враца работят 115 публични библиотеки с щатен библиотекар – от тях една регионална, 97 читалищни, 14 училищни, 2 вузовски и 1 специална.

Регионална библиотека „Христо Ботев" - гр. Враца е най-голямата в Северозападна България.

Библиотеки няма само в новооткритите през 2007 година в с. Нефела, община Враца и в с. Баурене, община Криводол от общо 99 читалища на територията на областта.

Специална библиотека има към БДЖ- Мездра.

От културните събития в годишният календар, традиционни за област Враца са - Международен фолклорен фестивал "Врачанска пролет" в град Враца, Национален фестивал на малките театрални форми в гр. Враца, Ботеви дни в общини Враца и Козлодуй, включващи различни мероприятия и изяви, Международен младежки театрален фестивал „ВРЕМЕ" в град Враца, Национален събор за автентичен фолклор, провеждащ се на паметника „Дядо Йоцо гледа" и организиран от община Мездра, Празници на духовите оркестри "Дико Илиев", които се провеждат в град Оряхово, Международен младежки музикален форум в град Враца. Културният календар на общините от областта включва много събития от регионално и местно значение.

На територията на област Враца има 45 недвижими културни ценности /паметници на културата/ с категория „национално значение" и множество с категория „местно значение".

В сферата на културата работят квалифицирани кадри и дългогодишни читалищни дейци, чиято работа е не само изпълнение на служебни задължения, а призвание.

3.ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ

3.1.ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Транспортният сектор подпомага балансираното регионално развитие и отчитайки кръстопътното положение на България и нейния транзитен потенциал има за цел да ускори интегрирането на страната и в частност област Враца в европейските структури. В тази връзка държавата, посредством различни програми предприе и планира мащабни инвестиции в шосейната и железопътна инфраструктура на област Враца. През 2005 година беше открита обновената 8 километрова отсечка от северния околовръстен път на Враца. Одобрен е и финансов меморандум за подготовка на проекта за цялостно довършване на обходния път. През 2007 завърши и основна реконструкция на четирилентовия пътен участък от Враца до Мездра. От изключително значение за цялата Област е и изграждането на път I (Е-79) Мездра-Ботевград - модернизация в четирилентов път с технически параметри на автомагистрала, чийто проект е одобрен и вече е в напреднала фаза процедурата по строителството му. ЖП линията минаваща през Враца ще бъде модернизирана и с възможност влаковите композиции да се движат със скорост до 160 км/ч.

Стратегическото местоположение на област Враца се обуславя от факта, че през територията й преминават важни железопътни и шосейни коридори с национално и международно значение. Географското й положение ще придобие още по-голямо значение с изграждането на Дунав мост 2 при Видин. Освен международен транзитен път Е 79 – част от европейски транспортен коридор 4 Дрезден/Нюрнберг – Прага – Виена/Братислава – Будапеща Крайова / Констанца – Видин – Враца –Мездра - София –

Солун /Пловдив – Истанбул, който минава през областта,също има и достъп до коридор 7 Рейн – Майн – Дунав (Дунавският воден път).

Трафикът на международните превози е силно натоварен и постоянен, тъй като на територията на областта се намират АЕЦ "Козлодуй" ЕАД и Фериботен комплекс "Оряхово" - обекти с национално и международно значение.

Международни пътища:
Е79- Гърция – Западна Европа; София – Мездра – Враца – Видин – Крайова;
Е79- II – 15 Враца- Ферибот Оряхово – Бекет, път който е гръбнакът на пътната инфраструктура и е от особена важност за развитието на трансграничните връзки с Румъния и останалите страни от Европа и осъществява връзка с коридор № 7
Републиканска пътна мрежа:

Републиканските пътища на територията на Област Враца са с обща дължина 634 км – I-ви клас 59, II-ри клас – 231км и III-ти клас 344 км.

Пътищата от I-ви клас са от обходният път на гр. Враца и международен път Е – 79, който преминава през област Враца от границата със София област - до границата с област Монтана с дължина за област Враца от 50.150 км. Състоянието на този път е добро, като през 2007-2008 г. се рехабилитира и моста на река Искър, при град Мездра.

От второкласните пътища на територията на област Враца, с приоритетно значение е път II-15, който свързва областния център – град Враца с град Оряхово и намиращия се там Фериботен комплекс – Оряхово.

Още два са второкласните пътища на територията на област Враца, които имат важна стратегическа функция.

Първият от тях II-13, осигурява връзката на област Плевен с международен път Е 79, в посока град Видин. Пътят свързва градовете Бяла Слатина и Криводол и намиращите се в тази отсечка села. През 2006-2008 г.голями участаци от пътя които са били в изключително незадоволително състояние са реконструирани.

Другият второкласен път - II-11, е разположен покрай река Дунав и осигурява връзката на крайречните градове Оряхово, Мизия и Козлодуй, с областите Монтана и Плевен. През 2006 г. 10 км отсечка от пътя до границата ни с област Монтана е ремонтирана. През 2007 г. са инвестирани средства за ремонт на големи площи от път II-11 Оряхово – Галово – Остров, продължава изграждането на обходния път край Козлодуй който е част от път II-11.

От третокласната пътна мрежа по-натоварени и с водещо стратегическо положение са третокласните пътищата Враца – Криводол, Горна Бешовица – Бяла Слатина (осигуряващ пряка връзка между община Бяла Слатина и общините Мездра и Роман) Хайредин – Гложене (път III –22.1, осигуряващ връзка на община Хайредин с II-15 и II-11) и Мездра – Роман (път III – 29.1, осигуряващ връзката на община Роман с областния град Враца и с международни пътища Е 83 и Е 779).

През периода 2005 -2008 г. със средства от държавния бюджет в Област Враца са изградени и рехабилитирани 205 километра от Републиканската пътна мрежа за и приблизително 175 километра от общинската пътна мрежа.

За периода 2005-2008 г. освен дейности по текущия ремонт и поддържане в рамките на отпуснатите средства са изпълнени и следните обекти:

- Обходен път на гр.Враца от км.0+000 до км. 8+179 –рехабилитация през 2005 г.
- Изграждане на нов път – II-11 Обход Козлодуй

Реконструирани и рехабилитирани са пътища с обща дължина 102, 616 км на Републиканската пътна мрежа в Област Враца, като с тях са реконструирани.:

- Път II-15 Мизия - Оряхово от км.61+300 до км.77+872
- Път I-1 /Е-79/ Враца-Мездра - II етап - от км.150+890 до км.161+159
- Път I-1 /Е-79/ Монтана - Враца - от км.140+032 до км.143+964
- Път II-13 Криводол-Осен-Девене - от км.16+900 до км.29+728
- Път III-1031 Роман-Кунино - от км.3+829 до км.7+640
- Път I-1 /Е-79/ Враца-Мездра - II етап - от км.150+890 до км.161+159
- Път II-13 Криводол-Осен-Девене - от км.17+468 до км.29+728
- Път III-1031 Роман-Кунино - от км.3+829 до км.7+640
- Път II-13 Криводол-Осен-Девене - от км.17+468 до км.29+728
- Път III-162 Стояново-/Монтана-Враца/ от км.35+000 до км.41+654
- Ремонт на мост по път II-11 Оряхово - Остров при км.125+860
- Път III-161 Ребърково - Люти дол - изграждане на подпорна стена на км.4+843
- Ремонт на мост по път I-1/Е-79/ Враца-Мездра при км.161+800
- Ремонт на мост по път I-1/Е-79/ Враца-Мездра при км.161+800
- Път III-1004 Враца - Паволче - свлачище от км.2+156 до км.2+
- Път II-15 Мизия - Оряхово - свлачище от км.75+200 до км.75+500

За последните три години е извършен основен и среден ремонт на Републиканските пътища в Област Враца с обща дължина на отремонтираните пътища 88, 588 км., както следва:

- Път II-11 Гран.Монтана - Козлодуй - Оряхово - от км.79+000 до км.89+000

Път III-1306 Горно Пещене-Вировско-Върбица - от км.58+400 до км.65+900
- Път II-11 Оряхово-Галово-Остров - от км.122+000 до км.133+000 и от км.139+700 до км.154+100
- Път III-134 Габаре-Драшан-Камено поле-Горна Бешовица - от км.22+308 до км.38+090
- Път III-1302 Голямо Бабино-Пудрия-/Монтана-Враца/ - от км.5+200 до км.12+200
- Път III-1306 Горно Пещене-Вировско-Върбица -от км.30+100 до км.43+400
- Път III-134 Габаре-Драшан-Камено поле-Горна Бешовица - от км.20+440 до км.38+090
- Път III-1302 Голямо Бабино-Пудрия-/Монта на-Враца/ - от км.5+200 до км.12+200
- Път III-1306 Горно Пещене-Вировско-Върбица - от км.44+170 до км.56+660
- Път II-15 Пристанище Оряхово до път II-11 и път II-11 Мизия – Оряхово от км 114+700 до км 119+600

Публично инвестиционните проекти, реализирани през периода в Област Враца със средства от Държавния бюджет са 9. Това е 1 Обект по РМС №273/14.04.2005 год. и 8 обекта по РМС №728/25.08.2005 год., както следва:

- Основен ремонт на път III- 1031 Роман- Кунино от км 2+850 до км 5+900
- Път I-1 Мездра –Ботевград Свлачище при км 169+090
- Път I-1 Мездра –Ботевград Свлачище при км 169+500
- Път I-1 Мездра –Ботевград Свлачище при км 171+500
- Път I-1 Мездра –Ботевград Свлачище при км 174+400
- Път I-1 Мездра –Ботевград Свлачище при км 175+500
- Път III-101 Враца – Криводол –свлачище и пропадане при км 7+800
- Път II-16 Ребърково –Елисейна- свлачище и пропадане при км 4+300
- Път II-16 Ребърково –Елисейна- свлачище и пропадане при км 7+800

През същият период са изградени 198 м подпорни стени и са изпълнени три аварийни обекта – свлачище на път II – 15 Мизия – Оряхово, км 73+500; Свлачище на път III – 1004 /I-1/ - Паволче – Челопек, км 2+156; Ремонт мост на път III -134 при с. Камено поле. Монтирани са нови 606 бр. указателни стрелки и табели.

Всички тези дейности са извършени с цел подобряване качеството на пътуване и достъп до населените места по пътищата от републиканската пътна мрежа.
За периода 01.09.2005 – 01.11.2008 г. са отремонтирани приблизително 175 километра от IV-класна /общинска /пътна мрежа в Област Враца.
- Община Борован, отремонтирани 7,0 км. пътища
- Община Бяла Слатина, отремонтирани близо 4,0 км,
- Община Враца, отремонтирани 19,375 км.;
- Община Козлодуй, отремонтирани 24,469
- Община Криводол, отремонтирани 7, 620 км.
- Община Мездра, отремонтирани 34,449 км.
- Община Мизия, отремонтирани 2,0 км.
- Община Оряхово, отремонтирани 16,42
- Община Роман, отремонтирани 44, 350 км.
- Община Хайредин, отремонтирани 15, 170 км.

Общинска пътна мрежа

В общините от областта има добре уреден градски и междуселищен автотранспорт . В град Враца е развит и тролейбусният транспорт, който е създаден през 1990 г. Маршрутните линии са 6 на брой, с обща дължина 42,5 км. Между 4 и 7 млн. пътници годишно ползват услугите на този вид транспорт.

Железопътен транспорт

Железопътната мрежа и съоръженията към него само на територията на Област Враца, са както следва:

1. Нормални жп линии:
   - по II-ра жп линия София-Варна от км.61+500 до км.96+000 = 68,694 км
   - по VII-ма жп линия Мездра –Видин от км. 0+000 до км 49+100 = 61.932 км
   - гарови коловози - 59.748 км, от тях- 39.996км- електрифицирани коловози

Всичко: 190,374км

В т.ч. електрифициран: еднопътен железен път- 42,430км и 41,796км- двупътна жп линия.

Дължината на индустриални коловози в област Враца и коловози на МТ, вкл.МО са с дължина -59,577км релсов път.

Инженерни съоръжения:

мостове - 40 бр с дължина – 7305м
тунели - 10 бр. с обща дължина 1881м
водостоци- 254 бр.
жп прелези- 21 бр.
пешеходни пътеки- 6бр.
жп стрелки- 188 бр.
(По данни на НК “Железопътна инфраструктура”)

Железопътният транспорт преминава през три от общините а област Враца – Мездра, Враца и Криводол. Водещият железопътен възел, който има и национално значение, е гара Мездра. Тя осигурява връзката на Северозападна България със столицата София и вътрешността на страната. Другите по-големи железопътни гари са общинските центрове – Враца и Криводол.

От началото на 2007 година, като резултат на структурната реформа НК „ЖИ” възстановена дейността наЖелезопътна секция – Враца.

Във връзка с изграждането на Дунав мост 2- Видин, в НК „ЖИ” е в ход разработване на нов проект за оптимизиране на жп линията Видин – София, което ще се отрази благоприятно на развитието на Област Враца и региона.

3.2.ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Секторът водоснабдяване и канализация има изключително важно значение не само за благоустрояването, но и за цялостното икономическо и социално развитие на населените места. Качеството на услугите, които се предоставят чрез него в голяма степен определят облика на едно населено място и неговите възможности за привличане на инвестиции за развитие на индустрията и туризма.

3.2.1.ВОДНИ РЕСУРСИ

Общи положения

Като цяло на територията на Област Враца има достатъчен отток за обезпечаване на питейно-битовото водоснабдяване, но се появява сезонен недостиг в случаите на водоподаване от течащи и изворни води.

Режимното водоснабдяване налага изпълненвието на общинска програма за търсене на допълнителни водоизточници, които да гарантират необходимите количества питейна вода. Ежегодно се отделят средства за проучвателни, проектни и строително-монтажни работи на водоснабдителни обекти.

Количеството на доставената вода в областта обаче изостава от средното за страната.Област Враца получава 130л/ч/сек при 137л/ч/сек за страната.

СЪСТОЯНИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА

Водоснабдителни системи

Днес, в област Враца централно водоснабдяване имат всички населени места с изкл. на малките селища като с. Галово, с. Средни рът, с. Марково равнище и с. Караш, за чието водоснабдяване има изготвен проект. Захранването с вода е от Язовир "Среченска бара", разположен между селата Бързия и Слатина (община Монтана), с общ завирен обем 16.5 млн. куб. м, който захранва 22 селища в областите Враца и Монтана. Повърхностният отток на реките, потоците и суходолията в на територията на област Враца е обхванат от множество микроязовири, водите на които след задържането и изравняването им се използват за различни цели. Тези язовири имат малък обем и локално значение за напояване, риболов и други местни нужди на всяка една от общините от областта.

Водоснабдяването и канализацията в област Враца са услуги, които се извършват от “ВиК” ООД – град Враца. Към момента 51% от собствеността на дружеството принадлежи на държавата, представена от на Министъра на регионалното развитие и благоустройството и 49% на общините от Врачанска област, с изключение на община Козлодуй, която няма дял в собствеността на дружеството.

Разпределение на собствеността на дружеството по общини

Община	Брой дяла	Дял в собствеността на дружеството

Борован	395	2%
Бяла Слатина	1579	8%
Враца	3949	20%
Мездра	1184	6%
Криводол	592	3%
Мизия	395	2%
Оряхово	790	4%
Роман	395	2%
Хайредин	395	2%
Общо	9674	49%

Подаването на водата до потребителите в населените места се осъществява чрез водопроводна мрежа с обща дължина 2 855 060 кв.м.,

Тук са включени външни водопроводи – 944 421 м в т.ч:

- от етернитови тръби - 711 461 м
- от стоманени и чугунени тръби- 217 152 м
- от полиетилен 9 283 м
- PVC тръби 4 820 м
- поцинковани водопроводи 1 705 м

Вътрешна водопроводна мрежа в област Враца е 1 910 639 кв.м в т.ч.:

- от етернитови тръби - 1 710 580
- от стоманени и чугунени тръби- 146 912
- от полиетилен 17 698
- поцинковани водопроводи 35 449

С изменение в Закона за водите, влязло в сила от 2009 г. се регламентира нова система за управление, планиране и изграждане на ВиК системи и предоставяне на ВиК услуги чрез регистриране на Асоциации по ВиК.

Органи на управление на асоциацията по ВиК са:

1. общо събрание, което се състои от представители на държавата и общината/общините включени в обособената територия.
2. председател, който е представител на държавата – областния управител на административната област, в която попада съответната обособена територия;

Във ВиК асоциацията държавата има право на 35 на сто от гласовете, а всички общини разпределят помежду си 65 на сто от гласовете, пропорционално на броя на населението им.

Качество на водните ресурси

Специализираната лаборатория на "В и К" ООД, Враца – разполага със съвременна апаратура и квалифициран персонал за извършване на непрекъснат контрол на питейната и отпадна вода. Извършва се физико-химичен и микробиологичен контрол на всички водоизточници в областта, както и в определените пунктове в населените места. Лабораторията на "В и К" Враца извършва ежемесечен мониторинг на водоизточниците и на питейната вода в гр. Враца, съвместно с ХЕИ в 13 пункта, като следи за отклонения от нормите, регламентирани в Наредба 9 от 2001 г.

Канализационни системи, включително градски пречиствателни станции за отпадъчни води

Канализационните системи в населените места осигуряват отвеждането и пречистването на отпадъчните битови, дъждовни и промишлени (след предварително пречистване) води и заустването им в съответния водоприемник. Те имат важно значение за поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси от замърсяване и поддържане на екологичното равновесие.

По степен на изграденост на канализационната мрежа в населените места и пречиствателни станции за отпадни води има значително изоставане спрямо развитието на водоснабдителните системи. Експлоатационното състояние на изградените канализационни системи не е добро. В част от по-малките селища канализационната мрежа се изгражда по стопански начин, без да се съобразява с нормативните изисквания. Над 20% от изградените канализационни мрежи са физически и морално амортизирани, и се нуждаят от реконструкция, а в някои случаи от цялостна подмяна поради невъзможност да се провеждат отпадните води на всички потребители.

В област Враца 77% от населението е канализирано. На територията на Врачанска област 31 броя предприятия заустват отпадни води от собствените си кладенци Дружеството "ВиК" ООД гр. Враца поддържа и експлоатира канализация в шест населени места, както следва:

1.гр.Враца -88,4 км
2. гр. Мездра - 24,0 км
3. гр. Роман - 5,0 км
4. гр. Б. Слатина - 28,1 км
5. гр. Оряхово - 23,5 км
6. гр. Козлодуй - 44,6 км

Канализационната мрежа отвежда, както отпадъчните води на абонатите водоснабдени с питейна вода подавана от “ВиК” ООД – Враца, така и на абонатите със собствени водоизточници. На територията на Врачанска област 31 предприятия заустват отпадъчните си води в обществената канализационна мрежа. Основната технологична схема осигурява механично и биологично третиране на отпадъчните води и съвместна обработка на първичните и уплътнените предварително излишни активни утайки.

Ограничените водни ресурси в областта налагат опазването им от замръсяване, като първостепенно условие за най-рационалното използване на питейно-битовите ресурси в терасите на реките – Дунав, Огоста, Скът, Искър, Ботуня, Дъбника и Вртешница.

Вложени инвестиции за развитие на ВиК инфраструктурата

Имайки предвид че, както е споменато по-горе водоснабдителните системи, обслужващи населението от около 200 хиляди жители от Врачанска област, имат обща дължина от 2 855 км и са включени външни водопроводи – 944 421метра, от които PVC – 4 820 метра, полиетилен – 9283 метра, етернит – 711 461 метра, стомана и чугун – 217 152 метра и поцинковани водопроводи – 1 705 метра за периода 2005-2008г. по отношение на подобряване на ВиК инфраструктурата в областта са инвестирани средства за изграждане и подмяна на водопроводи с РЕ тръби **с обща дължина 118 537,6 м.**

Справка за **изградените и подменени водопроводи с РЕ тръби 2006 -2008г.**

Години	**Общо за област Враца**
2006	45747.5
2007	48892.2
2008	23897.9
ОБЩО	118537.6

Направеният анализ за състоянието на сектора В и К дава възможност да се направят следните основни изводи:

- Водните ресурси, формиращи се на територията на областта, като цяло са достатъчни да обезпечат нормалното водоснабдяване на населените места. За доставяне до потребителите на вода с питейни качества и в количества, определени с нормите за водоснабдяване е необходимо значително да се подобри управлението на водоснабдителните и канализационните системи и да се стимулират всички действия, водещи до рационалното и икономично използване на водите.
- Въпреки високата степен на изграденост на водоснабдителните системи в населените места, по-голямата част от тях - над 88% са изградени от азбестоциментови и стоманени тръби в периода 1960-1980г. Това прави тези системи морално и физически амортизирани, с висока аварийност, ниска ефективност при експлоатацията им и високи загуби.
- Макар и малко на брой, все още има не водоснабдени или частично водоснабдени населени места. Повечето от тях са разположени в планински и предпланински местности и са с малък брой жители. Това изисква изграждане на някои водоснабдителни системи с висока капиталоемкост и ниска степен на възвращаемост на разходите. Съществуват голям брой започнати и незавършени обекти, които са финансирани със средства на държавния или общинските бюджети.
- В месеците на маловодие голям брой селища с изградени водоснабдителни системи без регулиращи обеми имат ограничение във водоснабдяването и не получават вода през цялото денонощие. В зависимост от влажността на годината и състоянието на водоизточниците с режим на водоснабдяване през летните месеци са от 10 до 25% от жителите на страната.
- Подобно е и състоянието на изградените канализационни системи на населените места. По-голямата част от тях са изграждани в периода 1960-1970г. Над 20%

от тях са амортизирани и се нуждаят от реконструкция. Част от тях не са оразмерени да проведат всички води на потребителите и се нуждаят от разширение и подмяна.

- За подобряване качеството на повърхностните води е необходимо да се изградят пречиствателни станции за отпадъчни води в голям брой населени места.

В съответствие с Мерките за околна среда на ЕС, във връзка с Директивите за питейната и градска водаи подобряване на водоснабдителната мрежа, колекторната мрежа за отпадни води и за пречиствателната станция за отпадни води, Община Враца има изготвен и одобрен проект за интегрирания воден цикъл на гр. Враца. Това е първия голям проект в сектор "Околна среда". Финансирането е осигурено от Оперативна програма "Околна среда", като 98 818 893млн. лева са от Кохезионния фонд, 24 707 722млн. лева са от Държавния бюджет и 12 849 672млн. лева заем от Международни финансови институции. Съгласно Регламент 1083/2006 на ЕК, всеки проект на сойност над 25млн. евро следва да получи одобрение от комисията, след като премине етапа на оценка на национално ниво. В проекта са вкючени реконструкция, разширение и модернизация на 150 километра водоснабдителна, канализационна и колекторна мрежа, както и пълно обновяване на съществуващата пречиствателна станция. Към март 2010 г. Проекта е на етап изготвяне на тръжна документация за фирмите, които желаят да участват в процедурите за определянето на изпълнител на проекта за изграждането на интегрирания воден цикъл на гр. Враца.

ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ

Устойчивото развитие на област Враца може да се постигне само ако икономическите и социални дейности, осъществявани от хората са изключително съобразени с опазване на околната среда и съхраняване на природата за бъдещите поколения.

4. ОКОЛНА СРЕДА И ОСНОВНИ КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

4.1.ВЪЗДУХ

За качество на атмосферния въздух в област Враца се следят следните индикатори:

Финни прахови частици - Не са регистрирани превишения на концентрациите на ФПЧ. Само в град Враца при норма 40 мкг/м3/ те достигат 95 мкг/м3/, което се дължи основно на използваните горива за отопление в битовия сектор и некачествени пътни настилки.

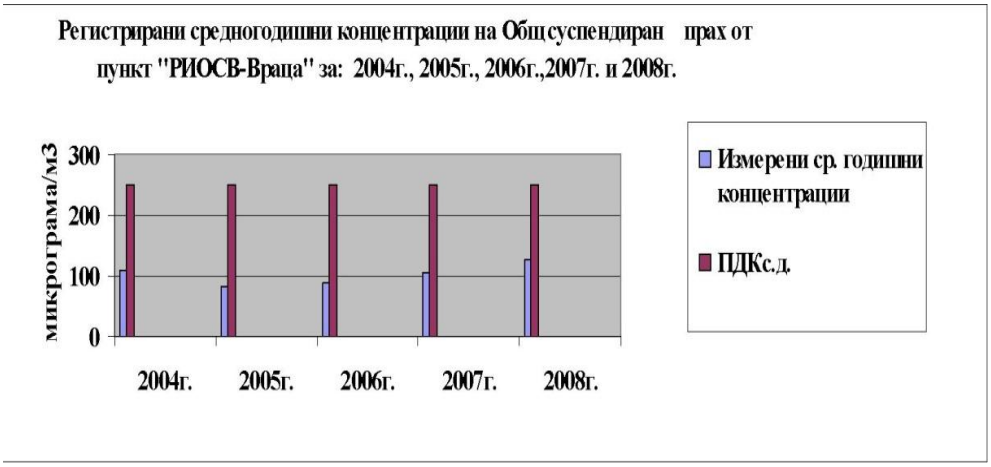

Серен диоксид – Основни източници са химическата промишленост и процесите на изгаряне на: твърди и течни горива с високо сярно съдържание, което за твърдите горива достига до 3,9%, а при течните варира от 0,2 до 3,5%. Серният диоксид и азотните оксиди са основните компоненти на киселинните дъждове. Няма регистрирани превишения на СДН по този показател.

Азотен диоксид - основни източници са горивните процеси в индустрията и моторните превозни средства. Образува се и в почвата вследствие действието на микроорганизмите. Взаимодействието му с въглеводородите /от парите на бензина и метана/ води до образуването на т. нар. смог. Няма регистрирани превишения за превишения на СДН от АИС-Враца.

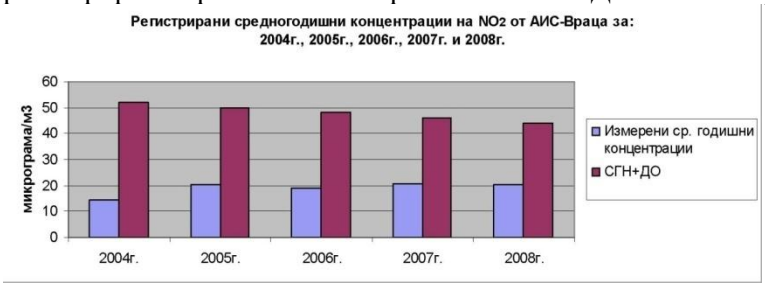

Сяроводород - основен източник е химическата промишленост. В природата големи количества се образуват при процеси на биологично разлагане. Няма регистриране превишения на СДН.

Амоняк - Основните източници са: производството на химични продукти /азотни торове/, селскостопанската дейност и депонирането на отпадъци. Основният източник на амоняк в атмосферния въздух на гр. Враца– "Химко"АД е с преустановена производствена дейност от м. септември 2002г. Няма регистрирани превишения на СДН.

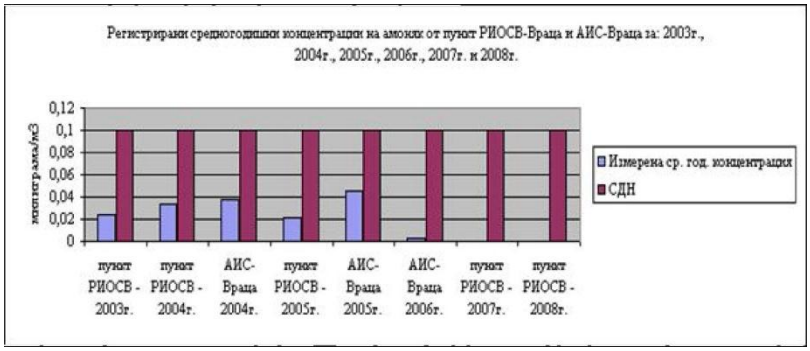

Въглероден оксид- Основни източници са: битовото отопление на твърди горива, транспорта, горивните процеси в индустрията и горските пожари. Няма регистрирани превишения на СДН по показателя.

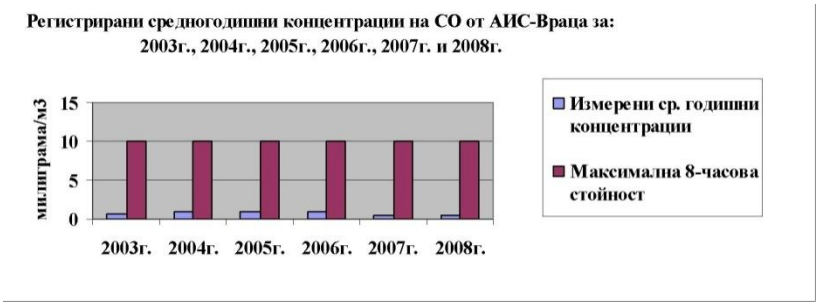

Изводи:

Промишлената дейност в региона е силно ограничена и не води до сериозно замърсяване на атмосферния въздух. Регистрираните наднормени концентрации на ФПЧ10 на територията на гр. Враца, както в предходни години се дължат основно на използваните горива през отоплителния сезон в битовия сектор и замърсените и некачествени пътни настилки.

4.2.ВОДА

Повърхности води

Водните ресурси са използваемата част от природните води на определена територия в зададен интервал от време. Формират се предимно от валежите и се проявяват като повърхностни и подземни води. Реките и водните обекти в област Враца спадат към Черноморския водосборен басейн, Дунавска подобласт. Разпределението на сумарния речен отток през годината е с преобладаващо участие в него на реките от Дунавския район. При реките водния поток се формира от разтопяването на снеговете - 50-70%, а останалото количество – от есенните или пролетните дъждове.

Основен дял на повърхностните води се пада на реките. В област Враца са обособени поречията на три реки: р.Огоста, р.Искър и р.Дунав.

Отточна област на реки вливащи се директно в р.Дунав	
Наименование	**Площ на водосборния басейн(км2)**
Скът	1074
Огоста	3157
Искър	8746

При контрол на качествения състав на водоприемниците в района на Област Враца се забелязва тенденция към задържане и подобряване състоянието на водите. Замърсяването на повърхностните води е широко разпространено в земеделските и градски райони и се характеризира с комплексно замърсяване с биогенни елементи (азот и фосфор), някои тежки метали, органични замърсители и други.

В област Враца има изградена и функционира една Градска пречиствателна станция за отпадъчни води в гр. Враца. Град Враца е с по-голяма степен на изграденост на канализационната система (около 88%) и проектния капацитет на станцията е недостатъчен да поеме цялото количество формирани отпадъчни води. Освен това ГПСОВ-Враца е морално и физически остаряла и се нуждае от разширение и реконструкция, което е една от причините за неефективната работа на станцията. Община Враца има изготвен проект за интегрирания воден цикъл на гр. Враца, който вече е на фаза одобряване от ЕК в Брюксел. В проекта са включени пълна подмяна на остарялата водопроводна мрежа в града, довършване на канализацията в някои квартали, реконструкция на магистралния водопровод от язовир "Сречeнска бара" и разширяване капацитета на пречиствателната станция за отпадни води.

Наименование на изпълнявания проект	**Въведен ли е обектът или етап от него в експлоатация**
"Канализация ул. "Христо Смирненски" Ф300 РЕ", гр. Враца	Въведен в експлоатация
"Канализация ул. "Вратцата" Ф300 РЕ", гр. Враца	Въведен в експлоатация
"Канализация ул. "Мито Цветков" Ф300 РЕ", гр. Враца	Въведен в експлоатация

ОПАЗВАНЕ НА ЧИСТОТАТА НА ВОДИТЕ ПО ОБЩИНИ

<u>Община Бяла Слатина</u>

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	Водоприемник	Поречие
"Вега Стар" ЕООД, гр.Бяла	р.Скът	р. Огоста
"ВиК" ООД, гр.Враца-градска канализация Б.Слатина	р.Скът	р. Огоста

“Гарант” АД, гр.Бяла Слатина	р.Скът	р. Огоста
ЕТ”Хороскоп”, гр.Бяла Слатина	р.Скът	р. Огоста

Отпадъчни води на “ВиК” ООД-гр. Враца за градска канализация в гр. Бяла Слатина се заустват в р. Скът.

При контрол са установени завишения по показателите “азот”, “фосфор”, “БПК5” и др., причина, за което е липсата на градска пречиствателна станция.

Изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

№	Наименование на проекта	Етап на изпълнение на проекта към настоящия момент
1	Канализация профил 101 ул.”Акация”	Въведен в експлоатация
2	Канализация профил 81 ул.”Цар Асен”	Въведен в експлоатация
3	Канализация профил 63 и 87-б	Въведен в експлоатация
4	Главен канализационен клон-колектор IVa	Въведен в експлоатация
5	Колектор III	Въведен в експлоатация
6	Колектор IVa и профили № 66, 67, 127, 131, 132, 133, 134	Предстои въвеждане в експлоатация
7	Канализация ул.”Страхил Войвода”	Предстои въвеждане в експлоатация
8.	Реконструкция на селищна водопроводна мрежа, с. Търнава (вътрешна)	Въведен в експлоатация
9.	Реконструкция на селищна водопроводна мрежа, с. Попица (вътрешна)	Въведен в експлоатация
10.	Реконструкция на водопроводна мрежа, ул.”Ст.Караджа и ул.”Крайбрежна”	Въведен в експлоатация
11.	Допълнително водоснабдяване с.Търнава от ш.к №2 и реконструкция на съпътстващиводопроводи (външно възстановяване)	Предстои въвеждане в експлоатация

Община Мизия

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	Водоприемник	Поречие
РДТБО Оряхово-Мизия, гр.Мизия	Дере ”Тачов дол”	р.Огоста
“Завод за хартия” АД, гр.Мизия	р.Скът	р. Огоста

В гр. Мизия няма изградена градска канализация, а само частични клонове по отделни улици. Общината има изготвени проекти, с които кандидатства за финансиране по различни национални програми.

Изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

Наименование на изпълнявания проект	**Въведен ли е обектът или етап от него в експлоатация**
"Дъждовно-дренажна канализация кв. "Ново село", ул. "Милин камък", гр. Мизия	Предстои въвеждане в експлоатация
Проектиране и изграждане на водопроводи и пречиствателна станция запитейна вода в гр.	2009-2013
Проектиране, изграждане и реконструкция на водопроводна мрежа в с. Крушовица, с. Софрониево, с. Липница	2009-2013

Община Криводол

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	**Водоприемник**	**Поречие**
"Строител-Криводол", гр. Криводол	р. Ботуня	р. Огоста

Община Криводол е със слабо развита промишлена дейност и по тази причина основен дял на заустваните отпадъчни води се пада на домакинствата (битово-фекални отпадъчни води) и на животновъдните стопанства и селското стопанство.

Град Криводол е един от най-слабо канализираните в област Враца. През последните години усилено се работи по проектиране и изграждане на канализационна мрежа в централна градска част, чрез финансиране по различни програми и основно със средства от Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС).

Изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

Наименование на изпълнявания проект	**Въведен ли е обектът или етап от него в експлоатация**
Изграждане на битова и дъждовна канализация градска част, гр. Криводол	В процес на изграждане
Изграждане на селищна канализация и главен канализационен колектор на с. Пудрия	В процес на изграждане

Община Мездра

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	**Водоприемник**	**Поречие**
"ВиК" ООД-Враца-градска канализация Мездра	р.Върбешка	р.Искър
"Хемус М" АД, гр.Мездра	р.Искър	р.Искър
"Инертстрой Калето"АД, гр.Мездра	р.Искър	р.Искър
"Техкерамика М" АД, гр.Мездра	р.Боденска	р.Искър

"Стройкерамика" АД-Мездра-цех гр.Мездра	р.Боденска	р.Искър

Град Мездра е с най-голяма степен на изграденост на градската канализация в община Враца, но и тук основен проблем остава липсата на селищна пречиствателна станция, което е причина за регистрираните наднормени концентрации на "азот", "фосфор" и "БПК". Градът е включен в националната програма за приоритетно изграждане на градски пречиствателни станции за отпадъчни води за населени места над 10 000 еквивалентни жители в Република България.

В община Мездра няма изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

Община Козлодуй

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	Водоприемник	Поречие
АЕЦ"Козлодуй", гр.Козлодуй	р.Дунав	р.Дунав
"ВиК" ООД, гр.Враца-градска канализация Козлодуй	р.Дунав	р.Дунав

Съгласно програмата на "АЕЦ-Козлодуй" ЕАД за собствен нерадиационен мониторинг на повърхностните, подземните и отпадъчни води на и около площадката на фирмата, чрез сключен договор с Регионална лаборатория-Враца редовно се следят контролните индикатори. Отпадъчните води от АЕЦ "Козлодуй", са 70.8 % от общото количество на отпадъчните води за Дунавския басейн и 36.5 % от общата годишна маса за цялата страна. Редовно е извършван анализ на показателя обща бета - активност на проби от отпадъчните води на АЕЦ-Козлодуй, при което не са установени наднормени стойности.

Степента на изграденост на канализацията на гр.Козлодуй е 80% и градът е включен в националната програма за приоритетно изграждане на градски пречиствателни станции за отпадъчни води за населени места над 10 000 еквивалентни жители в Република България.

Изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

Наименование на изпълнявания проект	Въведен ли е обектът или етап от него в експлоатация
"Градска пречиствателна станция за отпадъчни води", гр. Козлодуй	Не е въведен в експлоатация
"Канализация по улиците "Хр. Ботев" и "Радецки" в участъка от бл. 32 до пристанището", гр. Козлодуй	Не е въведен в експлоатация

Община Оряхово

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	Водоприемник	Поречие
"ВиК" ООД, гр.Враца-градска канализация Оряхово	р.Дунав	р.Дунав
Фериботен комплекс, гр.Оряхово	р.Дунав	р.Дунав
Общински паркинг, гр.Оряхово	р.Дунав	р.Дунав

Град Оряхово е с ниска степен на изграденост на канализацията, но през годината са изградени няколко канализационни клона, основно със средства отпуснати от Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда /ПУДООС/.

Изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води

Наименование на изпълнявания проект	Въведен ли е обектът или етап от него в експлоатация
"Отвеждащ колектор и канализация "Ромски квартал – зона Оряхово юг"	Не е въведен в експлоатация

Община Роман

Точкови източници на замърсяване, заустващи в повърхностни водни обекти

Източник на отпадъчни води	Водоприемник	Поречие
"ВиК" ООД, гр.Враца-градска канализация Роман	р. Малък Искър	р.Искър
"Метизи" АД, гр.Роман	р. Искър	р.Искър
Автостопанство, гр.Роман	р. Малък Искър	р.Искър
Белодробна болница, гр.Роман	р. Искър	р.Искър

От градовете във Врачанска област, които имат в някаква степен изградена канализация и дружество "ВиК" - Враца я експлоатира, гр. Роман е с най-ниска степен канализираност.

Изпълнение на инфраструктурни проекти за изграждане и развитие на необходимата инфраструктура за събиране, пречистване и отвеждане на отпадъчните води.

Наименование на изпълнявания проект	Въведен ли е обектът или етап от него в експлоатация
"Реконструкция на част от водопроводна мрежа на с. Долна Бешовица, общ. Роман между ОК 122-112 и ОК 86-71", с. Долна Бешовица	Не е въведен в експлоатация
"Изграждане на вътрешна водопроводна мрежа с. Караш - II-ри етап.", с. Караш, общ. Роман	Не е въведен в експлоатация
"Изграждане канализация гр. Роман - I-ви етап", гр. Роман	Не е въведен в експлоатация

В заключение може да се каже, че основен източник на замърсяване на повърхностните води са отпадъчните води от селищните канализации. Докато водоснабдителната инфраструктура е сравнително добре развита и централизираното водоснабдяване обхваща 98% от населението, то канализационното стопанство, като мрежа и особено като селищни пречиствателни станции е много слабо развито. Градовете Враца, Мездра и Козлодуй са с по-голям процент на изграденост на канализационните мрежи, а Бяла Слатина, Оряхово и Роман са по-слабо канализирани. Работи се по проектиране и изграждане на канализационни мрежи в общини Криводол, Оряхово и Мизия чрез финансиране по различни програми.

Забелязва се активиране на общините по отношение на изграждане на канализационни системи на населените места.

Приоритетна визия в областта на опазване чистотата на водоприемниците в областта е изграждането на ГПСОВ на градовете с население над 10 000 еквивалентни жители до 2010 г. В тази насока се изпълняват следните етапни програми за развитие:

- "ВиК" ООД - Враца "Програма за доизграждане на канализационната мрежа по населени места".
- Национална програма за приоритетно изграждане на градски пречиствателни станции за отпадъчни води за населени места над 10 000 еквивалентни жители в Република България. В програмата от област Враца са включени градовете Враца, Мездра и Козлодуй.

Липсата на локално пречистване на част от промишлените води, включени в градската мрежа създава много проблеми. Изграждането на локални пречиствателни станции е приоритетно за промишлени води със съдържание на тежки метали, мазнини, нефтопродукти, токсични

вещества и др. Това ще подобри работата и на градските пречиствателни станции, като ще се облекчи механичното и биологичното пречистване.

Подземни води

Втората група води, формиращи хидропотенциала на област Враца, е групата на подземните води. Факторите обуславящи характера на подземните води са от различно естество: географски - климат, релеф, почвена и растителна обвивка; геоложки и хидрогеоложки - състав на скалите, тектонски строеж; антропогенни - резултат от човешката дейност.

Главния фактор определящ степента и характера на замърсеност на подземните води е антропогенната дейност. По-често срещаните замърсяващи вещества са: амоняк, нитрати, нитрити, хлориди, метали. Основните източници на замърсяване на подземните води са замърсените повърхностни води и особено при напояване с тях, наторяване с изкуствени торове, използване на пестициди за растителна защита, непречистените битово-фекални води и водите от животновъдните ферми.

Като цяло се налага изводът, че обектите, намиращи се на територията на област Враца, потенциални замърсители на подземните води не оказват съществено влияние върху техният състав и характер. Биогенните замърсители - нитрати, нитрити и др. се внасят в подземните води чрез непречистените битово-фекални води, водите от животновъдните ферми и дъждовните води от наторяваните земеделкси площи. Наличието на биологични и органични компоненти в подземните води не винаги е признак за замърсяване и понякога тези компоненти имат минерален произход. Съдържанието на желязо в повечето случаи има естествен произход, но една от причините за наднормените стойности са материалите използвани за направата на водовземните съоръжения.

4.3.ПОЧВИ

По своят характер и тип, почвите в област Враца са разнообразни, като определящ за почвообразователния процес е релефът и типичната за него растителност.Критериите за

определяне на пригодността на земеделските земи на територията на област Враца са подпочвени /почвообразуващи материали, подпочвени води и др./ почвени, орографски, климатични и т. н. Те определят агроекологичния потенциал за чернозем, отличаващ се с голяма плътност, дълбок орен слой и значително съдържание на органично вещество и калциеви карбонати около поречието на р. Дунав, излужен чернозем в района на община Бяла Слатина, оподзолен чернозем на територията на община Борован. В предпланинската част на областта преобладават кафявите горски почви с рендзини, а по поречията на реките Искър, Малък Искър, Вертешница, Ботуня и Скът са разпространени наносните алувиално-ливадни почви. Характерно за тях, е отглеждане на земеделските култури. Видът на почвите в посока север юг е карбонатенче се преовлажняват през пролетния сезон и началото на лятото, като това води до вкисляване на почвената реакция. В планинската част на област Враца, масово разпространените почви са светлосивите горски

(псевдоподзолистите). Същите са се образували под въздействие на планинския климат и горската растителност. Най-разпространени са черноземните почви, следвани от сивите горски почви, кафявите-горски и планинско ливадните. Разработената в НИПА "Н. Пушкаров" -"Карта на агроекологичните райони в България" помага да се визуализират почвените райони и на тази база да се определят най-подходящите култури за производство.

Опазване на почвата от замърсяване

Почвата е горният пласт от земната кора, на който е присъщо свойството плодородие и по което той се отличава от основната скала. В резултат на своето плодородие, почвата осигурява всички необходими условия (усвоими хранителни вещества, вода, въздух, топлина) за растежа, развитието и продуктивността на растенията. Опазването на почвата и устойчивото използване на почвените ресурси зависи от прилагането на подходящи системи за земеползване, правилната обработка, намаляване на обезлесяването и горските пожари, състоянието на растителната покривка и времето, през което почвата е защитена от растителност.

За наблюдение и контрол качеството на почвите в Област Враца е създадена организация за провеждане на мониторингова дейност от РИОСВ Враца.

Замърсяване на почвата с тежки метали и металоиди

Промените в икономиката и селското стопанство и засиления екологичен контрол върху работещите промишлени производства водят до значително намаляване на натоварването на почвите за земеделско ползване с тежки метали и арсен и затова липсва установено наднормено съдържание на тежки метали. Това се дължи на воденето от земеделските производители и арендатори на добри земеделски практики, използването на съвременна техника за обработка на земеделските земи, правилна употреба на препарати за растителна защита и опазване на почвата от химическо замърсяване и пестициди.

Замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители

Един от потенциалните източници за локални почвени зъмърсявания са складовете за съхранение на негодни и залежали пестициди и във връзка с това е изградена база данни, която съдържа информация относно тяхното състояние.

В сравнение с предходните години, броя на складовете на територията на област Враца е намален на 7 бр. Все по-рядко се констатират злоупотреби по отношение състоянието на складовете.

За обезвреждането на остатъчните количества пестициди, намиращи се на територията на област Враца, Областна администрация Враца реализира проект, финансиран от ПУДООС. Изпълнител по проекта беше "БалБок Инженеринг" АД гр. София. Количеството продукти с изтекъл срок на годност е съхранено в 60 бр. "Б-Б" куба, разположени на РД за неопасни отпадъци в общ.Оряхово.

Устойчиво замърсяване на почви от остатъчни количества пестициди не се наблюдава на контролираните места.

Ерозия на почвата

Ерозията на почвата е явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени и/или антропогенни процеси. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние върху функциите на почвата, както в мястото на проявлението на ерозията, така и върху прилежащите територии. Ерозията води до намаляване на дълбочината на коренообитаемия слой, количеството на хранителните елементи и запасите на почвена влага, изчерпване на филтриращия и буферния капацитет на почвата, намаляване на съдържанието на почвено органично вещество, загуба на биоразнообразие, деградация на почвената структура, образуване на почвена кора, разпространение и акумулация на замърсители във водните течения и в зоните на акумулация на наноси.

За област Враца няма данни за засегнати от ерозия площи, както и за проведени противоерозионни мероприятия.

Вкисляване на почвите

Вкисляването на почвите е естествено протичещ процес, чийто итензитет зависи от генетична обусловеност и от атнропогенни фактори и се характеризира с понижаване на pH на

почвата, подтисната микробиологична активност и киселинна деструкция на глинестите материали. Основен фактор за вкисляването на почвите в България е едностранчивото торене с азотни торове.Успоредно с процеса на вкисляване се променя подвижността и достъпността на редица почвени елементи, които оказват пряко и косвено влияние върху системата почва – растение – човек.

Данните от наблюденията от извършения мониторинг свидетелстват за очертаване на трайна тенденция на вкисляване на почвите, в следствие тяхното повърхностно преовлажняване.

Замърсяване на почвите със строителни и битови отпадъци

Строителните отпадъци се формират от строителството, ремонта и реконструкцията на сгради и други обекти. Генерираните в региона отпадъци се събират, съхраняват, транспортират и предават: за преработка на лицензирани физически и юридически лица или за обезвреждане чрез депониране на съответните общински, градски и селски депа.

През 2008 г. има закрити 15 броя нерегламентирани сметища за отпадъци, с обща площ от 19,4 ха. Отпадъците са събрани и извозени на съответните регламентирани депа, разположени в най-близките населени места.

Изводи

По отношение на замърсяване на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е характерно, че замърсяването е с лакален характер и засяга главно мери и пасища. Проблем, остава увреждането на земеделските земи от незаконен добив на строителен материал-баластра.

4.4.ПОДЗЕМНИ БОГАТСТВА

За територията на област Враца находищата на подземни богатства са 19, ползващи 13 депа и хранилища и съответно 10 предприятия.

Хвостохранилище "Елисейна" е категоризирано като депо много висок риск. През 2005 г. в изпълнение на ПМС 140 от 1992 г. беше изготвен проект "Хвостохранилище Елисейна - изследвания за устойчивост и технологични решения за консервация и рекултивация". В резултат на падналите проливни дъждове и приижданието на р.Искър през месец март настъпиха промени в геометрията и площта на терените до реката, част от които бяха обрушени и отнесени от високата вълна, което наложи преработване на проекта. Същият е одобрен за финансиране със средства от републиканския бюджет и неговото изпълнение се извърши през 2008 г.

Хвостохранилище "Лютаджик" е закрито, изпълнен е проект за рекултивация и редовно се извършва обследване на техническото му и експлоатационно състояние. Констатирано е добро състояние на хвостохранилището и не е регистрирано негативно влияние върху околната среда в резултат на извършен мониторинг от РИОСВ Враца.

4.5. ОТПАДЪЦИ

Съгласно Националната програма за управление на отпадъците (2003 - 2007) за област Враца бяха предвидени две регинални депа за обезвреждане на битови отпадъци.

- **Регионално депо за твърди битови отпадъци (РДТБО) - Враца - Мездра**.

Депото се експлоатира от м. октомври 2000 год. и е предназначено за събиране на битовите отпадъци от всички населени места на общините Враца и Мездра.

- **Регионално депо за санитарно депониране на ТБО от общините Оряхово, Мизия и Козлодуй** с последващо включване на общините - Хайредин, Борован и Бяла Слатина. Експлоатацията на депото е от 20.09.2005 г.
- **Община Криводол извозва отпадъците си на Регионалното депо за ТБО Монтана.** Експлоатацията на депото започна от началото на 2006 год. За 2008 год. количеството на извозените и депонирани отпадъци от Община Криводол е 897 тона
- **Общин Роман ще ползва Регионалното депо за ТБО - Луковит.** Предвидено е основната площадка да бъде/320 дка/ в местноста Добрин дол, Община Луковит. За алтернативна площадка /150 дка/ е избран район между селата Тодоричане и Дъбен, Община Луковит. Състоянието на сметосъбирането и сметоизвозването на битови отпадъци в региона за 2008 год. е както следва.

Общини	Насе-лени места	брой жители	образувани БО, в тона		население обхванато от орг.сметосъбиране	% обхванато население
			2007	2008		
Бороване	5	6 641	400	400	3 520	53
Бяла Слатина	15	31 626	13 207	11 341	22 138	70
Враца	23	88 645	15 956	16 609	88 645	100
Козлодуй	5	25 109	9 185	11 738	20 087	80
Криводол	15	11 027	622	896,5	7 473	68
Мездра	28	25 501	4 154	4 572	25 501	100
Мизия	6	9 398	1 810	1 668	7 988	85
Оряхово	7	15 429	2 639	2 367	14 200	92
Роман	13	7 533	4 481	4 280	3 765	49
Хайредин	6	6 330	75	75	-	0
Общо:	**123**	**227 239**	**52 529**	**53 946,5**	**193 317**	**85**

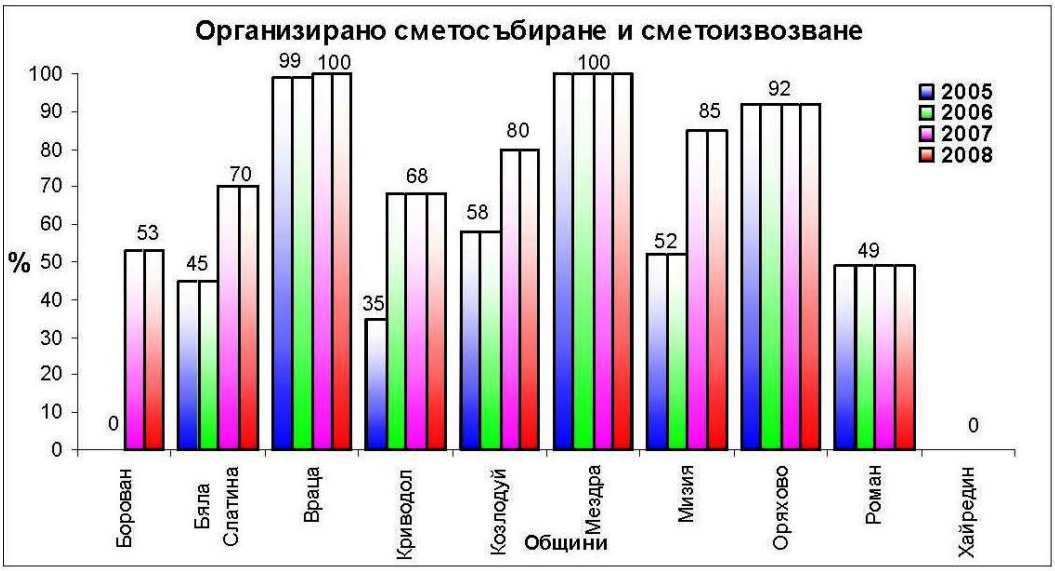

Строителни отпадъци.

Строителните отпадъци се формират от строителството, ремонта и реконструкцията на сгради и други обекти. На територията на област Враца има две депа за строителни отпадъци: депото на община Враца и депото на община Мездра. Всички останали общини депонират генерираните минимални количества строителни отпадъци на депата за битови отпадъци. Общото количество строителни отпадъци се увеличава в резултат на благоустройство и модернизация на населените места.

Производствени и опасни отпадъци.

На територията на област Враца обектите генериращи отпадъци и притежаващи разрешителни имат разработени програми за управление на отпадъците и водят отчетност на количествата образувани отпадъци. Здравните заведения в региона имат разрешителни за дейности с болнични отпадъци, представили са програми за управление на отпадъци. На територията на област Враца са регистрирани 3 депа за производствени и опасни отпадъци /АЕЦ-Козлодуй, ТП "Химснерго", "Метизи" АД/.

Опаковки и отпадъци от опаковки

Най често използваните материали за производство на опаковки и опаковане на стоки са хартия и картон, пластмаси, стъкло, алуминий, метали, дърво, текстил, композитни материали. В населенит места се поставят контейнери за разделно събиране на отпадъците.

Изводи:

Всички общини от региона имат разработени и приети на заседания на Общинските съвети Програми по опазване на околната среда и Общински планове за развитие, в които са разработени краткосрочни и дългосрочни планове за действие в областта на управлението на отпадъците.

Налице е все по-активно участие на общинските администрации в разработване на проекти с екологична насоченост. Особено внимание се обръща на усъвършенстване системата за организирано сметосъбиране и сметозвозване, въвеждане на разделно събиране на отпадъци от опаковки.

Наред с положителните тенденции се наблюдават и доста нерешени проблеми, а именно никакви действия от страна на общините по отношение другите отпадъчни потоци – отработени масла, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, излезли от употреба МПС, негодни за употреба луминисцентни лампи и батерии. Годишните отчети по програмите за опазване на околната среда се изготвят повърхностно и непълно. В повечето случай не се приемат на заседания на общинските съвети.

Наблюдава се нежелание от страна на кметовете на общини да ползват изградените регионални депа за битови отпадъци. Като главна причина се посочват високите транспортни разходи. От друга страна обаче, не се прави нищо по отношение намаляване количеството на отпадъците, който се транспортират до РДТБО, чрез въвеждане на сепариране и компостиране на градинските и животински отпадъци, генерирани на територията на съответната община.

4.6.ШУМ

Шумът представлява звукова вълна уловима от човека в честоти от 16Н2 до 20000Н2. Комбинираното въздействие на източниците на шум определят акустичното състояние в даден район. Като основен фактор за шумово замърсяване може да се приеме автомобилният транспорт и в по-малка степен - железопътният транспорт и промишлените предприятия. В населените места автомобилният трафик в комбинация със състоянието на пътната настилка, допълнително натоварва акустичната среда.

Изводи: Установено е, вследствие на извършените от страна на РИОСВ-Враца контролни замервания на източници на промишлен шум в околната среда, че измерените стойности не надвишават граничните стойрости.

4.7.РАДИАЦИОНЕН КОНТРОЛ

На територията на област Враца се намира АЕЦ Козлодуй, което изисква редовен и прецизен контрол на всички компоненти на околната среда, включвайки и наблюдение на радиационните показатели. Ефективната еквивалентна доза на населението, създадена от природни източници на йонизиращо лъчение във всеки конкретен пункт от земната повърхност се дължи основно на:

- концентрацията на радон във въздуха - 54%
- космическа радиация - 16%
- съдържание на калий (К-40) в елементите на околната среда - 13%
- други естествени източници на радиация - 17%

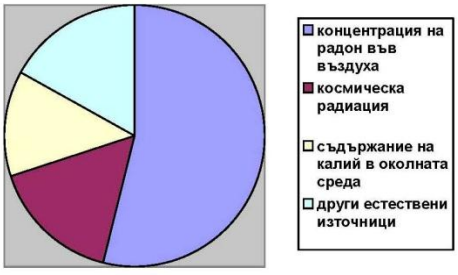

Естествените радионуклиди на уран, радий, торий и продуктите на техния разпад, радиоактивните нуклиди на калий, рубидий, и др. имат широко разпространение в земната кора. В резултат на човешката дейност е налице допълнително обогатяване на елементите на околната среда с естествени и техногенни радионуклиди. На територията на Област Враца се осъществява непрекъснат и периодичен контрол на радиационната обстановка по показателите от РИОСВ-Враца по показатели:

- съдържание на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух [mBq/m3] - осъществява се с автоматично набиране на аерозолни проби върху въздушни филтри - 22 броя от стационарната станция на РЛ-128 Враца към ИАОС-София. При направеният гама - спектрометричен анализ за определяне обемната специфична активност не са регистрирани превишения на редногодишните концентрации на радионуклиди във въздуха

-обща бета радиоактивност на води [Bq/l] - В тридесеткилометровата зона около АЕЦ "Козлодуй" в девет пункта ежемесечно е извършван мониторинг. Контролът на водите на река Дунав и на отпадните води от АЕЦ"Козлодуй" показва, че радиологичните характеристики на реката не се изменят от дейността на централата. Този извод може да бъде направен въз основа на взети от РЛ-Враца към ИАОС-София проби, от повърхностни и отпадъчни води на АЕЦ "Козлодуй", както и от река Дунав преди и след централата.

	Януар.	Февр.	мар	Апр.	Май	Юни	Юли	Авг	Септ.	Окт.	Ноем	Дек.
р. Дунав-	0,073	0,051	0,0	0,072	0,084	0,074	0,071	0,080	0,067	0,078	0,093	0,076
АЕЦ-подводящ	0,082	0,069	0,084	0.068	0,089	0,080	0,067	0,079	0,073	0,100	0,072	0,099
АЕЦ-	0,083	0,070	0,0	0,086	0,080	0,081	0,075	0,073	0,088	0,082	0,111	0,049
р. Дунав -	0,085	0,101	0,0	0,077	0,075	0,081	0,073	0,073	0,081	0,094	0,083	0,076
норма	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75	0,75

Веднъж годишно с анализират подземните води от пунктовете в с. Хайредин, гр. Оряхово, гр. Враца. Резултатите от анализите показват тенденция за трайно задържане на измерените стойности под допустимите норми.

По общини обектите потенциални замърсители в радиационно отношение са следните:

За община Враца е хвостохранилище "Лютаджик". Измерените стойности на мощност на еквивалентната доза са в границите от 0.12 до 0.15 микросиверта/час. Естествените стойности за територията на страната са до 0.40 микросиверта/час. В общините Борован, Бяла Слатина, Криводол, Мездра и Роман няма обекти потенциални замърсители.

За община Козлодуй потенциален замърсител е АЕЦ "Козлодуй". На територията на общината са определени пет мониторингови пункта, от които веднъж на тримесечие се набира почвена проба и се измерва гама-фон, два пункта за тримесечно пробонабиране на дънни утайки, осем пункта, от които на полугодие се вземат проби от повърхностни води. Измерените стойности на мощност на еквивалентната доза са в границите от 0.13 до 0.25 микросиверта/час. Естествените стойности за територията на страната са до 0.40 микросиверта/час.

Общините Мизия, Оряхово и Хайредин са разположени в тридесет километровата зона около АЕЦ "Козлодуй". Измерените стойности на мощност на еквивалентната доза са в границите от 0.12 до 0.22 микросиверта/час. Естествените стойности за територията на страната са до 0.40 микросиверта/час.

Изводи: Радиационните показатели са в границите на характерните естествени стойности за страната, а естествените и техногенни радионуклиди са в рамките на фоновите или пределно допустими стойности.

4.8. ЗАЩИТЕНИТЕ ТЕРИТОРИИ

В Област Враца има следните категории защитени територии: резерват - 1 бр., природен парк - 1 бр., защитени местности - 13 бр., природни забележителности - 11 бр.

Резерватните територии представляват особен интерес от гледна точка на природозащитата и устойчивото управление на природните ресурси. В особена степен това важи за резерватите със строг режим на опазване, където се допуска само ограничено човешко влияние. Поради тази причина в този тип защитени територии екосистемните процеси следват естествения си ход, а самите резервати се явяват своего рода генбанки, съхраняващи присъщото им растително разнообразие и растителни ресурси. Резерват "Врачански карст" заема част от територията на Врачанската планина. Обявен е с цел да се запазят интересните геоморфологични образования,

като кари, карни полета, големи и малки вртопи, валози, ували, пещери, карстови долове и уникалната пещерна фауна и реликтни видове. Резерватът от 2001г. се стопанисва от РИОСВ - Враца. В неговите граници се намират и едни от най-интересните пещери и пропасти в България - повече от 600. Пещерите са природни чудеса на света, а уникалната им подземна красота е сътворявана в продължение на милиони години. По-голямата част от защитените територии е покрита с карбонатни скали от триаски и юрски варовици, напукани по всички възможни посоки, характерни образци на карстификация.

Природните забележителности се обявяват с цел съхраняване на характерни или забележителни обекти на неживата природа, като скални форми, земни пирамиди, пещери, понори, водопади, находища на вкаменелости.

Природните паркове са територии, включващи разнообразни екосистеми с многообразие на растителни и животински видове и на техните местообитания, с характерни и забележителни ландшафти и обекти на неживата природа, като площа трябва да е над определен минимум. На територията на област Враца се намира природен парк "Врачански Балкан". В регистрите на ШСИ /Международен съюз за защита на природата/Природен парк "Врачански Балкан" е отнесен към пета категория - защитени ландшафти и природни паркове, а резерват "Врачански карст" – първа категория научни и природни резервати.

ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ В ОБЛАСТ ВРАЦА

ОБЩИНА ВРАЦА ***(населени места: Враца, Косталево, Згориград, Челопек, Чирен, Лиляче, Веслец, Паволче,Бели Извор и Лютаджик)***

"ВРАЧАНСКИ КАРСТ" резерват 1 439 ха карст с отвеси, пещерна фауна, субмедитеранска растителност и реликти

"ВРАЧАНСКИ БАЛКАН" природен парк 28 844,80 ха карстов терен с уникално биологично и ландшафтно разнообразие

"РЕЧКА" защитена местност 94,1 ха естествено находище на редки птици и растителни видове

"ВОЛА" защитена местност 100 ха опазване на характерен ландшафт

"БОРОВ КАМЪК" защитена местност 164,4 ха вековна букова гора със семенен произход на наклонен карстов терен

"ВЕЖДАТА" защитена местност 62,6 ха находище на Келереров центрантус

"ПАДИНИТЕ" защитена местност 623 ха прекатегоризирана буферна зона на резерват "Врачански карст"

"ЛЕДЕНИКА" природна забележителност 100 ха запазване на пещерни образувания

"ПОНОРА" природна забележителност 20 ха водна пещера

"ВРАТЦАТА" природна забележителност 2 ха скален масив и ждрело на р. Лева

"БОЖИТЕ МОСТОВЕ" природна забележителност 15 ха естествен скален мост и остатък от карстова пещера

ОБЩИНА МЕЗДРА ***(населени места: Люти брод, Царевец)***

"НОВАТА ПЕЩЕРА" природна забележителност 0,5 ха пещера

"РИТЛИТЕ" природна забележителност 160 ха скални образувания

"ГОВЕДАРНИКА" природна забележителност 2,5 ха пещери с гравирани надписи и рисунки на елени

ОБЩИНА РОМАН ***(населени места: Камено поле, Кунино)***

"ЧУКЛИТЕ" природна забележителност 1 ха скални образувания

"ЧЕРВЕНИЦА" природна забележителност 3 ха скално образувание

"ГЪЛЪБАРНИКА" природна забележителност 3,5 ха пещера

"САМУИЛИЦА I и II" природна забележителност 3,5 ха пещери

ОБЩИНА КРИВОДОЛ ***(населено място: Криводол)***
"ТЕПЕТО" защитена местност 6 ха находище на червен божур

ОБЩИНА БОРОВАН
"БОРОВАНСКА МОГИЛА защитена местност 198,6 ха опазване на характерен ландшафт и останки от стара римска крепост

ОБЩИНА БЯЛА СЛАТИНА ***(населено място: Бяла Слатина)***
"КИТКАТА" защитена местност 2 ха характерен ландшафт и група от 15 броя вековни дървета космат дъб

ОБЩИНА МИЗИЯ ***(населено място: Софрониево)***
"КОРИТАТА" защитена местност 2 ха находище на червен божур и забележителен ландшафт
"ДАНЕВА МОГИЛА" защитена местност 4,9 ха характерен пейзаж с група вековни дървета

ОбЩИНА КОЗЛОДУЙ ***(населено място: Козлодуй)***
"КОЗЛОДУЙ" защитена местност 10 ха опазване на ландшафт

ОБЩИНА ОРЯХОВО ***(населено място: Селановци)***
"КОЧУМИНА" защитена местност 2,5 ха находище на водна лилия
"ГОЛА БАРА" защитена местност 2 находище на водна лилия
"КАЛУГЕРСКИ ГРЕД-ТОПОЛИТЕ" защитена местност 0,2 ха находище на Алоевиден стратиотес

4.8.1.НАТУРА 2000

Натура 2000 представлява Европейска екологична мрежа от защитени зони, изградена с цел опазване или възтановяване на природни местообитания и местообитания на видове с национално и европейско значение в естествения им район на разпространение. Натура 2000 е изградена на базата на два основни документа на ЕС, свързани с опазване на природата. Това са Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията) и Директива 79/409/ЕЕС(за птиците). Тези директиви са транспонирани в Закона за биологичното разнообразие, който урежда нейното изграждане на територията на нашата страна и контролира опазването на видовете и местообитанията , влючени в нея. На базата на двете директви се определят два вида зони: защитени зони за опазване на дивите птици и защитени зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна. В тези зони може да влизат и защитени територии, които запазват статута си определен със Закона за защитените територии, както и Корине места, Рамсарски места, флористично важни места и орнитологично важни места. Натура 2000 е първия финансов инструмент за опазване на околната среда. Окончателния списък със защитени зони по Натура 2000, одобрен от Правителството на 29.11.2007г. включва общо 342 зони - 114 зони за опазване на дивите птици и 228 зони за опазване на природните местообитания и дивата флора и фауна, което представлява 34,8 % от територията на страната.

Защитени зони по Натура 2000
на територията на област Враца

№	Защитена зона	Община(землища)

1	**“Врачански Балкан” с код: BG0000166** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията) и **код:BG0002053** по Директива 79/409/ЕЕС(за птиците)	**Враца**(земл. гр. Враца, с. Лютаджик, с. Згориград, с. Паволче и с. Челопек), **Мездра**(с**.**Очин дол, с. Елисейна, с. Зверино, и с. Люти брод) **Криводол**(с. Краводер и с. Главаци)
2	**“Карлуковски карст” с код: BG0000332** по Директива 79/409/ЕЕС(за птиците)	**Роман**(земл.с.Кунино, с.Камено поле, с. Долна Бешовица), **Мездра**(с. Г.Бешовица), **Бяла Слатина**(с. Драшан)
3	**“Златията” с код: BG0000336** по Директива 79/409/ЕЕС(за птиците)	**Козлодуй**(земл. гр. Козлодуй, с.Крива бара, с. Бутан, с. Гложене, с. Хърлец), **Хайредин**(земл. с. Хайредин, с. Манастирище и с. Михайлово) **Мизия(**земл. с. Софрониево)
4	**“Искърски пролом - Ржана” с код: BG0001042** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Мездра**(земл. с. Елисейна, с.Зли дол, с.Оселна, с. Игнатица, с. Зверино, с.Лютиброд)
5	**“Карлуково” с код: BG0001041** по Директива 92/43/ЕЕС (за местообитанията)	**Роман** (земл. с.Кунино, с.Камено поле, с. Долна Бешовица, с.Радовене), **Мездра** (земл.с. Г.Бешовица), **Бяла Слатина** (землс. Драшан)
6	**“Бебреш” с код: BG0000374** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Роман** (земл.с. Караш, с.Средни рът)
7	**“Пещера Понора**” **с код: BG0000262** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Враца** (земл.с. Чирен)
8	**“Божите мостове” с код: BG0000487** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Враца** (земл.с. Лиляче)
9	**“Остров” с код: BG0000334** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Оряхово** (земл.с. Лесковец, с. Селановци, с. Галово, с. Остров)
10	**“Козлодуйска льосова стена” с код: BG0000527** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Козлодуй**
11	**“Островска степ - Вадин” с код: BG0000528** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Оряхово** (земл. с. Остров и с. Г. Вадин)
12	**“Острови Козлодуй” с код: BG0000533** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Козлодуй** (земл.гр. Козлодуй)
13	**„Портитовци-Владимирово” с код: BG0000517** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Криводол** (земл. с. Градешница)
14	**“Река Огоста” с код: BG0000614** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Козлодуй** (земл. с. Хърлец, с. Гложене, с. Бутан, с. Крива бара), **Мизия** (землище гр. Мизия и с. Софрониево) **Оряхово**(земл.гр. Оряхово)
15	**“Река Скът” с код: BG0000508** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Мизия** (землище с. Сараево, гр. Мизия, с. Войводово, с. Крушовица, с. Липница), **Бяла Слатина** (земл. с. Галиче, с. Алтимир)

16	**“Цибър” с код: BG0000199** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Козлодуй** (земл. гр.Козлодуй)
17	**“Каленска пещера” с код: BG0000601** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Мездра** (земл. с. Кален, с.Тишевица)
18	**“Билерниците” с код: BG0000593** по Директива 92/43/ЕЕС(за местообитанията)	**Криводол** (земл. с. Ботуня)

Изводи от анализа на състоянието на околната среда може да се направят следните изводи:

Въздух

Необходимо е да се предприемат мерки за намаляване праховата замърсеност на въздуха, подобряване на пътната настилка и създаване на инструменти за намаляване на замърсеността от използваните горива на битовите потребители.

Води

1. Изграждане на инфраструктура на канализационната система в област Враца и подмяна на водопроводната инфраструктура.
2. Изграждане на пречиствателни станции за отпадни и питейни води, съобразно броя еквивалент жители.
3. Реализиране на проекта, укрепващи бреговете на реките и предотвратяващи свалачищни процеси.

Почви

1. Въвеждане на добри земеделски практики с цел предотвратяване на органично замърсяване
2. Изготвяне на програми от предприятията за предотвратяване на замърсяване на почвата и поодбряване на физическата структура и химически състав на почвения хоризонт
3. Реализиране на проекти с цел окончателно обезвреждане на остатъчните количества на пестицидите на територията на област Враца

Отпадъци

1. Разширяване на площите на регионалните депа за събиране на битови отпадъци
2. Реализиране на мерки за организиране на сметосъбирането и сметоизвозването на битови отпадъци в региона от населените места
3. Ликвидиране на локалните, нерегламентирани сметища
4. Създаване на обособени места край населените места за растителни отпадъци
5. Въвеждане на системи за разделно сметосъбиране и компостиране
6. Обособяване на места за строителни отпадъци

Шум

1. Контрол и превенция на предприятията потенциални източници на шумово замърсяване

Радиационен контрол

1. Реализиране на мерки за превенция на рискове и обучение на заинтересовани страни при възможни извънредни ситуации във връзка с радиационна опасност

Защитени територии

1. Реализиране на проекти, подобряващи достъпа до природните туристически обекти.
2. Реализиране на проекти допринасящи за съхранение на природните ресурси
3. Изготвяне на програмни документи за управление на категориите защитени местности

Актуализиран SWOT анализ

Силни страни	**Слаби страни**
• Благоприятно географско положение, Път Е-79 част от трансевропейски коридор №4 и северна граница река Дунав, част от трансевропейски транспортен коридор №7 • Наличие на транспортни обекти с национално и международно значение – Оряхово, Козлодуй • Умерено-континентален климат, подходящ за земеделие и туризъм • Разнообразен релеф и почви • Природен парк “Врачански Балкан” и резерват “Врачански карст” с богато биоразнообразие • Налична инфраструктура на 3 вида транспорт - железопътен, автомобилен и речен • Традиции в промишленото и жилищно строителство • Функциониращи неправителствени организации • Добре развита специализирана и диагностична медицинска помощ • Исторически обекти с национално значение – Мемориален комплекс “Ботев парк” и Мемориален комплекс “Ботев път”	• Лошо състояние на транспортната инфраструктура • Относително висока безработица • Лош демографски профил • Неизползван потенциал в туризма • Обезлюдяване на селата • Недостатъчно прилагани иновационни технологии в МСП и недостатъчна активност за кандидатстване по ОП „Конкурентноспособност” • Недостатъчен административен капацитет • Недостатъчно квалифицирани човешки ресурси за използване на информационните технологии • Недостатъчен опит за работа в партньорство • Амортизирана водоснабдителна инфраструктура,недостатъчно изградена канализационна мрежа и слабо развита инфраструктура за третиране на отпадни води • Ниска конкурентноспособност на малките и средни предприятия • Малък брой структуроопределящи предприятия • Технологична изостаналост на фирмите
Възможности	**Заплахи**
• Подобряване на транспортната инфраструктура • Изграждане на мост Оряхово-Бекет • Реконструкция на пристанището в Оряхово и Козлодуй • Изграждане на газопровода с.Чирен-гр.Оряхово и гр.Козлодуй • Разнообразяване на туристическите продукти и подобряване на туристическата инфраструктура	• Продължаваща световна икономическа криза • Нерешени все още проблеми с екологичните замърсявания • Високи стандарти и изисквания на ЕС • Незаинтересованост от страна на инвеститори • Неоползотворяване на средства за проекти, предоставяни от

• Оползотворяване на възможностите за използване наличните ресурси за изграждане на ВЕИ • Оползотворяване на средства от Европейските структурни фондове • Прилагане на иновационни технологии и добри практики • По-лесен достъп до европейски пазари • Предоставяне на благоприятна среда за инвестиране на чужди и местни капитали • Включване в мрежа за създаване на успешни партньорства - национални и международни • Засилване на трансграничното сътрудничество с Румъния • Използване на електронни услуги Развитие на междурегионално сътрудничество • Различни програми и форми на обучение • Възможности за прилагане на информационни технологии • Укрепване на връзките между населените места в областта	национални, европейски и други международни фондове • Силна национална и международна конкуренция • Влошаване на международното положение вследствие заплаха от терористични актове • Задълбочаване на демографския срив • Бавни темпове на технологично обновяване на фирмите

СТРАТЕГИЧЕСКА ЧАСТ

I. ВИЗИЯ ЗА ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА РАЙОНИТЕ ЗА ЦЕЛЕНАСОЧЕНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ

1. Визия за Областна стратегия за развитие

Област Враца с европейски измерения по отношение на устойчиво икономическо развитие, основано на икономика на знанието и квалифицирани човешки ресурси, конкурентно-способни предприятия и балансирано социално-икономическо развитие на територията на десетте общини.

Като необходимо условие за устойчивото икономическо развитие е повишаването **на образователния и професионален потенциал на човешките ресурси в област Враца, с** което ще се постигне **повишаване на жизнения стандарт и качеството на живот на населението.**

Намаляването на социално-икономическите различия в развитието на общините от област Враца и на жизнения стандарт на населението, е немислимо без **развитието и подобряването на техническата инфраструктура, с едновременното решаване на съществуващите битови и промишлени екологични проблеми**. Това ще повиши потенциала на различните общини и на област Враца като цяло за **привличане на национални и чуждестранни инвестиции в нови сфери на промишлеността, туризма, селското стопанство и услугите**.

В общият контекст на присъединяване на България към Европейския съюз и задълбочаването на икономическото и социално сътрудничество, област Враца трябва да **развива своите добри междусъседски отношения с окръг Долж от Република Румъния и да осъществява добри партньорства с други европейски региони и административни единици**. В основата на това сътрудничество е обмяната на опит в държавното и местно административно управление, решаването на общи социално-икономически и екологични проблеми, усвояване и приемственост на добрите практики във всяка насока на регионалното развитие.

2. Определяне на районите за целенасочена подкрепа

След отчитане на равнището на икономическото развитие, структурата на икономиката, заетостта и безработицата, степента на изграденост на техническата инфраструктура, демографската, социалната и селищната структура, географското положение, съгласно Закона за регионалното развитие и Методическите указания, дадени от МРРБ е определен териториалния обхват на районите за целенасочена подкрепа по следните показатели / Съгласно чл.6, т.3 от Закона за регионалното развитие/:

- **средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години.**

Районите за целенасочена подкрепа включват **девет** от общо десет от общините на територията на област Враца. Единстено Община Враца е с **равнище на безработица по-ниско от равнището на безработицата в България за последните три години.**

Данните са предоставени от Териториално статистическо бюро – гр. Враца към Националния статистически институт –към 31.12.2005г., 31.12.2006г. и 31.12.2007г.

ЕКАТТЕ	Статистически зони, статистически райони, области и общини	Общо			на възраст до 29 години включително			с продължителност на регистрацията повече от 1 година			Равнище на безработица - %		
		2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
BG	**България**	397340	337,796	255,910	97277	73,572	47,235	222327	195,808	144,800	10.73	9.12	6.9
BG3	**Северна и Югоизточна България**	195,950	169,029	159,447	45,617	34,356	28,638	118,783	105,640	93,919	13.89	11.98	8.1
BG31	**Северозападен**	45,856	36,922	48,027	11,283	7,879	8,329	31,246	25,800	30,980	19.59	15.77	10.4
VRC	**Враца**	17,196	13,853	10,546	4,133	2,863	1,930	11,332	9,430	6,654	17.59	14.17	10.8
VRC05	Борован	897	986	781	194	187	152	600	722	545	36.79	40.44	32.0
VRC08	Бяла Слатина	3,318	2,529	2,010	836	518	344	2,174	1,780	1,239	26.64	20.31	16.1
VRC10	Враца	3,919	3,230	2,546	844	626	478	2,211	1,840	1,268	9.50	7.83	6.2
VRC20	Козлодуй	1,955	1,447	1,012	633	433	264	1,440	1,027	709	16.52	12.23	8.6
VRC21	Криводол	1,065	889	554	274	191	96	803	664	360	30.82	25.73	16.0
VRC27	Мездра	1,629	1,243	813	283	207	118	847	766	473	14.63	11.16	7.3
VRC28	Мизия	1,039	909	776	201	125	91	784	683	588	26.82	23.46	20.0
VRC31	Оряхово	1,524	1,144	846	401	259	149	1,037	829	587	25.57	19.20	14.2
VRC32	Роман	940	868	654	258	195	146	717	654	476	30.31	27.99	21.1

VRC35	Хайредин	910	608	554	209	122	92	719	465	409	40.32	26.94	24.5

ЕКАТТЕ	Статистически зони, статистически райони, области и общини				Равнище на безработица - %			% от средната за страната		
		2005	**2006**	**2007**	**2005**	**2006**	**2007**	**2005**	**2006**	**2007**
BG	**България**	397340	337,796	255,910	10.73	9.12	6.9			
BG3	**Северна и Югоизточна България**	195,950	169,029	159,447	13.89	11.98	8.1			
BG31	**Северозападен**	45,856	36,922	48,027	19.59	15.77	10.4			
VRC	**Враца**	17,196	13,853	10,546	17.59	14.17	10.8			
VRC05	Борован	897	986	781	36.79	40.44	32.0	342.87%	443.42%	463.77%
VRC08	Бяла Слатина	3,318	2,529	2,010	26.64	20.31	16.1	248.28%	222.70%	233.33%
VRC10	Враца	3,919	3,230	2,546	9.50	7.83	6.2	88.54%	85.86%	89.86%
VRC20	Козлодуй	1,955	1,447	1,012	16.52	12.23	8.6	153.96%	134.10%	124.64%
VRC21	Криводол	1,065	889	554	30.82	25.73	16.0	287.23%	282.13%	231.88%
VRC27	Мездра	1,629	1,243	813	14.63	11.16	7.3	136.35%	122.37%	105.80%
VRC28	Мизия	1,039	909	776	26.82	23.46	20.0	249.95%	257.24%	289.86%
VRC31	Оряхово	1,524	1,144	846	25.57	19.20	14.2	238.30%	210.53%	205.80%
VRC32	Роман	940	868	654	30.31	27.99	21.1	282.48%	306.91%	305.80%
VRC35	Хайредин	910	608	554	40.32	26.94	24.5	375.77%	295.39%	355.07%

Съгласно чл.6, ал.5 от Закона за регионалното развитие:

- **гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър за последните три години.**

Районите от ниво 3 за целенасочена подкрепа включва следните общини в област Враца: Община Борован, Община Бяла Слатина, Община Криводол, Община Мездра, Община Мизия, Община Оряхово, Община Роман и Община Хайредин.

Районите за целенасочена подкрепа включват **осем** от общо десет от общините на територията на област Враца. Община Козлодуй и Община Враца са с гъстота на населението над 70 души на квадратен километър.

	Райони за планиране, области и общини	Площ - кв.км	Гъстота на населението - човека/км2			Населени места - брой			Градове - брой			Села- брой		
		Area - sq.km	Population density - persons/sq.km			Settlements - number			Towns - number			Villages - number		
			2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
BG	**България**	**111001.9**	**69.5**	**69.2**	**69.0**	**5,332**	**5,329**	**5,305**	**248**	**253**	**253**	**5084**	**5076**	**5052**
VRC	**Враца**	**3619.8**	**57.8**	**56.9**	**56.4**	**123**	**123**	**123**	**8**	**8**	**8**	**115**	**115**	**115**
VRC05	Борован	210.7	**29.9**	**29.0**	**29.2**	5	5	5	0	0	0	5	5	5
VRC08	Бяла Слатина	572.3	**50.8**	**49.8**	**49.4**	15	15	15	1	1	1	14	14	14
VRC10	Враца	679.4	**116.3**	**115.4**	**114.4**	23	23	23	1	1	1	22	22	22
VRC20	Козлодуй	284.9	**82.8**	**81.4**	**80.9**	5	5	5	1	1	1	4	4	4
VRC21	Криводол	326.9	**34.2**	**33.4**	**33.6**	15	15	15	1	1	1	14	14	14
VRC27	Мездра	519.1	**46.2**	**45.5**	**45.3**	28	28	28	1	1	1	27	27	27
VRC28	Мизия	209.3	**39.9**	**38.7**	**38.2**	6	6	6	1	1	1	5	5	5
VRC31	Оряхово	326.5	**41.4**	**40.7**	**40.1**	7	7	7	1	1	1	6	6	6
VRC32	Роман	301.5	**26.7**	**26.1**	**25.8**	13	13	13	1	1	1	12	12	12
VRC35	Хайредин	189.1	**32.0**	**30.7**	**30.3**	6	6	6	0	0	0	6	6	6

Община		**Член 6 от Закона за регионално развитие**							
		алинея 1	*алинея 2*	*алинея 3*	*алинея 4*	*алинея 5*	*алинея 6*	*алинея 7*	*алинея 8*
		Нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години	Равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години	Средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години	Коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години	Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър	Над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център	Над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа	Над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните три години
VRC05	Борован	да	да	да	да	да		да	НЕ
VRC08	Бяла Слатина	да	да	да	да	да		да	НЕ
VRC10	Враца	да	да	НЕ	НЕ	НЕ		да	НЕ
VRC20	Козлодуй	НЕ	НЕ	да	НЕ	НЕ		да	да
VRC21	Криводол	да	да	да	да	да		да	НЕ
VRC27	Мездра	да	да	да	НЕ	да		да	НЕ
VRC28	Мизия	да	да	да	да	да		да	НЕ
VRC31	Оряхово	да	да	да	да	да		да	НЕ

VRC32	Роман	да	да	да	да	да		да	НЕ
VRC35	Хайредин	да	да	да	да	да		да	да

Обобщена таблица за районите за целенасочена подкрепа

Териториален обхват на РЦП по категории общини(в зависимост от броя на показателите за включване в район за целенасочена подкрепа) и разпределение на бюджета на Програмата за реализация на дейности в районите за целенасочена подкрепа за 2010 г. за област Враца

I категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 8 показателя
II категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 7 показателя
III категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 6 показателя
IV категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 5 показателя
V категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 4 показателя
VI категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 3 показателя
VII категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 2 показателя
VIII категория – общини, попадащи в териториален обхват на РЦП по 1 показател

Област	**Териториален обхват**
Враца	**I категория**- Хайредин
	II категория- Борован, Бяла Слатина, Криводол, Мизия, Оряхово, Роман
	IV категория- Мездра
	V категория- Козлодуй
	VI категория- Враца

II.ОБЩИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Актуализираният документ за изпълнение на ОСРв периода 2009-2013 г. съдържа стратегическите цели за развитие на Област Враца, както следва:

Цел 1 **- Постигане на устойчиво икономическо развитие на област Враца, чрез повишаване на конкурентноспособността на местната икономика и подобряване на техническата и транспортна инфраструктура**

Цел 2 **- Повишаване на жизнения стандарт на населението, чрез инвестиции в хората и интеграция на групите в неравностойно социално положение.**

Цел 3 **- Запазване на богатото природно наследство и осигуряване на здравословна и благоприятна околна среда**

Цел 4 **- Развитие на териториално, междурегионално и транс-национално сътрудничество**

III. ПРИОРИТЕТИ, СПЕЦИФИЧНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И МЕРКИ

Въз основа на общата визия за развитие на област Враца, произтичаща от SWOT анализа и изведените в предишната част на настоящата стратегия - общи стратегически цели, може да бъдат формулирани и обособени приоритетните насоки за развитие. Те ще спомогнат за по-голямата конкретика на стратегическия документ и ще допринесат за определянето на специфичните стратегически цели за развитие и конкретните мерки, които следва да бъдат предприети.
Необходимо е да се направи уточнението, че един приоритет, може да се отнася и да подпомага осъществяването на една, или няколко общи стратегически цели. Същото произтича от споменатия вече интеграционен подход при решаването на задачите свързани с регионалното развитие.

Приоритет1

Подобряване на транспортната и техническата инфраструктура

Специфична стратегическа цел 1.1. Транспортна мрежа

Незадоволителното състояние на част от републиканската пътна мрежа на територията на област Враца и почти цялата общинска пътна мрежа, е една от характерните черти на областта. Неслучайно, подобряването на състоянието на пътната настилка и маркировка, е приоритетна задача пред бъдещето социално – икономическо развитие. Лесният и безопасен достъп до всяко населено място е предпоставка за решаване на редица проблеми, свързани със заетостта и миграцията. Подобрената транспортна инфраструктура ще благоприятства развитието на селското стопанство, туризма, промишленото производство, търговията и бързия и лесен достъп на хората до административния център на областта и общините .
Основните мерки, които трябва да бъдат предприети за да се изпълни стратегическата цел по отношение на подобряването на състоянието на транспортната мрежа на територията на област Враца, са както следва:
Мярка 1.1.1. - Основен ремонт на отсечки от първокласната, второкласната и третокласна републиканска пътна мрежа.

Постигане на магистрален габарит на международен път Е-79 в участъка Мездра - Ботевград от км 160 +700 до км 175, път I-1, представляващ дублиращ път с две ленти и еднопосочно движение"

Мярка 1.1.2. – Рехабилитация на общинската пътна мрежа на територията на област Враца, осигуряваща достъп на населените места до общинските административни центрове, туристическите забележителности, земеделските площи и тържища и индустриалните предприятия й

Мярка 1.1.3. Целогодишна поддръжка на пътната маркировка и сезонно почистване и поддържане на пътната настилка на републиканската и общинска пътна мрежа.

Мярка 1.1.4. Подобряване пристанищната структура – Козлодуй и Оряхово.

Мярка 1.1.5. Изграждане на шосеен мост над река Дунав в района на Оряхово –Бекет.

Мярка 1.1.6. Улесняване на достъпа до ГКПП Оряхово-Бекет чрез изграждане на двулентов обходен път на град Мизия и трета лента на път II-15 **Мизия –Оряхово**

Мярка 1.1.7. Изграждане на междуобщински път, свързващ пристанище Мизия с път II-15 и регионално депо за битови отпадъци - Оряхово- Мизия

Специфична стратегическа цел 1.2. Водоснабдяване и канализация

Високото качество на водоснабдителните услуги и успешното управление на отпадъчните води от населените места и промишлените предприятия са важен показател за качеството на живот и предпоставките за социално-икономическо развитие на един регион. Основните насоки за развитие в тази приоритетна област са свързани преди всичко с дейността на дружество "ВиК" ООД – град Враца и общинските власти, които участват активно в изграждането на канализация в населените места. С изменение в Закона за водите, влязло в сила от 2009 г. се регламентира съвършено нова система за управление, планиране и изграждане на ВиК системи и предоставяне на ВиК услуги чрез регистриране на Асоциации по ВиК. След промяната в Закона, цялостната дейност по осъществяване на услугата ВиК се регламентира чрез сключване на договор между председателя на Асоциацията и съответния оператор. Законът за водите предвижда дяловото участие на държавата в тази асоциация да бъде 35%, а останалите 65% да се разпределят между общините в областта. Разпределението се извършва на базата на населението в съответната община по последно преброяване. С всяко ново преброяване се актуализира и собствеността.

В съответствие с Мерките за околна среда на ЕС, във връзка с Директивите за питейната и градска водаи подобряване на водоснабдителната мрежа, колекторната мрежа за отпадни води и за пречиствателната станция за отпадни води, Община Враца има изготвен и одобрен проект за интегрирания воден цикъл на гр. Враца. Това е първия голям проект в сектор "Околна среда". Финансирането е осигурено от Оперативна програма "Околна среда", като 98 818 893млн. лева са от Кохезионния фонд, 24 707 722млн. лева са от Държавния бюджет и 12 849 672млн. лева заем от Международни финансови институции. Съгласно Регламент 1083/2006 на ЕК, всеки проект на сойност над 25млн. евро следва да получи одобрение от комисията, след като премине етапа на оценка на национално ниво.

С оглед на моментното състояние на сектора и съществуващите слаби страни се формулират следните мерки за въздействие:

Мярка 1.2.1. Подмяна на водопровод от язовир "Среченска бара" и подмяна на физически и морално амортизираната водоснабдителна мрежа в населените места

Мярка 1.2.2. Разработване и усвояване на нови водоизточници за питейно-битови нужди, проектиране и изграждане на Пречиствателни станции за питейни води (ПСПВ) – Враца ,Козлодуй, Мездра, Мизия.

Мярка 1.2.3. Проектиране и изграждане на канализационна система на всички населени места с население над 2 000 еквивалент жители. За област Враца това са градовете Враца, Мездра, Роман, Криводол, Бяла Слатина, Козлодуй, Мизия и Оряхово и селата Борован, Малорад, Хайредин, Зверино, Галиче, Попица, Търнава, Хърлец, Гложене, Бутан, Селановци.

Мярка 1.2.4. Проектиране и изграждане на Пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) на всички населени места с над 2 000 еквивалент жители.

Мярка 1.2.5. Проект за интегриран воден цикъл на гр. Враца – реконструкция, разширение и модернизация на 150 километра водоснабдителна, канализационна и колекторна мрежа, както и пълно обновяване на съществуващата пречиствателна станция.

Мярка 1.2.6. Проектиране и изграждане на диги и съоръжения за укрепване на речни корита и свлачища.

Специфична стратегическа цел 1.3. Енергийна инфраструктура

Водещо в политиката за регионално развитие на сектора ще бъде ефективното използване на енергийните ресурси – електроенергия и горива и усвояването на възобновяемите енергийни източници от територията на област Враца.

На 3 февруари 2010 г. Българският парламент ратифицира споразумението за газовия проект „НАБУКО". Страни по проекта са Австрия, България, Унгария, Румъния и Турция. „НАБУКО" е част от европейската енергийна политика и не случайно е наричан „Мост между изтока и запада". Очаква се 2012 – 2013 година да започне строителството му. Предвидено е в България трасето да премине през 9 области една от които е Област Враца. Кметовете на общини от област Враца подкрепят изграждането му и считат, че проектът ще бъде предпоставка за съживяване на местната икономика. Предстои в края на месец март 2010 г. да започнат обществените обсъждания на проекта на газопровода „НАБУКО" във всички заинтересовани общини.

Спазвайки формулираните по-горе общи условия за развитие на енергийния сектор и съобразявайки се с действащата пазарна икономика в страната, приоритетните стратегически мерки може да бъдат посочени, както следва:

Мярка 1.3.1. Диверсификация на енергийните доставки за област Враца – битова газификация на населените места, усвояване на възобновяеми енергийни източници – изграждане на малки ВЕЦ, инсталиране на генератори за вятърна и соларна енергия, извличане енергията на биомасата.

Мярка 1.3.2. Повишаване на енергийната ефективност на територията на област Враца в сгради публична общинска и държавна собственост.

Мярка 1.3.3 Изграждане на газопровод с. Чирен – гр. Оряхово.

Специфична стратегическа цел 1.4. Телекомуникации и информация

Развитието на тази специфична стратегическа цел е наложително с оглед на информационното общество, в което живее съвременния човек. Телекомуникациите са важен съставен елемент в ежедневното и бизнес общуване. Наред с обикновената телефонна комуникация, все по-голямо място заема интернет пространството и

интерактивното общуване между обикновените граждани, фирмите и държавните институции.
През следващите 10 години секторът ще се развива основно под въздействието на частния капитал и новите технологии. Едновременно с това трябва да се осигурят условия за обучение и развитие на обществото и най-вече на подрастващото поколение, с цел успешната ориентация и пълноценно използване на средствата за телекомуникация и достъпната чрез тях информация.
По отношение на развитието на телекомуникациите и обмен на информация, настоящата Областна стратегия за развитие формулира следните мерки за въздействие:
Мярка 1.4.1.Създаване и подобряване качеството на съществуващата хардуерна и софтуерна база в училищата и читалищата на област Враца, създаване на обучително-информационни интернет- клубове в тях.
Мярка 1.4.2. Подобряване и поддържане на телефонната мрежа от стационарни телефонни постове на територията на област Враца и пълната цифровизация.

Приоритет 2

Подобряване на професионалната квалификация на човешките ресурси и повишаване конкурентоспособността на регионалната икономика

Специфична стратегическа цел 2.1. Насърчаване на професионалното обучение и подобряване на знанията и уменията на безработните лица

От направения социално-икономически анализ за състоянието на област Враца, се вижда, че нивото на безработица в областта е над средното за страната. Нещо повече, голяма част от трайно безработните са хора с основно и по-ниско образование и без професионална квалификация. Същевременно по-голямата част от тази група лица са продължително безработни с регистрация в дирекция Бюро по труда над две години. Малките селски общини, в които няма развити достатъчно икономически дейности се отличават със значително по-висок ръст на безработицата, в сравнение с индустриално развитите общини като Враца, Козлодуй и Мездра. Причината за тези различия е и в концентрацията на квалифицираните трудови ресурси в по-големите градове на област Враца.
За преодоляването на тези различия и балансиране на социално-икономическото състояние на отделните общини, важна роля ще има обучението на безработните и придобиването на нови и актуални професионални умения от тях. За успешното професионално реализиране е необходимо подходящо обучение на безработните лица в такива професии и специалности, които да съответстват на професии и специалности на пазара на труда. Добре подготвените и компетентни специалисти са най-ценното конкурентно предимство на съвременната бизнес - организация. В тази връзка добрият мениджмънт и информационната осигуреност на МСП, е важно условие за техния просперитет и развитие. Това от своя страна ще осигури ръст в икономическото развитие и намаляване на общото ниво на безработица в област Враца.
Мярка 2.1.1. Осигуряване на професионално обучение и квалификация на безработни лица в приоритетни области на индустриалното развитие и услугите.

Специфична стратегическа цел 2.2. Професионална и социална интеграция на малцинствени групи и други групи в неравностойно положение

Осигуряването на съвременни условия за труд и интегрирането на пазара на труда на социалните групи, заплашени от трудова дискриминация, е възможност за намаляване на безработицата от една страна и повишаване на жизненият стандарт на хората от ромски произход, лица с намалена работоспособност, изтърпелите наказание - лишаване от свобода и други. Активното участие в трудовия процес е гаранция за съхраняването и развитието на професионални трудови навици в тези социални групи.

Мярка 2.2.1. Насърчаване на професионалното образование сред безработни роми без образование, лица с намалена работоспособност и в неравностойно социално положение

Мярка 2.2.2. Формиране на културни интереси и борба с тенденциите за десегрегация на малцинствените групи

Специфична стратегическа цел 2.3. Подобряване на бизнес инфраструктурата, въвеждане на нови технологии и подкрепа за развитие на МСП

Осъществяването на приоритета за устойчиво местно икономическо развитие, което да задържи населението в областта и да изравни икономическите различия между десетте общини от област Враца е немислимо без подобряването на бизнес инфраструктурата – добре уредени (пътища, електро и водозахранване, охрана) и обособени търговски и промишлени зони, информационно обслужване на бизнеса и потребителите. Привличането на инвеститори, които да инвестират в изграждането на нови и рентабилни производства, използвайки местните човешки и природни ресурси е основна предпоставка за доброто икономическо развитие на Областта.

Мярка 2.3.1. Подкрепа за технологичен трансфер между научните центрове и малките и средните предприятия.

Мярка 2.3.2. Повишаване капацитета на МСП за участие в обществени поръчки на територията на страните от ЕС.

Мярка 2.3.3. Обособяване на свободни икономически зони и производствени технологични паркове.

Мярка 2.3.4. Увеличено предлагане на он-лайн услуги от администрацията за фирмите и гражданите.

Мярка 2.3.5. Насърчаване изграждането на регионални клъстери и бизнес-мрежи.

Мярка 2.3.6. Представяне на инвестиционния потенциал на областта, създаване и поддържане на маркетингов профил на общините от Област Враца.

Специфична стратегическа цел 2.4. Осигуряване на условия за развитие на туризъм и земеделие.

Човешките и природни ресурси, съчетани с местната традиция и потенциалните пазарни ниши, са факторите които определят приоритетните икономически сектори за развитие на един регион. В тази връзка за област Враца приоритетно значение имат секторите енергетика, химическа, строителство, хранително-вкусова промишленост, селско стопанство, търговия и туризъм. Без съмнение, за слабо развитите и бедни части на областта, визирайки тук повечето общини от селски тип, приоритетно значение, с оглед неутрализирането на процеса на демографски и икономически срив, имат секторите селско стопанство, хранително-вкусова промишленост, възобновяеми енергиини източници и някои форми на туризма. Активната политика за стимулиране на

икономическите дейности в изостаналите селски райони на област Враца ще допринесе за запазване на местната култура, бит, околна среда и повишаване на стандарта на живот на хората живеещи в тези населени места. Създаването на условия за развитие на приоритетните сектори от икономическото развитие на област Враца, може да се постигне, чрез реализацията на няколко практически мерки.

Мярка 2.4.1. Реставрация и съхранение на културното и историческо наследство, подобряване на туристическата инфраструктура.

Мярка 2.4.2. Създаване на нов туристически продукт, включващ изграждане на туристически комплекс в местността Леденика във Врачански Балкан, изграждане на необходимата транспортна-комуникационна и техническа инфраструктура.

Мярка 2.4.3. Осъществяване на дейности за популяризиране на природното и културно наследство в Област Враца, промоция на туристическите обекти в интегриран туристически продукт и привличане на туристи от страната и чужбина.

Мярка 2.4.4. Мобилизиране на усилията за оползотворяване на средствата от ЕС по Програмата за развитие на селските райони и подкрепа за създаване на съвременно земеделие.

Мярка 2.4.5. Използване на възможностите по проекти и програми за развитие на биволовъдството, като традиционен сектор от животновъдството.

Мярка 2.4.6. Насърчаване развитието на растениевъдството и животновъдството като основен поминък на по-малките общини и възстановяване на традициите. Създаване на условия за развитие на бубарството

Мярка 2.4.7. Информационно и инвестиционно подпомагане на развитието на селското стопанство и селските райони в област Враца.

Мярка 2.4.8. Усвояване на пустеещи земи и увеличаване /комасиране/ на средния размер на обработваемите участъци.

Мярка 2.4.9. Внедряване на ефективни технологии и високопродуктивни сортове и породи в селското стопанство.

Мярка 2.4.10. Стимулиране употребата на биогорива и оползотворяване на потенциала на местните възобновяеми енергийни източници.

Мярка 2.4.11. Подкрепа за представяне на местните природни и земеделски ресурси пред потенциални инвеститори и участие в изложения в страната и чужбина на традиционни местни продукти.

Специфична стратегическа цел 2.5. Партньорство за постигане на устойчиво развитие

Бъдещето социално-икономическото развитие на област Враца е неразделно свързано с наличието на партньорство между представителите на държавната власт в областта, местните власти и бизнеса. Доброто партньорство между посочените страни, може да гарантира решаването на редица проблеми свързани със заетостта, състоянието на техническата инфраструктура и околната среда, качеството на трудовите ресурси и получаването на адекватно за моментните нужди на икономиката образование в средните професионални училища на област Враца. Изброените сфери на партньорство и задачите поставени пред него, изразяват само една малка част от възможностите за сътрудничество при постигането на общите интереси. Мерките за осигуряване на така нужното партньорство са както следва:

Мярка 2.5.1. Реализиране на приоритетни проекти на принципа на обществено-частното партньорство.в сферата на възобновяемите енергийни източници, рехабилитацията на

сградния фонд, подобряването на техническата инфраструктура, икономическото развитие - тържища и бизнес паркове, изложения и информационни бизнес центрове, обучението на работната ръка и мениджмънта.

Мярка 2.5.2. Укрепване на взаимовръзката между общините и подобряване на социално-икономическа интеграция.

Специфична стратегическа цел 2.6. Трансгранично и транснационално сътрудничество

Мярка 2.6.1.Насърчаване развитието на трансгранично икономическо сътрудничество, включително изграждането на трансгранични клъстери и бизнес-мрежи.

Мярка 2.6.2.Съвместно изграждане и използване на инфраструктурата-транснационалните транспортни и комуникационни мрежи.

Мярка 2.6.3 Работа в транснационални мрежи по проекти и прилагане на добрите практики.

Приоритет 3

Повишаване административния капацитет на регионално и местно ниво за подобряване процеса на планиране и управление на регионалното развитие

Специфична стратегическа цел 3.1. Подобряване на административното обслужване на гражданите и фирмите

Наред с развиващата се пазарна икономика и свободно гражданско общество в България и в частност област Враца, нарастват и административните задължения и отговорности на местните и държавни власти. Предоставяните от тях услуги и осъществявания контрол на социалните и стопански отношения, трябва да бъде в синхрон с развитието и очакванията на фирмите и гражданите. За навременно и точно изпълнение на своите задължения и права, визираните целеви групи трябва да получават адекватна информация от местните и държавни власти, като същевременно достъпа до изпълнението на тези задължения трябва да бъде максимално улеснен и минимално административно обременен.

За постигането на тези приоритетни стратегически цели се набелязват следните мерки за изпълнение:

Мярка 3.1.1. Въвеждане на система за електронно управление /е-правителство/ за повишаване качеството на управление и улесняване на достъпа до административни услуги на фирмите и гражданите в съответните общински и държавни администрации, чрез създаване на необходимите материални условия за това в самите администрации и изграждане на центрове за административно и информационно обслужване.

Мярка 3.1.2.Периодично обучение на служителите, предоставящи услуги на граждани и фирми.

Специфична стратегическа цел 3.2. Подобряване на капацитета за разработване и управление на проекти от европейските структурни фондове и другите програми на общността

Голяма част от произтичащите за общините от област Враца задължения от членството на България в Европейския съюз, като управление на състоянието и качеството на пътната

мрежа, социалната политика, трудовата заетост и международно сътрудничество, управление на отпадъчните води и твърдите битови отпадъци, са свързани пряко с финансирането, чрез успешно кандидатстване за оползотворяване на средствата от структурните и кохезионния фонд на ЕС. В тази връзка успешното усвояване и управление на заделените за България средства от тези финансови инструменти, ще гарантира развитието в посока повишаване на регионалната конкурентноспособност на област Враца. Тези задачи са изпълними само при наличието на добре подготвени специалисти за работа с Европейските фондове и програми в общинските администрации, НПО и фирмите.

В тази връзка набелязаните мерки в това приоритетно направление, отговарят напълно на изискванията пред държавните, местните общински администрации и НПО от област Враца:

Мярка 3.2.1. Повишаване на теоретичните и практически познания и умения на служителите от държавните и общински структури в област Враца във връзка с разработването и реализирането на проекти от Европейските структурни фондове

Мярка 3.2.2. Повишаване на теоретичните и практически познания и умения на заетите в НПО и фирмите от област Враца, във връзка с разработването и реализирането на проекти от Европейските структурни фондове.

Приоритет 4

Интегрирано развитие на населените места и подобряване на селищната структура.

Поддържането на устойчиво икономическо развитие и добра техническа инфраструктура в област Враца не е достатъчно условие за подобряването на стандарта и качеството на живот в областта. В голяма степен това се отнася за по-слабо развитите и изостанали общини и населени места и за хората от обществото, заплашени от поставяне в неравностойно социално, културно и образователно положение.

Подобряване качеството на живот на хората в област Враца може да бъде постигнато чрез набор от мерки и дейности, ориентирани както към дългосрочно развитие на икономиката и възможностите за трудова заетост и развитие на кариера, така и към подобряване условията и ефективността на образованието, здравеопазването и здравните услуги, развитието на спорта.

По своята същност социалното развитие на едно общество касае редица параметри на житейската среда. Докато доходите на населението са определящи за неговата покупателна способност, то качеството и състоянието на сградния фонд, образователната система, медицинската помощ и културния живот, определят неговото пълноценно пребиваване в обществото и високия жизнен стандарт.

В контекста на тези разсъждения може да бъдат определени и следните приоритетни области за развитие от настоящата специфична стратегическа цел.

Специфична стратегическа цел 4.1. Подобряване на състоянието на сградния фонд на социалните, културните, образователните сфери и здравните институции, спортните имоти и съоръжения в област Враца.

В класификацията сграден фонд влизат всички обществени и жилищни сгради, използвани за социално – битови, културни, образователни, здравни и други нужди на обществото. Недостатъчното ниво на инвестициите през последните десет години за поддържане на доброто качество на съществуващия сграден фонд е причината в днешно време много

битови и обществени сгради да не отговарят на изискванията за енергийна ефективност, естетическа визия и комфорт и качество на свързаната към тях техническа инфраструктура. Постигането на желаното качество на описаните по-горе параметри, ще се търси чрез реализацията на следните мерки за въздействие:

Мярка 4.1.1. Рехабилитация и подобряване на техническата инфраструктура на обществени сгради – административни, културни, образователни и здравни. Естетизация и оформление на прилежащото пространство.

Мярка 4.1.2. Обновяване на общинските центрове и прилагане на стратегии за интегрирано развитие на населените места и повишаване тяхната конкурентноспособност.

Мярка 4.1.3 Постигане на съгласуваност на областна и общински устройствени схеми и планове.

Мярка 4.1.4.Модернизация на съществуващите и изграждане на нови спортни обекти.

Специфична стратегическа цел 4.2. Подобряване на материално-техническата база в училищата и съгласуване на програмите за професионално обучение с нуждите на бизнес средата

Образователната сфера е тази част от социалните дейности, която стои в основата на качествените трудови ресурси, умелото управление на стопанските единици и цялостното социо-културно и здравно развитие на обществото. Качествено съвременно образование може да се получи само ако училищата разполагат с добра материално-техническа база и плановете за обучение и професионална специализация са съобразени с нуждите и перспективите за социално-икономическо развитие.

Преодоляването на тези слаби страни и развитието на образователната система ще допринесат в значителна степен за постигане на стратегическите цели заложени в регионалното развитие.

Мярка 4.2.1. Актуализиране на професии и специалности, изучавани в професионалните гимназии на област Враца съобразно нуждите на бизнеса.

Мярка 4.2.2. Модернизиране на учебната материално-техническа база в училищата от област Враца.

Специфична стратегическа цел 4.3. Подобряване нивото на здравните и социални грижи за населението от област Враца.

Качеството на здравните услуги и социалните грижи за възрастни, хора с увреждания и деца, е друг важен фактор, който определя нивото на жизнения стандарт. Характерно за област Враца, е че се наблюдава концентриране на болнични заведения в областния град и изоставане в нивото на здравни и социални услуги в селските райони на областта. Важно условие за развитие на социалната и здравна помощ в тях е да се подобри инфраструктурата от социални центрове и медицинските пунктове в тези населени места и да се повиши качеството и ефективността на мобилните и спешни медицински услуги.

Едновременно с достигането на качествена доболнична и спешна медицинска и стоматологична помощ до малките населени места, необходимо условие за подобряване на здравните услуги е модернизирането на материално-техническата база в многопрофилните и специализирани болнични заведения в област Враца. Развитие на съществуващите МБАЛ в гр. Мездра, гр. Бяла Слатина, гр. Оряхово и гр. Козлодуй при спазване изискванията на действащата нормативна база и стандартите за оказване на медицинска помощ и в посока на изпълнение на държавната политика.

Най-общо интервенцията в сектора може да се търси с реализацията на проекти в следните проиритетни мерки:

Мярка 4.3.1.Изграждане на медицински центрове, социални домове за възрастни хора и хора с ментални увреждания и оборудване на социални центрове в населените места на област Враца. Промоция на услугите на центровете.

***Мярка 4.3.2*.** Подобряване на материално техническата база и оборудването на многопрофилните и специализираните здравни заведения в област Враца, както и медицинските пунктове за доболнична помощ в малките населени места на областта. Оборудване на достатъчно мобилни екипи за спешна медицинска помощ във всички общини на областта.

Мярка 4.3.3.Повишаване на здравната култура на населението.

Специфична стратегическа цел 4.4. Развитие и съхранение на културно-историческото наследство

Развитието на тази приоритетна област, от четвъртата стратегическа цел, е насочена основно към съхранение на националните традиции и обичаи, народното и модернистично творчество и в най-общи линии на националния дух, култура и самосъзнание. Голямата мрежа от читалища, театри, музеи и други културни организации в населените места на област Враца, е гаранция за осъществяването на целите в настоящия приоритет.

Важно място в културно-историческото развитие на областта в следващите години, трябва да заеме материално-техническото подпомагане на културните институции, запазването на традиционни фестивали, обичаи и празници и интеграцията на ромската култура и бит в цялостния живот на област Враца.

Мярка 4.4.1. Подобряване на материално-техническата база в културните и духовни институции на територията на област Враца – театри, музеи, читалища, галерии, църкви .

Мярка 4.4.2. Подпомагане дейността и творчеството на местни дейци на културата, фолклорни и класически танцови и музикални състави, училищно творчество. Подпомагане организацията и провеждането на традиционни местни тържества и фестивали и участие в национални и международни такива.

Мярка 4.4.3. Подпомагане на археологически проучвания и разкопки, социализиране на археологичеките обекти и популяризиране резултатите от извършените дейности.

Приоритет 5

Опазване на околната среда

Съхранението на околната среда и разумното използване на природните ресурси, с мисъл за бъдещите поколения, е в основата на желанието и нуждата от устойчиво социално-икономическо развитие на съвременното човешко общество. В този смисъл, всяка една антропогенна дейност и предхождаща я стратегическа визия, трябва да бъдат пречупени през призмата на толерантното отношение към околната среда.

Специфична стратегическа цел 5.1. Ликвидиране на стари замърсявания на околната среда

Ликвидирането на съществуващите на територията на област Враца, стари замърсявания на околната среда е важно условие за цялостното повишаване на качеството на средата, в която живеем и основа за изграждане на позитивна екологична култура в местното население. Най-общо старите замърсявания на околната среда, са в резултат на промишлената и битова дейност на хората от областта. В този смисъл се определят и следните две приоритетни мерки за въздействие:

Мярка 5.1.1. Ликвидиране на стари замърсявания на околната среда, следствие на промишлената и селскостопанска дейност в област Враца.

Мярка 5.1.2. Ликвидиране на стари замърсявания на околната среда, следствие на бита на местното население и управлението на битовите отпадъци.

Специфична стратегическа цел 5.2. Стимулиране на екологосъобразни производства в земеделието и промишлеността

Превантивните мерки за опазването на околната среда и съхранението на минералните и биологични ресурси трябва да заема водещо място в стопанската дейност в област Враца. Това ще гарантира предотвратяването на бъдещи замърсявания и осигуряването на здравословна работна среда и промишлени продукти с високо качество. Постигането на този приоритет е чрез развитието на две основни направления – информационно и експертно осигуряване на промишлеността и селското стопанство и въвеждане в практиката на екологосъобразни производства.

Мярка 5.2.1 Информационно осигуряване и обучение на ръководителите и работниците от промишлеността и селското стопанство, желаещи да въведат в практиката екологосъобразни методи на производство.
Мярка 5.2.2 Въвеждане в земеделската практика на опазващи околната среда технологии за производство на продукти, тяхното преработване и пакетиране.
Мярка 5.2.3. Въвеждане в промишленото производство на опазващи околната среда технологии и системи за пречистване и рециклиране на отпадъчните продукти – води, газове, суспензии, твърди и опасни отпадъци /битови и биологични/.

Специфична стратегическа цел 5.3

Подобряване на управлението на биологичните и битови отпадъци и отпадъчните води от населените места

Нивото на замърсяване на околната среда, с отпадъци от битовото ежедневие на човека, е вторият важен фактор определящ качеството на екосистемите разположени в близост до населените места и туристическите центрове на област Враца. За снижаване до минимум на това замърсяване е необходимо в близко бъдеще да се приложат пакет от мерки, които интегрират едновременното инвестиране в пречиствателни съоръжения, техника и повишаване на екологичната култура на населението. Само по-този начин ще бъдат оправдани инвестициите в инфраструктура и ще бъде гарантирано нейното пълноценно използване.

Мярка 5.3.1. Повишаване културата на населението в област Враца, по отношение на битовата екология и осъзнаване на личния принос в опазване чистотата на жизнената среда.

Мярка 5.3.2. Проектиране и изграждане на пречиствателни станции за отпадъчни води в населените места на област Враца с население над 2000 еквивалент жители - Враца, Мездра, Роман, Криводол, Бяла Слатина, Козлодуй, Мизия и Оряхово и селата Борован, Малорад, Хайредин, Зверино, Галиче, Попица, Търнава, Хърлец, Гложене, Бутан, Селановци.

Мярка 5.3.3. Проектиране и изграждане на диги и съоръжения за укрепване на речни корита и свлачища.

Мярка 5.3.4. Въвеждане на системи за събиране, извозване и депониране (*рециклиране*) на твърдите битови отпадъци и биологични отпадъци, включително разделно събиране, във всички населени места на област Враца.

Специфична стратегическа цел 5.4. Опазване и съхранение на природните забележителности и защитените територии в област Враца

Специфичните за област Враца природни забележителности са предпоставка и ресурс за развитие на туризма. В този смисъл, важен приоритет е тяхното опазване и съхранение, и едновременно с това използването им за развитие на туризма. Това налага в бъдеще да продължи сътрудничеството между държавните институции и гражданското общество, в дейностите по опазване, съхранение и паралелно използване на местното биологично и ландшафтно разнообразие.

С оглед на така формулираната приоритетна област, настоящата стратегия определя и следните стратегически мерки за въздействие:

Мярка 5.4.1. Развитие на защитените територии чрез използване на структурните фондове и други международни програми

Мярка 5.4.2. Привличане на вниманието и ангажираността на гражданското общество към опазване и развитие на защитените зони и природни забележителности в област Враца чрез информационни кампании и организирани събития

Финансиране на Областната стратегия

Основен фактор, който влияе на успеха на ОСР, е идентифицирането на финансовите източници, тяхната достъпност и ефективното им използване. Без реални възможности за финансиране на планираните мерки не може да се говори за устойчивост на регионалното развитие. Това налага добра координация, субсидираност и контрол на плановия процес на всички нива и особено на процеса на разработване и управление на проектите.

Източниците за финансиране на Стратегията са вътрешни и външни, национални и локални, публични и частни, безвъзмездни и възмездни (възвращаеми), привлечени, централизирани и децентрализирани. Всички тези източници следва по подходящ начин да бъдат идентифицирани и използвани при финансиране на проекти за областно развитие.

В периода на действие на Областната стратегия за развитие основни източници за финансиране на проекти за регионално и местно равнище са фондовете на ЕС - Структурните фондове и Програмата за развитие на селските райони. Приносът на Фондовете ще зависи от размера на мобилизиране на частното финансиране, особено при публично-частното партньорство.

С оглед оползотворяването на средствата от европейските фондове е необходимо:

- Развитие на административния капацитет на регионалните и местните структури, на звената в областните и общински администрации, които ще поемат функции във връзка с усвояването на ресурси от предприсъединителните и структурните фондове на ЕС и фонд “Кохезия”;
- Развитие и усъвършенстване на механизмите за местно партньорство, т.е. партньорството между публичния и частния сектор за изпълнението на проекти или предоставянето на услуги от публичния сектор и/или от обществен интерес, при разпределяне на разходите, ползите и рисковете на сътрудничеството във взаимна изгода за двете страни. Усвояването на значителните по размер средства по Структурните фондове и Фонд “Кохезия” не би било възможно, без да се мобилизират усилията на широк кръг от местни и регионални партньори, т.е. на цялата общност за развитие, за разработване и предлагане на голям брой висококачествени проекти.

Критерии за оценка на изпълнението на стратегията

Наблюдението/мониторингът е систематично събиране, анализ и използване на информация, необходима за управлението и вземането на решения в процеса на работата по изпълнение на стратегията. Неговата основна функция е обратна връзка по отношение на процеса на реализация и предотвратяване на рисковете пред изпълнението на предвидените дейности и в резултат на това, на стратегическите цели и приоритети.

За наблюдение (мониторинг) и оценка на реализацията на Областната стратегия се създава **Мониторингова група**, в която се включват основните участници от ОГСП, а така също и заместник-областен управител, двама кмета/заместник кмета (представители на градска и селска община от областта). Съставът на групата се предлага от Областния управител и се одобрява от Областния съвет за развитие.

Дейности на Мониторинговата група:

- Разработва система от индикатори за наблюдение на изпълнението на Стратегията и поддържа база данни за тях;
- Наблюдава процеса на изпълнение на стратегията;

- Изготвя ежегоден доклад до Областния съвет за изпълнение на Стратегията, в който се отразява напредъкът по изпълнението, констатираните неизпълнения и причините за тях. Докладът се внася за обсъждане в Областния съвет за развитие.

Индикаторите за мониторинг на резултатите от изпълнението на стратегията включват:

- обща информация за промените в социално-икономическото състояние на областта,
- информация за промените в развитието на областта по основни приоритети и мерки, в т.ч. за реализираните проекти.

Основните показатели за мониторинг, отразяващи изпълнението на областната стратегия за развитие са представени по-долу.

- Демографски показатели
- Стойности и изменение на доходите и разходите, средна годишна заплата;
- Социални показатели включващи трудовата заетост и безработицата, заети в селското стопанство, индустрията и услугите и др.
- Икономически показатели отразяващи основно изменението на брутния вътрешен продукт и брутната добавена стойност
- Показатели за динамиката на инвестициите, вкл. чуждестнанните инвестиции. Особен акцент на иновациите, реализирани за този период
- Показателите на селското стопанство (брой животни, продуктивност, развъдна дейност, обработваема земеделска земя, добиви, усвояване на фондовете в земеделието);
- Показатели, характеризиращи динамиката на потреблението;
- Показатели за контрол състоянието на околната среда;
- Показатели, отразяващи развитието на гражданското общество
- Показатели, характеризиращи степента на развитие на културния и подобряване на материално-техническата база

ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ НА РЕАЛИЗАЦИЯТА НА ОСР

1. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Общи данни

- Нетни приходи от продажби на предприятията от нефинансовия сектор
- Брой на заетите лица в предприятията от нефинансовия сектор

Равнище на икономическо развитие

- Брутен вътрешен продукт - общ и на човек
- Брутна добавена стойност - обща и по сектори

Инвестиции

- Разходи за придобиване на ДМА – по сектори и собственост.
- Чуждестранни преки инвестиции

Финанси

- Собствени приходи по местните бюджети
- Инвестиционни разходи по местните бюджети

Селско стопанство

- Използвана земеделска площ
- Производство на растителни култури - количества по видове, добиви

- Производство на месо и мляко – по видове

Промишленост

- Продукция на промишлените предприятия – по отрасли и собственост

Строителство

- Реализирани приходи от строително-монтажни работи

Туризъм

- Реализиран брой нощувки

2. СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Демографско състояние и тенденции

- Естествен прираст
- Миграция

Пазар на труда

- Коефициент на икономическа активност
- Коефициент на безработица

Доходи и разходи на домакинствата

- Общ доход на домакинствата по източници
- Общ разход на домакинствата по групи разходи

Здравеопазване

- Лекари и стоматолози – общо и на 1000 жители
- Регистрирани общи практики – общо и на 1000 жители

Образование

- Преподаватели на 100 учащи се

Култура и изкуство

- Театри
- Читалища
- Библиотеки

Жилищно задоволяване

- Жилища на 1000 обитатели
- Пренаселени жилища
- Необитавани жилища
- Ново строителство

3. ОКОЛНА СРЕДА – ЕКОЛОГИЧЕСКИ УСЛОВИЯ

- Водоснабдяване
- Канализационни системи и пречистване на отпадъчни води
- Качество на въздуха (Серни оксиди, Азотни оксиди, Въглероден оксид, Въглероден диоксид)
- Деградация на земите и почвите- ерозия, киселинност, засоляване
- Депонирани твърди отпадъци
- Капацитет на ПСОВ
- Разходи за опазване и възстановяване на околната среда

4. ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

ТРАНСПОРТНА СИСТЕМА

- Гъстота и състояние на пътната мрежа – по класове
- Гъстота и състояние на жп мрежа
- Речни и морски пристанища – капацитет и функции
- Летища – капацитет и функции

СЪОБЩИТЕЛНА СИСТЕМА

- Плътност на телефонни постове
- Интернет достъп
- Територии със затруднен достъп до РТВ програми

ВОДОСТОПАНСКА СИСТЕМА

- Използвана вода
- Доставена вода
- Напоявани площи

Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие

Съгласно методическите указания в стратегическата част на актуализираната областна стратегия за развитие се очертават и стратегическите насоки (рамката), с която общинският план за развитие трябва да се съобрази и да адресира своите цели и приоритети към стратегията за развитие на областта. Приоритетите на общинския план за развитие не трябва да обхващат всички приоритети на областната стратегия за развитие, а само тези, които имат пряко отношение към развитието на общината, съгласно нейната специфика. Възможно е няколко цели от общинският план за развитие да са адресирани към един приоритет от областната стратегия за развитие.

- Анализът следва да се фокусира повече върху областите на интервенции на оперативните програми като градското развитие, степента на развитие и качество на услугите, в частност транспортната достъпност, оценката на потенциала за развитие на устойчиви форми на туризъм, развитието на сътрудничество с други региони в ЕС, развитието на човешките ресурси, развитието и подобряване условията за живот в селските райони, опазването на околната среда и разширяване използването на ВЕИ;
- Необходима е по-прецизна оценка на финансовите ресурси за интегрираното устойчиво развитие на общината в периода 2009-2013 г. Следва да се отчете приносът, които ще имат отделните оперативни програми по отношение финансиране на дейностите на територията на общината. В тази връзка следва да се осигури подходящо съответствие на приоритетите на общинския план за развитие с приоритетите на оперативните програми, по които съответната община би могла да бъде бенефициент по отделни операции. Тъй като Оперативна програма “Регионално развитие” в най-голяма степен в периода до 2013 г. ще подкрепя дейности за интегрирано регионално развитие, е целесъобразно да има добро съответствие на стратегическо ниво на стратегията за развитие на общината и на програмата за реализацията й с тази на Оперативна програма “Регионално развитие”, за да се осигури възможност за реализиране на проекти в нейните рамки. Трябва да се постигне и добра координация и взаимодействие с операции по други програми, които също ще имат съществен принос за развитието на общините като „Развитие на човешките ресурси”, „Конкурентоспособност”,„Околна среда”, „Развитие на земеделието и селските райони”.
- В целият процес на актуализация на общинските планове следва да се прилага принципът на партньорството както между представителите на властите на различни териториални нива, така и с икономическите и социални партньори. Основа за бъдеща реализация на публично-частни проекти, особено в сферата на услугите и развитието на регионалната и местна бизнес-инфраструктура е по-широкото участие на представители на бизнеса. При актуализацията на целите и приоритетите за развитие на общината за периода до 2013 г., в по-голяма степен да се обърне внимание на интегрираното устойчиво развитие, както и на развитието на партньорството със съседните общини. За осигуряване съответствие и

ефективност на общинските планове за развитие следва да се повиши ефективността на взаимодействието между областната администрация и общинските администрации. Трябва да се отбележи водещата роля на Областните администрации за постигане на по-добра координация в процеса на планиране и по-добра съгласуваност между регионалните и местните интереси, отчитайки по подходящ начин актуалните нужди и интереси на областта.

Ключовите моменти и акценти, които следва да се имат предвид при актуализацията на общинските планове за развитие за периода 2009-2013 г., са:

Постигане на устойчиво икономическо развитие, модернизация на инфраструктурата, създаване на условия за растеж и заетост в общините

- Реконструкция и модернизация на общинската пътна мрежа за подобряване на транспортния достъп на регионално ниво до главните транспортни коридори, както и достъпа на икономическата активност до периферните и изостаналите райони. Проекти в тази насока ще бъдат подкрепени от ОПРР
- Интервенции на местно ниво за подобряване на водоснабдителни и канализационни системи, управление на отпадъци, предпазване от природни рискове и развитие на възобновяеми енергийни източници.
- Преодоляване на последиците от глобалната финансова криза и икономическата рецесия за българските общини, запазване на конкурентните позиции и предимства чрез развитие на услугите предоставяни на местния бизнес, изграждане на ефективна бизнес инфраструктура за насърчаване на местните инвестиции и привличане на преки чуждестранни инвестиции. Развитие на конкретни и ефективни форми на обучението през целия живот, развитие и насърчаване на предприемаческите умения и бизнес инициативи при създаването на нови гъвкави високопродуктивни и технологични предприятия и мрежи от фирми, адаптивни схеми за квалификация и преквалификация на работната сила и особено за младите хора, подпомагане въвеждането и поддържането на системи за управление на качеството в публичния и частния сектор (особено за МСП).

Развитие на информационното общество в общините

- Развитието на информационното общество е приоритет на страната, който има хоризонтален характер и е заложен в различни политически и програмни документи, насочени към по-широко и активно използване на информационните и комуникационните технологии и изграждането на информационното общество в различни обществени сфери и на различни териториални нива, включително на местно ниво. Процесът на децентрализация на управлението поставя нови предизвикателства, свързани с използването на информационните технологии за повишаване на конкурентоспособността на общините на основата на икономика на знанието.

Дейностите, които биха били подходящи за развитие на информационното общество, са: изграждане на инфраструктура за високоскоростен Интернет, в т. ч. и създаване и разширяване на зоните с безжичен Интернет; изграждане и интегриране на системи за видео-наблюдение в училищата и зоните за контрол; системи за наблюдение на горски масиви, пожароопасни зони и др.; използване на интелигентни (електронни и информационни) системи за контрол и управление на трафика; оперативна съвместимост на информационните системи на местните администрации и интегриране на данни с цел подготовка на информирани управленски решения на съответните органи.

Укрепване на капацитета на местно ниво за подобряване процеса на:

- Планиране и управление на регионалното развитие
- Административното обслужване на гражданите и фирмите
- Изграждане на партньорства за развитие

Подобряване на привлекателността и качеството на живот в общините, развитие на туризма

- Инвестиции в образованието, ефективни мерки на пазара на труда и предоставяне на качествени здравни услуги
- Дейности, свързани със съхранението на околната среда и разумното използване на природните ресурси, опазване на природното и културното наследство, превръщане на местните културни институти в стимули на развитието и насърчаването на природни и културни модели за развитие на устойчив туризъм ще имат важно значение за мобилизиране на местния потециал за устойчиво интегрирано регионално и местно развитие.

Развитие на трансгранично, междурегионално и транснационално сътрудничество.

- Специално внимание следва да се обърне на въпросите, свързани с развитие на различните форми на териториално сътрудничество, което чрез кохезионната политика на ЕС е ефективен инструмент за по-пълноценно използване на природния, икономическия и социалния потенциал на общините.

Описание на необходимите действия за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

Разработването и прилагането на подобрен механизъм за осъществяване на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност на изпълнението на Областната стратегия за развитие и на актуализирания документ за нейното изпълнение за периода 2009-2013 г. има решаващо значение за постигането на целите и приоритетите на устойчивото интегрирано регионално развитие.

При актуализация на стратегията разчитахме на институционалното взаимодействие и предоставяне на необходимата информация от компетентните регионални и местни власти, НСИ, ТПП и др.

Трябва да се отбележи активното участие на общините в процеса на разработване на актуализирания документ. На всяка община беше предоставена за попълване форма, която съдържа възможния минимум показатели даващи обща картина за социално-икономическата ситуация въз основа на която да се определят най-важните приоритети за развитие.

Актуализираният документ на Областна стратегия за развитие 2009-2013 е предоставен за обсъждане и съгласуване на общините от областта.

С цел осигуряване на информация и публичност и информиране на гражданското общество, Проекта на актуализирания документ на стратегията е публикуван на сайта на Областна администрация Враца.

Получените в процеса на консултации аргументирани предложения, бележки и становища са отразени в окончателния документ преди неговото приемане.

Съгласно националната законодателна рамка за регионално развитие, действията на компетентните органи, свързани с разработването и изпълнението на областната стратегия за развитие, са публична информация. В тази връзка е предвидено чрез web-приложението на Единната информационна система за управление на регионалното развитие (ЕИСУРР) да се осигури публичен достъп до актуализирания документ за изпълнение на областната стратегия за развитие.